ئەردەڵان عەبدوڵڵا و من لە کازینۆی منداڵاندا

نامەیەک بۆ ئەردەڵان عەبدوڵڵا (دایەلۆگ، ڕەخنە و جیاوازی)

کاروان کاکەسوور

لەبارەی ئەم کتێبەوە:

دوای ئەوەی (ئەردەڵان عەبدوڵڵا)ی هاوڕێم لە (ئەدەب و هونەر)ی (کوردستانی نوێ)دا گوتارێکی لەژێر ناونیشانی (کاروان کاکەسوور لە ڕۆمانێکەوە باسی مێژووی هەولێرمان بۆ دەکات) بڵاو کردەوە، کە لەبارەی ڕۆمانی (کازینۆی منداڵان)ەوەیە، هەستم کرد هەندێک لەو چەمکانەی بە کاری هێناون، پێویستیان بە قووڵکردنەوەی زیاتر هەیە، بۆیە هەوڵم دا بە مەبەستی دایەلۆگ لەسەر یەکەیەکەیان بوەستم و ئاڕاستە و نهێنیی دیکەیان تێدا بدۆزمەوە، بێ ئەوەی ڕێ بە خۆم بدەم بۆچوونەکانی ئەو بسڕمەوە. بە مانایەکی دی کاتێ ئەو چەمکانەم بە چەسپاوی دیوە، ویستوومە بە ئاستی جیاوازجیاوازدا بیانجووڵێنم، بۆ ئەوەی لە بەردەم تێڕوانینەکاندا بکرێنەوە و ڕەهەندی دیکەیان تێدا دەربکەوێت. هەر لەبەر ئەوەیش بوو گوتارەکەم درێژ بووەوە و نەکرا بە شێوەی زنجیرە لە (ڕەخنەی چاودێر)دا بڵاو بکرێتەوە. ئەوە بوو ستافی ئەو حەفتەنامەیە

به چاکیان زانی وەک کتێب چاپی بکەن. ئێستایش کاتێ بە شێوەی ئەلەکترۆنی بڵاو دەکرێتەوە، ئەوا پرس بە ستافی ئەو حەفتەنامەیە کراوە و ڕەزامەندییان وەرگیراوە. بەوەدا ڕەخنە پرۆسێسی تێپەڕاندنە، ناکرێت بڵێم ئەو شوێنانەی من پێیان گەیشتووم، خاڵی کۆتایین، بەڵکو هەر ڕەخنەیەکی دیکەیش توانای هەیە لەو شوێنانەوە دەست پێ بکات و ئەو ئاستەی من تێبپەڕێنێت.

کاروان کاکەسوور

14.03.2015

برای ئازیزم، ئەردەڵان عەبدوڵڵا

دوای سەڵاو و ڕێز:

لە ژمارە (828)ی (06.06.2013)ی (ئەدەب و هونەر)ی (کوردستانی نوێ)دا گوتارێکت بە ناونیشانی (کاروان کاکەسوور لە ڕۆمانێکەوە باسی مێژووی هەولێرمان بۆ دەکات) بڵاو کردووەتەوە، کە لەبارەی ڕۆمانی (کازینۆی منداڵان)ـەوەیە. گوتارەکەت ڕێگەی بۆ من خۆش کرد، تاکو هەندێک سەرنج بنووسم. ئەوەتا پێش ئەوەی بڵاوی بکەمەوە، وا بۆ تۆی ئازیزی دەنێرم، بەو مەبەستەی ئەگەر سەرنجێکت هەبوو، ئاگادارم بکەیتەوە. خۆزگە تۆیش پێش بڵاوکردنەوەی بۆت دەناردم، چونکە ئێمە پێوەندییەکی دۆستانەمان هەیە و دەتوانین هەموو کاتێ دایەلۆگ بکەین. لام ڕوونە ئەگەر وات بکردایە، ئەم دایەلۆگەمان دەچووە ئاستێکی چاکترەوە.[1] بە هەرحاڵ سوپاس بۆ خوێندنەوەی ڕۆمانەکە و بۆ نووسینی گوتارەکەت. ڕاستییەکەی من ئەو سەرنجانەی تۆ بە هەند وەردەگرم، بەڵام لێت ناشارمەوە هەست دەکەم بە وردی ڕۆمانەکەت نەخوێندووەتەوە. تکایە لە ئێستاوە بزانە دەڵێم (هەست دەکەم بە وردی نەتخوێندووەتەوە) و ناڵێم (بە وردی نەتخوێندووەتەوە). من هەوڵ دەدەم لەم نامەیەدا دایەلۆگێکت لەگەڵ دابمەزرێنم، بەو مەبەستەی ڕەهەندی ئەو خاڵانەی دەستنیشانت کردوون، زیاتر دەربکەون. ئێستا وا بزانە هەردووکمان لە (کازینۆی منداڵان) دانیشتووین و بە هێمنی دایەلۆگی خۆمان درێژە پێ دەدەین. بە هەرحاڵ لەم دایەلۆگەدا لەبارەی زۆربەی بۆچوونەکانتەوە قسەی خۆم دەکەم، بێ ئەوەی مەبەستم بێت ئەوانەی تۆ بسڕمەوە، چونکە بۆم نییە ئەو ئازادییەت لێ بستێنمەوە و ناچارت بکەم وەک من تێکستەکە بخوێنیتەوە، بەڵام بێگومان مەبەستمە جارێکی دی بە سەرتاپێی ڕۆمانەکەدا بچیتەوە.

1 دوای ئەوەی نامەی یەکەممت خوێندووەتەوە، گوتووتە: (ڕاست دەکەیت دەبوایە من پێشتر بۆم بناردیتایە، بەڵام نەمدەزانی کەی بڵاویدەکەمەوە). ئەمە جوانییە لە تۆدا، کە نکووڵی لەوە ناکەیت ناردنی پێویست بوو.

سەرەتا ڕێم بدە زۆر سوپاسی ئەو ڕاشکاوییەت بکەم، بەوەی بۆچوونی خۆتت لێ نەشاردوومەتەوە. تۆ بێ ئەوەی ئاگات لێ بێت چاکەیەکی گەورەت لەگەڵدا کردووم، بەوەی ڕێت داوم لەبارەی ئەو خاڵانەوە بدوێم، کە بەردەوام منی پێ تۆمەتبار دەکرێن، گوایە کەس لە بەرهەمەکانم تێناگات، بگرە خۆیشم لە خۆم تێناگەم. خۆزگە هەموو ئەوانەی دیکەیش دەهاتن وەک تۆ قسەی خۆیان بە ئاشکرا دەکرد! دەزانم لە نیهادێکی پاکەوە ئەو بۆچوونانەت دەربڕیوە، کە جیاوازە لە هیی ئەوانەی بە مەبەستەوە شتی لەم بابەتە دەنووسن، چاکترە بڵێم شتی لەم بابەتە دەڵێن، نەوەک دەنووسن. لە بەرهەمەکانی پێشووشتدا هەستم بەو نیهادپاکییەت کردووە و دەزانم نووسەرێک نییت بتەوێت بە بیانووی جۆراوجۆرەوە نووسەرانی دیکە بشکێنیت.

دەمەوێت لە ئێستایشەوە لێت نەشارمەوە، کە ئەوەی مەبەستمە بە پلەی یەکەم هەڵوێستەی لەسەر بکەم، میتۆدی گوتارەکەتە، نەوەک ئەو خاڵە نەگەتیڤانەی دەستنیشانت کردوون، لە کاتێکدا پێت وایە خاڵە پۆزەتیڤەکانی ڕۆمانەکە زۆر زیاترن. هەندێک سەرنجی گرنگت لا دروست بوونە، بەڵام میتۆدێکی کاریگەرت نەدۆزیوەتەوە، تاکو ئەو سەرنجانەتی پێ قووڵ بکەیتەوە. نەخێر، تۆ لە خوێندنەوەکەتدا میتۆدێکی ڕەخنەییت نەگرتووەتە بەر، بەڵکو بە میتۆدی ویژدانی کارت کردووە. گوتووتە ئەوەندەی تێکستەکە باشە و ئەوەندەی خراپە، کە ئەمە سەیرکردنی تێکستە وەک فیزیک، لە کاتێکدا تێکست پێکهاتەیەکی مێتافیزیکیی هەیە و ڕێگەمان نادات بە هیچ شێوەیەک لە دەرەوە بیخوێنینەوە. ئەو جۆرە میتۆدە، چونکە توانای وردبوونەوەی نییە، بۆیە کۆمەڵێک چەمک وەک تەنی فیزیکی فڕێ دەدات، کە هەر یەکێ لەوانە ئەگەر قسەیان لێوە بکرێت، زۆریان دەوێت. ڕاستییەکەی لە گوتارێکی ئاوادا، کە لە هەزار و پێنجسەد وشە تێناپەڕێت، ئاسان نییە نووسەر فریای ئەوە بکەوێت لەو چەمکانە ورد ببێتەوە. بۆ نموونە تەنیا پێوەندیی نێوان فانتاسیا و واقیع پێویستی بە لێکۆڵینەوەی سەربەخۆ هەیە، چونکە ئەو پێوەندییە لەسەر پرۆبلەماتیکی گەورە وەستاوە و زۆر ئاڵۆزە، کەچی بە چەند وشەیەک بڕیاری خۆتت داوە و شتەکەت بڕاندووەتەوە. خەیاڵ لە کوێ دەست پێ دەکات و واقیع لە کوێ دەوەستێت؟ ناکرێت وەڵامی ئەو پرسیارە بدەینەوە، یان ڕاستتر ناتوانین وەڵامی ئەو پرسیارە لە دەرەوە بدەینەوە، مادام لە بەرانبەر چەمکی فیکری، ئەدەبی، هونەری و ئیستاتیکیداین، کە تەنیا دەکرێت لە ناوەوە ئاڕاستەی

دیکەیان تێدا بدۆزینەوە. نەخێر، پێم وا نییە بەم ئاسانییە بتوانین کەیسەکە یەکلا بکەینەوە، کە دواتر بۆی دەگەڕێمەوە. من خۆم زیاتر لە جارێک لە گفتوگۆکانمدا ڕووبەڕووی ئەو پرسیارە بوومەتەوە، کە دەکرێت بیانخوێنیتەوە.[2] لەو گوتارە کورتەتدا زیاتر لە دە چەمکت بە کار هێناوە، بێ ئەوەی لە ناوەوە ئیشت پێ کردبن، بەڵکو هەر لە دەرەوە بڕیارت لەسەر داون. ئەمە کێشەی میتۆدی خوێندنەوەیە، کاتێ زمانی ڕۆژانەی بەسەردا زاڵ دەبێت. من لەم چەند ساڵەی دواییدا زیاتر لە جارێک باسم لە مەترسیی زمانی ڕۆژانە کردووە، کە چۆن ڕێگرە لەوەی ڕەخنە لای ئێمە چاو هەڵبهێنێت و گەشە بکات. لەبارەی گرنگیی نووسینەوە قسەم کردووە و پێم لەسەر ئەوە داگرتووە نووسین دەتوانێت نەک هەر جیاوازی دابهێنێت، بەڵکو دەشتوانێت ئەو جیاوازییە بخاتە ئاستی دینامیکییەوە و بەردەوامیی پێ بدات.[3] وا کورتەیەک لە بۆچوونەکانم بۆ ئێرە دەگوێزمەوە و دەڵێم گەورەترین گرفتی ئێمە تاکو ئەمڕۆیش بوونی دەستەڵاتی زمانی زارەکییە بەسەر ڕەخنەدا. بەشێکی زۆری ڕەخنەگرەکانمان نووسین بە گرنگ نازانن، چونکە ئاگایان لەو پرۆبلەماتیکە نییە، کە (نووسین) و (قسە) چ لەناو فەلسەفە و چ لەناو لینگویستیکدا دروستیان کردووە، بە ڕادەیەک ئەو پرۆبلەماتیکە لە سەردەمی (سۆکرات) و (پلاتۆن) و پێشترەوە تاکو (دێریدا) و دواترەوە یاخەی هەموو فەیلەسووف و زمانناسێکی گرتووە و بە خۆیەوەی خەریک کردوون. بەشێکی زۆری ڕەخنەگری ئێمە

---

2 هەر بۆ نموونە بڕوانە:مناڵێک بە دزییەوە کتێب دەخوێنێتەوە، گفتوگۆ لەگەڵ (کاروان عومەر کاکەسوور)دا، سازدانی دانا فایەق، لە بڵاوکراوەکانی پاشکۆی ڕەخنەی چاودێر، ژمارە ١١، ٢٠٠٨

لەم لینکەیشدا کۆمەڵێک گفتوگۆی دی دەخوێنیتەوە، کە لە هەموویاندا باسی خەیاڵ و واقیع هەیە:

http://www.dengekan.com/nwseran/karwanKakaSwr.htm

3 هەر بۆ نموونە بڕوانە ژمارە دووی گۆڤاری (ئەدەبی سەردەم)http://www.serdem.net/Hawpech/blawkrawakan/Adab2_14.pdf.

هەروەها لەو تەوەرەیشدا بەشدارم، کە گۆڤاری (گەلاوێژی نوێ) لەبارەی کتێبی (ئەلفوبێ)ی (ئیبراهیم باڵدار)ەوە کردوویەتیەوە و لەوێ دیسان ئەو کێشەیەم هێناوەتەوە گۆڕێ. هێشتا بڵاو نەکراوەتەوە.

هێندەیان بەسە چەند شتێک لەبارەی تێکستەوە بزانن، تاکو بە پێوەری (چاکەوخراپە) بڕیاری خۆیانی لەسەر بدەن. ڕەخنەگری دیمۆتیک (شعبی)مان هەیە سالآنە بە زمانی ڕۆژانە کتێبێک دووان لەبارەی ڕەخنەوە دەنووسێت. بەوەندە ناوەستێت، هەر بە زمانی ڕۆژانە باس لە هۆکارەکانی نەبوونی ڕەخنە دەکات و چارەسەریان بۆ دەدۆزێتەوە. ڕەخنەگرم بینیوە لە ماوەی ئەم پێنج ساڵەی تەمەنی نووسینیدا هێندەی کتێب چاپ کردووە، کە ژمارەیان زیاترە لەو کتێبانەی ڕەخنەگرێکی وەک (ڕۆلآن بارت) بە درێژاییی ژیانی نووسیونی، بەڵام هەر ئەو ڕەخنەگرە لەبارەی هەندێک چەمکی ئەدەبی و فیکرییەوە بۆچوونی وای دەربڕیوە، مرۆڤ هەم دەخاتە پێکەنین و هەم دەیگریەنێت. ڕەخنەگری دیمۆتیک ساڵی 2013 دوای چاپکردنی چەند کتێبێکی ڕەخنەیی، دوای ئەوەی بە زمانی ڕۆژانە کۆمەڵێک تێکستی شکاندووە، چونکە لێیان تێنەگەیشتووە و بە کۆمەڵێکیدا هەڵداوە، چونکە بە ئاسانی سەری لێیان دەرچووە؛ دەڵێت: (ڕەخنە بریتییە لە بڕیاردان لەسەر دەق بە چاک یان بە خراپ). ئەمە بە هەموو مانایەک کارەساتە! کاتێکیش بیانەوێت بزانن چ تێکستێک چاکە و چ تێکستێک خراپ، ئەوا پێوەر ئەوەیە ئەو تێکستە چەندی لە کۆی ڕەخنەی میللی بەر کەوتووە. بە بڕوای من دەرکەوتنی ڕەخنە و گەشەکردنی هەمیشە هاوکاتی تێپەڕاندنی زمانی ڕۆژانە و دامەزراندنی زمانی نووسینن. تاکو ئەم ساتەیش تێکستی ئێمە لە دەرەوەی پرۆسێسی نووسین و بە شێوەی زارەکی هەڵدەسەنگێنرێت. چاکە یان خراپە؟ ئەمە ئەو پرسیارە سواوەیە بەردەوام گیانی فیکر و ئیستاتیکامان دەکوژێت، لە کاتێکدا بۆ ئەوەی تۆ هەر تێکستێکی ئەدەبی، بەتایبەتی ڕۆمان ڕاڤە بکەیت، پێویستت بە نووسینە، چونکە تەنیا لە (نووسین)دا دەتوانیت زۆرترین لایەکانی تێکست ببینیت. کەم نین ئەو تێکستە گەورانەی لە کازینۆ، لەناو پاس، لە سەیرانگا و شوێنی دیکەدا بە شێوەی زارەکی و بە چەند وشەیەکی ساکار بڕیاریان لەسەر دراوە. ئەلف تەکنیکی لاوازە. بێ زمانی خراپە. جیم ڕوداوەکانی ئاڵۆزن. دال دایەڵۆگەکانی زەقن. میم خاوەنی فانتاسیایەکی داخراوە، بێ ئەوەی ئەوانە لە ماوەی ئەو چەند ساڵەدا چوار دێڕیان لەبارەی چەمکی زمان، ڕووداو، دایەڵۆگ، فانتاسیا و شتی دیکەوە نووسیبێت. ئەگەر نووسیبێتیشیان بە هەمان زمانی ڕۆژانە باسیان لە کۆمەڵێک مەسەلەی سەختی ئەدەبی و هونەری کردووە، بەو مەبەستەی تا ئەو ئاستە سادەیان بکەنەوە، کە سەریان لێیان دەربچێت و ئەنجام بڕیاری

چاکەوخراپەیان بـــۆ دەربکەن. (واڵتـەر کافمـــان) لـە پێشەکیی کتێـــبی (تراجیـــدیا و فەلسەفە)دا، کە لـە ســاڵی شەستوهەشـتی سەدەی ڕابـــردوو چــاپ کــراوە، دەنووســێت: (نووسـین بیرکردنـەوەیەکی هێواشە. ئەو شـتانـە دەبینیـن، کە خێراییـی ئـاسـایی نـاهێڵێت بیـانبینین. ڕێگەمان دەدا بـە پێـی ئـارەزووی خۆمـان ئـەو شریتـە بگەڕێنینەوە دواوە، تـاکو لـە هەڵەکان بگەڕێین، بیانســـــڕینەوە، بچینە نـــــاوی و پێیـــــدا بچینەوە. زۆربـەی بیرکردنـەوەکان نمنمەی بارانن بەسەر زەویدا دەبارێن و وشک دەبنـەوە).[4]

ڕەخنە بـەرهـەمی نووسینـە، بۆیە ڕەخنە پرۆسێسێکی هێمنە و بـەو هێمنییەی نهێنییەکانی تێکســت دەدۆزێتەوە، تــاکو لێکدانـەوەی جیــاواز لـەوەی نووسـەر مەبەســتی بـــووە، بکــات. لەبـەر ئـەوەیە ڕەخنـە هـەمیشە سـەرسامی بـە دوای خۆیـدا دەهێنێت. دەکرێت لـە ساتێکدا دەیان نموونـە لـە ڕەخنـەی جیهانیـدا بهێنینـەوە، ئـەگـەر نـەڵێم سەرجەم ڕەخنـەی جیهـانی، بـە چاوپۆشین لـە جیاوازیی میتۆد و بۆچوون لـەنێوان قوتابخانـەیەک و یـەکێکی دیکەیاندا، بریتییە لە هێنـانـی سـەرسـامی. زمـانـی ڕۆژانـە نـەک هـەر ڕەخنـەی پـێ نـانووسرێت، بـەڵکو ئـەرکی یـەکەمی ڕەخنـە تێکشـــکاندن و تێپەڕانـــدنی زمـــانـی ڕۆژانـەیە. (هــــارلامبۆس و هۆلبـــۆرن) لـە کتێـــبی (سۆســـیۆلۆجیای کـەلتوور و شـــونـاس)دا کـەلتوور، کە لـە کـــوردی بـە ڕۆشـــنبیری نـاســراوە، بـــۆ چـــوار جـــۆر دابـەش دەکـەن، یـەکێکیان کـەلتووری خـەڵکە، واتـە کـەلتووری میللییە. پێیان وایە ئـەو جۆرە کـەلتوورە هیی خـەڵکی ئـاساییە، بـەتایبـەتی هیی ئـەو کۆمـەڵگـەیانـەیە، کە شۆڕشـی پیشـەسـازییان بـە خۆیانـەوە نـەبینیوە. بـە مانایـەکی دی هیـــی سـەردەمی پێـــش مۆدێرنیتـەیە. نموونـە بـە گـــۆرانیی تـەقلیـــدی و ئـەو چیرۆکانـە دەهێننـەوە، کە لـە نـەوەیەکەوە بــــــــــۆ نـەوەیەکی دی دەگوازرێنەوە. ئـەوانـە هـەرگیز ئـارەزوویـــان نییە ببنـە هونـەری گـەورە، ئـەگـەرچی بـە ڕێـــزەوە لێیـــان دەڕوانرێـــت و بـــۆ هـەنـدێک بـوار دەسـت دەدەن.[5] پرسیاری ئێمە ئـەوەیە: ئـایـا کـەلتووری میللـی، کە سـەر بـە قۆنـــــاغی پێـــش مۆدێرنیتـەیە، ئـەو هێـــــزەی تێدایە ڕەخنـە لـە ئـەدەبی سـەردەمی مۆدێرنیتە و پۆستمۆدێرنیتە بگرێت؟ ڕەخنـە بـۆ ئـەوەی توانـای تێپەڕانـدنـی ئـاسـتی ئـەو

---

4 Walter Kaufmann, Tragedy and Philosophy, Doubleday & Company, Inc, Garden City, New York, 1968

5 هارلمبوس وهولبورن، سوشيولوجيا والهوية، ترجمة حاتم حميد محسن، دار كيوان للطباعة والنشر والتوزيع، الطبعة الاولى، 2010، ص 9 و 49

تێکستانەی هەبێت، کە دەیەوێت ئیشیان لەناودا بکات، دەبێت ئاستێکی بەرزتری زمان و شێوازێکی دیکەی بیرکردنەوەی هەبێت، لە کاتێکدا ئاستی زمانی ڕۆژانە زۆر لە خوار ئاستی زمانی تێکستەوەیە. ئەدەب پێچەوانەی ڕەخنە زمانی ڕۆژانە بە کار دەهێنێت، بەتایبەتی ئەدەبی گێڕانەوە. بەوەدا ڕۆمان ئەو ژانرەیە، کە بە شێوەی ڕاستەوخۆ پێوەندیی بە سۆسیۆلۆجیاوە هەیە، ئەوا کەناڵێکی گرنگی گواستنەوەی گوتەی جیاوازی ڕۆژانەی خەڵک و دەنگی چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵگەیە. یەکێک لەو خاڵانەی وای لە (باختین) کردووە، کە (دۆیستۆیڤسکی)ی بە لاوە گرنگ بێت و بە داهێنەری شێوازی ڕۆمانی فرەدەنگی (پۆلیفۆنی Polyphony)ی دابنێت، ئەوەیە، توانیویەتی زمانی ڕۆژانە و دیالێکتە پەراوێزخراوەکان لە ڕۆماندا بە کار بهێنێت. هەروەها (باختین) لەبەر هەمان مەبەست بایەخ بە (فرانسوا ڕابلێ)ی ڕۆماننووسی فرەنسییش دەدات، تەنانەت (ڕابلێ) بە کلیلێک دەچووێنێت بۆ کردنەوەی دەرگای خەزێنەی ئەدەبی گاڵتەجاڕیی میللی.[6] بەوەدا ڕۆمان پشت بە ڕەگەزی گێڕانەوە دەبەستێت، ئەوا توانای هەیە بە شێوەی ناڕاستەوخۆ شتە شاراوەکانی کۆمەڵگە بدۆزێتەوە و فۆرمەڵەیان بکات. لێرەوە ئەرکی ڕەخنەگر دەست پێ دەکات لەوەی چۆن بە شێوازی خۆی ئەو شتە شاراوانە لێک بداتەوە. بەم شێوەیە ڕەخنە بەوە لە تێکستی ئەدەبی بەگشتی و لە ڕۆمان بەتایبەتی جیا دەبێتەوە، کە ئەمەیان ناڕاستەوخۆیە و زیاتر ئاماژە بە فاکتەکانی کۆمەڵگە دەدات و ئاڕاستەی شاراوە دەگرێت، بەڵام دووەمیان، واتە ڕەخنە ئەو ئاماژە و ئاڕاستانە لێک دەداتەوە، وردیان دەکاتەوە، بە یەکدییانەوە گرێ دەدات و کۆنکلوژنەکانی دەخاتە ڕوو، بێ ئەوەی هیچ بڕیارێک دەربکات، چونکە بڕیار مانای وەستانە، لە کاتێکدا ڕەخنە وەک پرۆسێسێکی مێتافیزیکی لە ناوەوە بەردەوامیی هەیە. ئەگەرچی ڕەخنە لە ڕووی زەمەنی فیزیکییەوە دەکەوێتە دوای تێکستەوە، بەوەی سەرەتا تێکستی ئەدەبی هەیە، ئینجا ڕەخنە کۆنتاکتی لەگەڵدا دەکات، بەڵام لە ڕووی زەمەنی مێتافیزیکییەوە هاوشانن، بەوەی سەرچاوەی هەردووکیان ئەو چالاکییە فیکری و هۆشیارییانەن، کە لەناو کۆمەڵگەدا ئاڕاستەیان وەرگرتووە. ڕەخنە بۆ ئەوە کۆنتاکت لەگەڵ تێکستدا ناکات، تاکو لە ناویدا بمێنێتەوە، بەڵکو ئامانجی لەو کۆنتاکتە تێپەڕاندنی ئاستی تێکستە، بەو مەبەستەی کۆمەڵێک کۆنکلوژنی نوێ بە دەستەوە بدات، لە کاتێکدا ڕەخنەی ویژدانی

6 http://www.dengekan.com/doc/2010/3/karwan_bakhtyar.htm

مادام هەر لە بنەڕەتەوە خۆی بەوەوە خەریک دەکات چی باشە و چی خراپە، ناتوانێت هیچ ئاڕاستەیەکی نوێ بگرێت، وەک لەم گوتارەی تۆدا دەیبینین، ئەردەڵان گیان. ئەگەر وەک پێشتر گوترا ڕەخنە هەمیشە سەرسامی لەگەڵ خۆیدا دەهێنێت، ئەوا ڕەخنەی دیمۆتیکی ئێمە تەنیا بڕیار دەدات و لەو نێوەدا تێکستی قووڵ، کە ئاڕاستەکانی لە ناوەوەن و بە ئاشکرا دەرناکەون؛ قوربانیی یەکەمە، بەپێچەوانەوە نووسینی سادە شادی بۆ خاوەنی دەهێنێت. کەم نین ئەو تێکستە سادانەی ڕەخنەگری دیمۆتیک بە شاکاریان دەزانێت. ڕەخنەگری دیمۆتیک لەبەر ئەوە دژایەتیی داهێنەر ناکات، کە داهێنانی نەکردووە و بەرهەمی باشی نەبووە، بەڵکو بەپێچەوانەوە لەبەر ئەوەیە داهێنانی کردووە. ڕەخنەگری دیمۆتیک چەند نموونەیەکی ساکاری خستووەتە خەیاڵی خۆیەوە و پێی وایە ئەوانە داهێنەرن، کە هەر ئاڕاستەیەکی دی ببینێت، لەوان نەچێت، پێی تێک دەچێت، چونکە سیستەمەکەی لە ناوەوە دەشێوێت. ئەو ناتوانێت لە دەرەوەی ئەو یەک دوو نموونەیە کەسی دی ببینێت.

ئەردەڵان گیان، لە ڕەخنەی ویژدانیدا، کە بە میتۆدی تیۆلۆجی (کەهەنووتی) کار دەکات، دوو کەس هەن: یەکەمیان، نووسەرە، کە تێکستەکەی نووسیوە و دووەمیان، ڕەخنەگرە، کە بڕیار دەدات ئەو تێکستە چەندی باشە و چەندی خراپە. ئەمە لە ڕەخنەی نوێدا نەک هەر باوی نەماوە، بەڵکو هەموو ئاڕاستە ڕەخنەییەکان بەبێ جیاوازی دژی وەستاونەتەوە. لە ڕەخنەی ویژدانیدا خوێنەر بوونی نییە، یان هەیەتی و پاسیڤە. ئەگەر سەرنج لە تیۆرییە ڕەخنەییە نوێ و هاوچەرخەکان بدەین، دەبینین هەموویان پێ لەسەر بوونی خوێنەر وەک ڕەگەزێکی کارلێککەر و تەواوکاریی نووسەر و تێکست دادەگرن. ئەگەر لای (ئیکۆ) خوێنەری نموونە هەیە، ئەوا لای (بارت) خوێنەری هیدۆنیستیک، یاخود خوێنەری چێژ و لای (دێریدا) خوێنەری هەڵوەشێنەر و لای (هانز ڕۆبێرت یاوس) خوێنەری مێژوویی دەبینرێت. تۆ لە ئەڵمانیا دەژییت، بۆیە بە دڵنیاییەوە پێت دەڵێم لە هەموو مێژووی ڕەخنەی ئەڵمانیادا یەک گوتاری ڕەخنەیی نادۆزیتەوە گوتبێتی: (ئەم تێکستە لێرەوە تاکو ئێرەی باشە، بەڵام لەم شوێنەوە تاکو ئێرەی خراپە). بێگومان ڕەخنەی ویژدانیی کوردی نەک هەر لەم سەردەمە، بەڵکو سەردەمی زوویشدا هەمیشە ساکار بووە و ناکرێت ساکاریش نەبێت. بۆیە دەڵێم ڕەخنەی ویژدانی بە میتۆدی تیۆلۆجی کار دەکات، چونکە ڕەخنەگر ئەوە بە ئەرکی خۆی دەزانێت خێر و شەڕی نووسەر

هەڵبسەنگێنێت، تاکو بزانێت تای کامیان قورسترە، کە ئەمە بێ کەم و زیاد میتۆدێکی ئایینییە و لەناو ڕیچوەڵێکی ئایینییشدا بە ڕێوە دەچێت. لەم دۆخەدا تێکست زۆر بە سادەیی بریتییە لە ژیانی نووسەر. لەو ماوەیەدا چەند خێری کردووە و چەند گوناهـ؟ ئەمەیش مانای وایە تێکست لە سەبجێکتەوە بۆ ئۆبجێکت دەگۆڕێت. کەواتە تێکست تەنیا ئاوێنەی چاکەوخراپەی نووسەرە و هیچ ڕۆڵێکی دیکەی نییە، کە ئەمەیش هەموو ئاڕاستە ڕەخنەییەکانی ئەم سەد ساڵەی ڕابردوو بەبێ جیاوازی تێیانپەڕاندووە، بەوەی ڕەخنە بە سەبجێکت دەزانن، بگرە هەیانە دەیخاتە سەرووی نووسەریشەوە وەک لای (ڕۆڵان بارت) دەیبینین. لە ڕەخنەی ویژدانیدا نووسەر، کە خاوەنی بەرهەمەکەیە، مردووە، نەک بەو مانایەی (ڕۆڵان بارت) مەبەستیەتی، بەڵکو بەو مانایەی ژیانی تەواو بووە و تەنیا خێروشەڕی ماون، کە ئەمە لە ئایینەکاندا بە ڕێزوڕێکشن (قیامەت) ناسراوە. لە دۆخی ڕێزوڕێکشندا ڕەخنەگر ڕێ بە خۆی دەدات لەسەر هەموو ئەو شتانە لێپرسینەوە لەگەڵ نووسەردا بکات، کە نەیکردوون. ئێمە کاتێک تێکستێک دەخوێنینەوە، دەبێت بزانین ئەو تێکستە چیی گوتووە، نەوەک چیی نەگوتووە. ئەوەی نەگوتراوە دوور و نزیک پێوەندیی بە تێکستەوە نییە. بۆ نموونە ڕەخنەگرێکی دیمۆتیک پێشتر تێکستێکی لەبارەی ناسکیی گوڵەوە خوێندووەتەوە و پێی سەرسام بووە، ئەوا لە تێکستێکی دیکەدا، کە باسی ڕەقیی بەردە، دەپرسێت کوا ئەو ناسکییەی گوڵ، کە من لەو تێکستەی دیکەدا دیومە؟ ئیدی لەسەر (نەبوونی ناسکیی گوڵ لەو تێکستەدا) نووسەر سەرزەنشت دەکات. هەر تێکستێک دەتوانێت بەشێک لە ژیان پێشان بدات، بێ ئەوەی ئەو پێشاندانە دەقاودەقی واقیع بێت، بەڵام لە ڕەخنەی ویژدانیدا، کە هەمان دۆخی ڕێزوڕێکشنە نووسەر لەسەر هەموو ئەو شتانە لێپرسینەوەی لەگەڵدا دەکرێت، کە لە دەرەوەی تێکستەکەدان. بۆچی ئاوای نەکردووە؟ بۆچی وەک فلان نووسەر تێکستەکەی بە ڕوونی نەنووسیوە؟ بۆچی ئەو کارەکتەرەی هێندە ئاڵۆزە، کەس لێی تێناگات؟ لە بەرانبەر ئەوەیشدا: ئافەرین کە بەو زمانە ڕەوانە نووسیوتە. دەستت خۆش بێت بۆ ئەو ڕووداوانەی دەیانگێڕیتەوە و شتی لەم بابەتە، کە دەتوانم زۆر نموونە لە گوتارەکەتدا بهێنمەوە، بەڵام هەر ئەوانەیان هەڵدەبژێرم، کە زیاتر قسە هەڵدەگرن:

سەرەتا با ئەو زانیارییە ڕاست بکەینەوە، کە پێت وایە ئەو ڕۆمانە مێژووی هەولێر دەگێڕێتەوە. ڕاستییەکەی مێژووی زۆر شوێنی دیکەیش دەگێڕێتەوە وەک (سلێمانی)،

(کەرکووک)، (بەغدا)، (مەندەلی)، (بەسرا)، (سنووری نێوان عێراق و سعوودیە)، (قاهیرە)، (ئەسکەندەریە)، (ئیستانبۆڵ) و (ئەڵمانیا)، بەڵام مێژوویکی گریمانی، کە جیاوازە لە مێژووی فەرمی، بەوەی لە تێکستی ئەدەبیدا کات و شوێن ڕەهەندی فیزیکییان لە دەست دەدەن و لەسەر ئاستی مێتافیزیکدا دەردەکەون، مادام دەخرێنە ئاستی زمانەوە و زمانیش ئاڕاستەی جیاواز جیاوازی هەیە، چونکە پشت بە ڕێتۆریک و مێتافۆر (ڕەوانبێژی و مەجاز) دەبەستێت، کە دواتر هەوڵی وردکردنەوەی ئەم خاڵە و زۆری دیکەیش دەدەم. هەروەها لام ڕوونە لەوپەڕی دڵپاکیتەوەیە من بە نووسەری (هەولێر) دەزانیت، بەڵام ڕاستییەکەی خۆم بە نووسەری هەموو دنیا دادەنێم، لانی کەم نووسەرێکی کوردزمانم، مادام بە کوردی دەنووسم. لەو دایەلۆگەی لەژێر ناونیشانی (هەولێر و هەولێری لە کۆنکرێتبەندییەوە بۆ هەڵوەشاندنەوە)دا لەگەڵ (ئیسماعیل حەمەئەمین)ی هاوڕێمم کردووە، بە درێژی لە چەمکی شار دواوم، کە ئەو چەمکەیش وەک هەر چەمکێکی دیکەی مێتافیزیکی لەسەر کۆمەڵێک شتی دژ بە یەک دامەزراوە و توانای مانەوەی نییە.[7] (ڤی. ئێس. نایپۆل)ی ڕۆماننووس لە بەشی یەکەمی (لە وڵاتێکی ئازاددا)، کە لەژێر ناونیشانی (پەراگەندەیەک لە پیرایۆس)دایە، دەڵێت: (ناشیونالیتی بۆ ڕۆژگاری ئەمڕۆمان مانای چییە؟ من خۆم بە هاووڵاتیی دنیا دەزانم).[8]

ئێستا با لە ناونیشانەکەوە دەست پێ بکەین، کە (کازینۆی منداڵان)ە، نەوەک (گازینۆی منداڵان) وەک تۆ نووسیوتە، ئەردەڵان گیان. وشەی (گازینۆ) لە ئاستی میللیدا دەگوترێت، بەڵام (کازینۆ casino) وشە ئۆریگیناڵەکەیە و زیاتر لە مانایەکی هەیە، کە هەموویانم مەبەستن. ماناکانی (کاسینۆ)، یان (کازینۆ) ئەمانەن: یەکەم، کلووب. دووەم، ئەو شوێنەی قوماری لێ دەکرێت. سێیەم، دۆزەخ. چوارەم، خانووی لادێ و هتد. دەمەوێت ئەوە بزانیت بە خۆڕایی ئەو وشەیەم هەڵنەبژاردووە. زۆر کەس لێرە و لەوێ گوتوویانە من نەمزانیوە (گازینۆ)یە، کە ئەمە ڕاست نییە. هەر لە منداڵییەوە ئەو وشەیە دەزانم، بەوەی سێ (گازینۆ!) لە گەڕەکمان هەبوون. یەکەمجاریش دەمویست بە شێوە باوەکە

7 http://www.dengekan.info/dengekan/gshty/12119.html

8 V. S. NAIPAUL, Fri og uafhængig, på dansk ved Merete Ries, Nordisk Bogproduktion A. S. Haslev, printed in Denmark 1973, p.10

بینووسم، نەبادا ئـاوا کێشە لای خوێنـەر دروسـت بکـات، بەڵام دواتـر سـوور بـووم لـەسەر ئـەوەی ئۆریگینـاڵـەکە بـە کار بهێنم.

تـۆ دەڵێیـت: (من هەتا کۆتایی رۆمـانەکە نەمزانـی ئەم گـازینۆیەی کە بـۆتە ناونیشـانی رۆمـانەکە کـامەیە؟ هـی کێیە؟، چـونکە نووسـەر لەچەنـد شـوێنێکدا باسـی گـازینۆکە دەکات. سـەرەتا وامزانی کە ئەم گازینۆیە، شـوێنێکی فەنتازیای نووسـەرە، ئەو شـوێنەی کاتێـك (سـوهادو وریـا) بەمنـداڵی مانگاکەیـان لێدەلەوەڕانـد. پاشـان نووسـەر بـاس لەگازینۆکەی (ئەلیـاس داخـانی) دەکـات، ئەو گـازینۆیەش بەکۆمەڵێـك چیرۆکـی سـەیر گرێداوە، کە زۆر زەحمەتە بۆ خوێنەر هەموو ئەو چیرۆکانە هەڵمژێت.)

ڕێی منیش بده بڵێم: هەر نووسەرێکی هۆشیار بگرێت، هیوا دەخـوازێت خوێنـەرەکانی ئـەم چـەنـد وشـەیەی بـۆ بنووسـن، چونکە نـابێت خوێنـەر بـە شـێوەی کـۆنکرێت و ئـاسـان مـانـای ناونیشان بدۆزێتـەوە. هـەوڵی زۆرم داوە ئـەو ناونیشـانـە شـاراوە بێت و وا دیـارە هـەوڵـەکانم کاریگـەرییان هـەبووە. بۆ ڕاستیی ئـەم بۆچوونـەیشـم تکایـە ئـەم دایـەڵۆگـەی نێـوان (سـوهاد) و (یەڵدا)ی شاگردی کازینۆکە بخوێنەرەوە:

{ڕۆژێکیـــان لـه قـەڵات دەهاتـه خـــواریّ و زۆر مانـــدوو بـــوو، بەوەی بە درێژاییـــی ڕۆژ لـه کچـەکـەی گـەڕابوو، ڕێی کـەوتـە ئـەو کازینۆیـە... سـەرەتا چـەند جارێک گوتـی:

_ ئـای گوڵبـاران، گوڵبـاران...!! ئـای گـوڵبـاران، گوڵبـاران...!!

دەمودەست (یەڵدا)ی شاگرد لـە بـەردەمی قـوت بووەوە و بـە گوێچکـەیدا چپاند:

_ لێرە گۆرانـی قـەدەغـەیە، بـەتایبـەتـی گـۆرانیی گـەوران، بۆیە دەبێت بێدەنگ بیت.

سەری هـەڵبڕی و پێی گوت:

_ گـۆرانـی نـاڵێم، ڕۆڵـە... کچـەکـەم نـاوی گـوڵبـارانـە و ون بووە.

ئـەگـەرچی (یـەڵـدا) دەیویسـت دەمکـوتی بکـات، بەڵام لـەوە دەچـوو ئـەو هـەواڵـەی بـە لاوە سـەیر بێت، یان ڕەنگـە نـاوی (گـوڵبـاران) سـەرنجی ڕاکێشابێت، بۆیە بـە چپـە لێی پرسی:

_ تـەمـەنـی چـەنـدە...؟

_ گـەورەیـە... بیست سـاڵـە.

_ نـابێت بـاسـی هیچ شتێکی گـەورەیی بکـەیت... ئـەمـە کازینۆی منداڵانـە.

ئەوسا گوتی:

_ هێندە نابێت منداڵێکیشم مردووە... نابێت باسی ئەویش بکەم...؟!

_ نا، نابێت... ئەمەیش هەر بە گەورەیی ڕووی داوە.

لەو کووپەیەی لای سەرووی کازینۆکەی ڕوانــی، کە تــک تــک دڵۆپەئاوی ســازگاری لــێ دەتکایە ناو قاپەکەی ژێری... گریان قوڕگی گرت و گوتی:

_ ئاخر تایەکی گەرمی لێ هاتووە و دوای چەند ڕۆژێک لە ناوەڕاستی حەوشە مردووە... بۆم دەرکەوتووە تینوویێتی زۆری بۆ هێناوە و هاتووە لەوێ ئاو بخواتەوە، بەڵام دەستی نەکەوتووە و خنکاوە... ئێ هەر وا نییە...؟! مرۆڤ کاتێ تای گەرمی لێ دێت، تینووی نابێت...؟! دەم و قوڕگی وشک نابن...؟! ئەرێ چاوەڕێ ناکات یەکێ دەستێک بە پشتیەوە بگرێت، تاکو نەکەوێت و بە دەستەکەی تری ئاوی ساردی بداتێ...؟!

_ لە بیر خۆتی ببەرەوە...!! ئەگەر خوشکێک یان برایەکت بە منداڵی مردووە، دەتوانیت باسیان بکەیت.

_ من خوشکوبرام هەر نەبووە... تاقانەم، تاقانە..!! با، برایەکم هەیە، بەڵام ئەویش......

(یەڵدا) هێشتا هەر بە چپە قسەی لەگەڵ دەکرد:

_ گوێ بگرە...!! دەزانم ئەوە یەکەمجارتە دێیتە ئێرە و هێشتا شارەزای یاساکان نییت، بەڵام ئەگەر لە دڵی خۆیشتدا بیر لە گەورەیی بکەیتەوە، من ناچارم دەرتبکەم}.

ئەردەڵان گیان، دەشێ ئەو کازینۆیە تەنیا لە خەیاڵی (سوهاد)دا بوونی هەبێت، چونکە ئەوەتا (وریا)ی برای دەڵێت: {تۆ سووری لەسەر ئەوەی بڵێیت کاتی خۆی ئێرە (کازینۆی منداڵان) بووە، بەڵام من ئەوە یەکەمجارە ناوی دەبیستم... ئەوەندە دەزانم لەم شوێنە گۆمێک هەبوو... ئێواران (مەیسوون)مان دەهێنا، تاکو تێر تێر ئاوی لێ بخواتەوە.). بەڵام لە لایەکی دی لەو هەموو شوفێرانەی تاکسی، تەنیا یەکێکیان دەزانێت ئەو شوێنە هەبووە: (ئەو کازینۆیە نەماوە و کراوەتە ئاپارتمانێکی بەرز، پیرەمێرد، بەڵام من دەتوانم بتبەمە ئەوێ.}

لە کەرکووکیش کازینۆیەک هەیە و هیی (ئەلیاس باخانی)یە، کە ئەمەیش بە مەبەست دروست کراوە، بۆ ئەوەی کازینۆکەی هەولێر نەبێتە سێنتەرێک و خەیاڵی خوێنەر لەوێ دوور بکەوێتەوە. لەوێ (شێرکۆ)ی حیکایەتخوان بە گێڕانەوەی بەسەرهاتەکان خەڵک

سەرسام دەکات، بە ڕادەیەک کازینۆکە پڕی منداڵ دەبێت، بەڵام ئایا بۆیە ناونیشانی ڕۆمانەکە ناوی (کازینۆی مندالان)ە؟ نەخێر، دەبێت لە شوێنی دی بۆی بگەڕێیت. ئەگەر لە بەرهەمەکانی ترم بڕوانیت، بەردەوام کاری وام کردووە، ئەردەلان گیان. من ئێستا لەم نامەیەدا دەرفەتی ئەوەم نییە بە درێژی باس لە پێوەندیی ناونیشان بە تێکستەوە بکەم، بەڵام هیوادارم بۆ گفتوگۆکانم بگەڕێیتەوە، تاکو بزانیت لەو بارەیەوە چیم گوتووە. ئێستا تەنیا ئەوەندە دەپرسم ئایا ناونیشان بەشێکی جیاکراوەی تێکستە؟ نەخێر، بەشێکە لە تێکست و توانای هەیە لەگەڵ ئاڕاستە جیاوازەکانی ئەو تێکستەدا پێوەندیی جیاوازی هەبێت، کە ئەوانەی لەبارەی تیۆری گێڕانەوەوە نووسیویانە بە وردی باسیان لەو پرۆبلەماتیکە کردووە و خۆیشم لە گفتوگۆکانمدا ئاماژەم پێ داون. لە ئەدەبی نوێدا بەتایبەتی لە ئەدەبی گێڕانەوەدا ناونیشان وەک هیی جاران نییە، ڕاستەوخۆ و زەق بێت، بەڵکو پێویستە بشاردرێتەوە. دوای دەرکەوتنی بواری سیمۆلۆجیا بەتایبەتی لەگەڵ هەوڵەکانی (سۆسێر) و پاشان هیی (بارت) و ئەوانی دیکەدا ئیدی ناونیشان گۆڕانی بنەڕەتیی بەسەردا هات، بەوەی چووە ناو بواری فەلسەفە و لینگویستیکەوە. من هەوڵ دەدەم بەکورتی وێنەیەک لەو بارەیەوە بخەمە بەرچاوی تۆی ئازیز، ئەردەلان گیان، بەو مەبەستەی بزانیت ئەو ناونیشانە بۆچی بە زەقی لەناو تێکستەکەدا نابینرێت. مەبەستم ئەوەیە لە ڕوانگەی سیمۆلۆجیاوە تیشک دەخەمە سەر پێوەندیی نێوان دال و مەدلوول (Signifier and Signified)ەوە.

بە بڕوای (سۆسێر) نیشانە (Sign) کۆمەڵێک بیرۆکە و وێنەی دەنگی (Sound-Image)یە و لە دوو بەش پێک دێت. بۆ نموونە ئاماژەی درەخت لە بیرۆکەی درەخت و وێنەی دەنگیی درەخت پێک هاتووە، کە ئەو دەنگە فیزیکی نییە، بەڵکو بوونێکی سایکۆلۆجیی هەیە.[9] کەواتە ئێمە کاتێ دەڵێین درەخت، ئەوا ئەو دەنگە دالە و مەدلوولەکەی وێنەی درەختە، کە دێتە بەرچاومان. هەر کاتێ نووسیمان (درەخت) ئەوا پیتەکان لە ڕێی دەنگەوە ئاماژە بە درەخت دەدەن و ئیدی درەخت وەک وێنەیەک دێتە بەرچاومان. بەم شێوەیە (سۆسێر) پێی وایە زمان لە کۆمەڵێک نیشانە پێک دێت. نیشانە دال و مەدلوول لە خۆی دەگرێت. وەک گوترا مەبەست لە دال لایەنە دەنگییەکەیە چ لە قسەکردن و چ لەسەر ئاستی پیتدا لەو کاتەی دەنووسین.
هەرچی مەدلوولە لایەنی وێنە پیشان دەدات. پێی وایە ئەو دال و مەدلوولە لەناو

9 هارلمبوس وهولبورن، سوشيولوجيا والهوية، ترجمة حاتم حميد محسن، دار كيوان للطباعة والنشر والتوزيع، الطبعة الاولى، 2010، ص 59

نیشـــانـەدا یـەکیـــان گرتـــووە و جیاکردنـەوەیـــان مـەحـــاڵـە، کـە پێوەندییـەکی ڕوواری (Arbitrary)یـان پێکـەوە هـەیـە. واتـە هۆکـاری ڕاسـتـەقینـە و پێویسـت نییـە بـۆ بـەکارهێنـانـی وێنـەی دەنگیـی دیـاریکراو بـۆ بیرۆکـەیـەکی دیـاریکراو.[10] پێوەنـدیی نێـوان دال و مـەدلوولـی (سۆسـێر) لای (لیڤـی شـتراوس) دەچێتـە دۆخێکـی دیکـەوە، کـە پێـی دەگـوترێت (سیسـتـەمی نزیکایـەتی Kinship System). بـەم پێیـە (سیسـتـەمی کینشـیپ)یش ڕێـک وەک سیسـتـەمی زمـان خـاوەنی کۆمـەڵێک پێوەندییـە. هـەر بـەشێک لـە سیسـتـەم تـەنیا کاتێک مانـا پـەیـدا دەکات، کـە پێوەندیی لـەگـەڵ ڕەگـەزەکانی دیکـەدا دەبـەستێت. پیـاو کاتێک پێـی دەگـوترێت (مێرد)، کـە ژنـی هـەیـە. ژن کاتێـک دەبێتـە (دایـک)، کـە منـداڵی هـەیە[11]. بـەڵام دەشێت پیـاو شـتی دیکـەیش بێـت. بـۆ نموونـە لـە خوێندنگـە بـەڕێوەبـەر بێـت. لـە حـزب کـادیر بێـت. ژن دەتوانێت دایک بێت و ئـەندازیار و ئـەندامی ڕێکخراوی ژنـانیش بێت. کـەواتـە شوێن کاتێک دەبێتـە (کـــازینۆ)، کـە پێوەنـــدیی بـە ڕەگـەزەکانی دیکـەوە دەکـــات، وەک مێـــز، کورســـی، چـایچی، شـاگرد، چـا، قـۆری، خـەڵووز و هـتـد، بـەڵام هێشـتا دەشێت شـتی دیکـەیش بێت بـۆ نموونـە شـوێنی کۆبوونـەوەی ڕۆشـنبیران بێـت. (ڕۆلان بـــارت)یش لـە کتێـبی (ڕەگـەزەکانی سیمۆلۆجی)دا ئـەو بۆچوونـانـەی (سۆسێر) لـەبارەی دال و مـەدلوولـەوە بـە وردی ڕاڤـە دەکات، بگـرە هـەرەمـەکـەی (سۆسـێر) هـەڵدەگێڕێتـەوە و دەگاتـە ئـەوەی بڵێت سیمۆلۆجیا بـەشێکـە لـە لینگویســـــتیک، نـەوەک بـەپێچـەوانـەوە. لـە ڕێـــــی کۆنســــێپتی زمانـەوانییـەوە هـەوڵـی لێکدانـەوەی وێنـە و ڕێکلام دەدات[12]. پـێ لـەسـەر ئـەوە دادەگرێـت، کـە دال و مـەدلوول ڕاسـتـە جیا ناکرێنـەوە، بـەڵام دال بوونێکی چـەسپاو و سـەربـەخۆی نییـە، بـەڵکو دەشێ ئـامـاژە بـە مـەدلوولـی دیکـەیش بـدات، کـە ئـەمـە مانـای وایـە (کـازینۆ) ڕاسـتـە ئاماژەیـە بـەو شـوێنـەی ئێمـە دەیهێنینـە بـەرچـاومـان، بـەڵام دەشێ لـە کۆنتێکسـتی دیکـەدا مانـای دیکـەیشـی هـەبێت، کـە وەک گـوتم من هـەوڵـی زۆرم داوە ئـەو مانا کۆنکرێتییـەی تێک بشکێنم. کـاتێکیش وشـەی (منـداڵان)ی دەچێتـە سـەر، ئـەوا دیســان ماناکـەی دەگـۆڕێت. (سـۆران ئـازاد) لـە گوتـاری (کازینۆی منداڵان، کازینۆی دەنگـە جیاوازەکان)دا پێی وایـە (کـازینۆ) ئاماژەیـە بـە شـوێن

10 سەرچاوەی پێشوو، ل 60

11 هەمان سەرچاوە، ل 64

12 filosofisk leksikon, gyldendal, printed in Denmark, 2008, p46

و (مندالّ) ئامازەیە بە کات، کە دەکرێت بەو شێوەیەیش سەیری بکەین.[13] لای (بارت) ناونیشان تەنیا پێوەندیی بە تێکستی نووسراوەوە نییە، بەڵکو ئەو وەک بەشێک لە بواری سیمۆلۆجیا لێی دەڕوانێت و پێی وایە سیمۆلۆجیا چ زمان و چ ئەوانەی زمان نین؛ لە خۆی دەگرێت وەک ئایکۆن، سیمبۆڵ، نیشانە و هتد. واتە چ ئەوانەی گۆ دەکرێن و چ ئەوانەی دەبینرێن. دەشێ جۆری خواردن یان جۆری جلوبەرگ ناونیشان بێت بۆ چینێک، یان کەلتوورێکی دیاریکراو. جل بۆ ئەوەیە لە بەر بکرێت و لەش دابپۆشێت، بەڵام ڕەنگە بۆ ڕازاندنەوەیش بێت و دەکرێت ئەرکی دیکەیشی هەبێت.[14] کازینۆ بۆ ئەوەیە خەڵک کاتی خۆی تێیدا بەسەر ببات و دەشێ ئەرکی دیکەیشی هەبێت. ڕەخنەگری مەغریبی (جەمیل حەمدان) پێی وایە ناونیشانی ڕۆمان هەموو کاتێ بە شێوەی ڕاستەوخۆ تەعبیر لە ناوەرۆکی تێکستەکە ناکات، بەڵکو زۆر ناونیشان هەن ئاڵۆز، شاراوە و سیمبۆڵین، کە زەحمەتە پێوەندیی ئینددیکتیڤی لەنێوان ئەمانە و تێکستدا بدۆزرێتەوە، بەڵام لەسەر خوێنەر پێویستە چ بە دوای ئەو پێوەندییە و چ بە دوای مەبەست و ڕایەڵە سیمبۆڵی و ئامازەییەکانیدا بگەڕێت.[15]

ئەردەڵان گیان، سیمۆلۆجیا تاکە سەرچاوە نییە ئێمە تێیدا بۆ ماناکانی ناونیشان بگەڕێین، بەڵام لەبەر ئەوەی سیمۆلۆجیا زۆرترین بایەخی بەو بوارە داوە، بەتایبەتی ڤێرژنە فرەنسییەکەی، بۆیە تەنیا ئامازەمان بەو دا. وەک پێشتریش گوتم لە گفتوگۆکانمدا زیاتر لە جارێک باسم لە ناونیشان کردووە. بەڵێ، گوتوومە ناونیشان دەتوانێت سەربەخۆییی تێکست لە ئاشکرابوون و ڕوونبوونەوە بپارێزێت، کە ئەمەیان

---

13 (13) ژمارە (3)ی گۆڤاری ئەدەبی سەردەم:http://www.serdem.net/Blawkrawa.aspx?jimare=12

14 (14) Roland Barthes, Elements of Semiology:http://ada.evergreen.edu/~arunc/texts/frankfurt/barthes.pdf

15 جميل حمدان، صورة العنوان في الرواية العربية.http://www.diwanalarab.com/spip.php?article5406

دەکرێت وەکو ئاستێکی جوانکارییش سەیر بکەین. لە کاتێکدا تەکنەلۆژیا لە هەوڵی ئەوەدایە هەموو لوغز و نهێنییەکانی ژیان ئاشکرا بکات، نووسەر ناچارە ئەو دەروازە گرنگە، کە پێی دەگوترێت ناونیشان، بە هەند وەربگرێت. ئەمڕۆ Titrologie واتە زانستی ناونیشان، یاخود ناونیشانناسی لە بواری ئەدەب و هونەری شێوەکاری و بگرە لە هونەری فۆتۆگرافیشدا بایەخێکی گرنگی هەیە. ناونیشان ئەوەندەی پێوەندیی بە دنیای بیستنەوە هەیە، دوو ئەوەندەیش بە دنیای بینینەوە.[16]

هەندێک ڕەخنەگری دیمۆتیکی لای ئێمە پێوەریان بۆ ناونیشان داناوە، گوایە دەبێت کورت بێت، کە ئەمە نیشانەی بێئاگاییە لە تیۆریی زمان و بواری لینگویستیکەوە، چونکە لە زماندا شتێک نییە بە ناوی کورتی و درێژی. زمان، لای ئەوانە زۆر بە سادەیی بریتییە لە وشە، کە ئەمە تەنیا ئاستی فیزیکیی زمانە، بەڵام زمان لەناوەوە لە کۆمەڵێک بەشی زۆر بچووک پێک دێت، بۆیە بە هیچ شێوەیەک ژمارەی وشە پێوەر نییە بۆ درێژی و کورتی. ئێستا بواری ئەوەم نییە لەسەر ئەم بابەتە بوەستم، بەڵام ئەگەر هەر کاتێ پێویستی کرد، ئەوا بە گوتارێکی سەربەخۆ بۆی دەگەڕێمەوە. خراپ نییە دوو نموونە لە ناونیشانی درێژ بهێنینەوە: یەکەم، ڕۆمانی (وێنەی هونەرمەند لە تافی لاویدا)یە، کە بە زمانی ئینگلیزی بەم شێوەیەیە (A Portrait of the Artist as a Young Man). دووەم، چیرۆکی (شیفۆ، تۆ لەپێناوی پێکەنیندا هەموو شتێک دەکەیت)ی (موو یان)ە. ئایا ڕاستە ئەمانە مادام درێژن، ئەوا خراپن؟ بە بڕوای من پرۆسێسی ناونیشان جۆرێکە لە ئەسۆسەیشن (تداعی)، کە (داڤید هیوم) ناوی لێ دەنێت (ئەسۆسەیشنی ئایدیاکان Association of Ideas)، واتە چۆن شتێک شتێکی دیکەمان بیر دەخاتەوە و چۆن لە ئایدیایەکەوە دەگەینە ئایدیایەکی دیکە. چۆن بەبێ ئەوەی بە خۆمان بزانین زنجیرەیەک ئایدیای جیاواز و لەیەکچوو لە خەیاڵماندا دروست دەبن.[17] لەبەر ئەوە بوو گوتم ناونیشان بەشێکە لە تێکست و لێی جیا ناکرێتەوە، کە هەم لە یەکگرتنی مانای جۆراوجۆر و هەم لە بوونی جیاوازیی نێوان ئەو مانایانەدا دێتە کایەوە. ئەمەیش وا

---

16 (16) دیداری نەوروز جەمال لەگەڵ کاروان کاکەسوور. لە ئێنتەرنێت وەرگیراوە، کە ئەمە لینکەکەیەتی: http://hemin.dk/KKS.htm

17 http://www.dengekan.com/doc/2010/Karwan_marx.pdf

دەکـــات بـە ئـاســـانی مانـــای ناونیشـــان نـەدۆزرێتـەوە، بـەڵکو تـەنیا ئـامـــاژە زمانـەوانـی و ئیستاتیکییەکانی دەربکەون. ئینجا کاری ڕەخنە دەست پێ دەکات چۆن ئەو ئاماژانە دەخوێنێتەوە.

ئەردەڵان گیان، تۆ دەڵێیت: (ئەو گازینۆیەش بەکۆمەڵێك چیرۆکی سەیر گرێداوە، کە زۆر زەحمەتە بۆ خوێنەر هەموو ئەو چیرۆکانە هەڵمژێت). لە شوێنێکی دیکەی گوتارەکەتدا ئەمەیش دەڵێیت: {بەداخەوە زۆرجار زەمنی ڕۆمانەکە تێکەڵ و پێکەڵ دەبێت، خوێنەر نازانێت باس لەکام سەردەم دەکات. بەبڕوای من ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ هەڵەیەکی تری ئەم ڕۆمانە، ئەویش چۆنێتی داڕشتن و ریزکردنی چیرۆکەکانەیەتی.... ڕۆمانووس دەبێت زۆر شارەزابێت لەچۆنێتی چنینی چیرۆکەکانی ڕۆمانەکەی. بەداخەوە نووسەر لەزۆر شوێندا کۆمەڵێك چیرۆك تێکەڵ بەیەکتری دەکات، کە زۆرجار خوێنەر سەری لێدەشێوێت. بۆ نموونە ئەو لەسەرەتاوە لەڕێگای فلاش باگەوە، (سوهاد) دەگەڕێنێتەوە بۆ هەولێر، بەدوای گازینۆی منداڵان دەگەڕێت، وردە وردە دەچێتە ناو باسە مێژوویەکەوە. بەبڕوای من، نووسەر هەتاوەکو کوشتنی (ئارۆن) زۆر بەباشی دێتە ژوورەوە، بەڵام لەپاش کوشتنی (ئارۆن)ەوە، دەزووی کۆلارەی ڕۆمانەکەی لەدەستدەردەچێت، بەشێوەیەکی عەجیب چیرۆکەکان تێکەڵ و پێکەڵ دەکات، زۆرجار نازانیت باس لەکێ دەکات. لەبەشی سێیەمیشدا، سەرەتا بەچیرۆکی (پەریهان) دەستپێدەکات، زۆرباش دێتە ژوورەوە، دوایی چیرۆکەکان درێژدەبنەوە بۆ (پەلکشان و نەخشە شان ،،،هتد) کەبەڕاستی نازانیت سەری بابەتەکە لەکوێندەرە.}.

ڕێی منیش بدە بڵێم ئەمە ڕێک ئەو گوتانەن لێرە و لەوێ لەبارەی بەرهەمی منەوە دەگوترێن، گوایە زەمەن تێکەڵی یەکدی دەبن و خوێنەر سەریان لێ دەرناکات، بەڵام وەک گوتم تۆ زۆر ڕاشکاوانە و دڵپاکانە هاتوویت داتڕشتوونەتەوە. ئەوەی لای من سەیرە، ئەوەیە، ڕەخنەگر هەمیشە بە دوای قووڵیدا دەگەڕێت و ئەو تێکستانە فەرامۆش دەکات، کە سادەن، بێ ئەوەی بیانشکێنێت، کەچی ڕەخنەگری دیموٚتیکی ئێمە بۆیە تێکست بە لاوە دەنێت، یان بە چەند وشەیەکی سادەی ڕۆژانە دەیشکێنێت، چونکە قووڵە و تێگەیشتنی ئاسان نییە.

ئەردەڵان گیان، تۆ لە سەرەتای گوتارەکەتدا دەڵێیت: (ڕۆمان سنوورێکی ئێجگار مەزنی هەیە، کە نووسەر دەتوانێت هەرچی بەمێشکیدا دێت، لەناو سنووری ڕۆماندا بینووسێت.لەڕێگای ڕۆمانەوە دەتوانرێت، باس لەژیانی ڕۆژانەی ئاسایی تاوەکو لەمێژوو، سیاسەت، فکرو فەلسەفە، عادات و تەقالید،،، هتد بکرێت.).

ئەمە لەگەڵ ئەو دەربڕینانەی دیکەت زۆر ناکۆکە. هۆکاری ناکۆکییەکەیش ئەوەیە تۆ بە زمانی ڕۆژانە باست لە ڕۆمان کردووە. وەک گوترا زمانی ڕۆژانە ڕێی ڕەخنەگر نادات لە

چەمکەکان قــووڵ ببێتـەوە، بەڵکو تـەنیا دەتــوانێت هەنــدێک ڕســتەی ســاکار دەربــبڕێت. ئەگەر زانیمان چەند ڕەخنەگری گەورەی دنیا وەک (میکایل باختین)، (لوسیان گۆڵـدمان)، (تزڤیتـان تـۆدۆرۆڤ)، (پۆل ڕیکـۆر)، (جیـرار جینێـت)، (تیـری ئیگلیتـۆن)، (سەعید یەقتین)، (یومنـا عیـد) و زۆری دیکە خـەریکی تیـۆری گێڕانـەوەن، ئـەوسا زیـاتر بۆمـان دەردەکەوێت بوارێکی ئاسان نییە و ناکرێت بە زمانـی ڕۆژانـە ڕووبـەڕووی ببینـەوە.

ئەردەڵان گیان، تۆ (سوهاد) و (وریا)ت لـێ تێکەڵ بـووە، کە ئـەمەیش لۆژیکە کـاتێ خوێنـەر دوو کارەکتـەری سەرەکیی ڕۆمانـەکەی لــێ تێکـەڵ بــبێت، وەک تــۆ نـەزانێت باســی چییـە، بەڵام مەرج نییە وەک تـۆ بڵێـت: **(بەڕوای من ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ هەڵەیەکـی تـری ئەم رۆمانە، ئەویش چۆنێتی داڕشتن و ریزکردنی چیرۆکەکانەیەتی).**

ڕاستییەکەی (سوهاد) لـە کوردستـان دەرنـەچووە، بـەڵکو ئـەوە (وریـا)یە دوای نیـو سـەدە لـە ئـەڵمانیا گەڕاوەتـەوە. سـەرەتا گوتم ڕەنگە تۆ لـە کاتـی نووسینـەوەدا لێت تێکـەڵ بـووبێتن، بەڵام دوایـی بــۆم دەرکـەوت هـەر بـە ڕاسـتی نـەتتوانیوە لێکیــان جیـا بکـەیتەوە، چونکە ئەوەتا لـە شوێنێکی دیکـەی گوتـارەکەتدا دەنووسیت: **(سـوهاد هەمیشـە رقی لەڕابـردووەو عاشقی ئەمڕۆو ئایندەیە، بەپێچەوانەی وریـای بـرایەوە).** ڕاسـتییەکەی ئـەوە (سـوهاد)ـە بـە ڕابردووەوە بـەندە، نـەوەک (وریا). کۆمـەڵێک هۆکار وایان کـردووە ئـەمیان بـە ڕابـردوو و ئـەویان بـە ئایینـدەوە پێوەست بێـت، کە دەکرێت بـە دوایانـدا بگـەڕێین. جیـاوازیی نێـوان ئـەو دوو کارەکتـەرە زۆر زۆرە، کە (ســوهاد) بەشــی یەکـەم دەگێڕێتـەوە و (وریــا) بەشــی دووەم. مــن بــم لـە شــوێنی تــۆ جــارێکی دی ڕۆمانـەکە لـە نووکـەوە دەخوێنمـەوە، کە ڕاستییەکـەیشـی زۆر جـار وام لـێ هـاتووە. تـەمـەنم شـانزدە ساڵ بـوو، کـاتێ بـۆ یـەکـەمجار ڕۆمــانـی (ڕۆژهـەڵاتـی ناوەڕاســت)ی (عەبــدولڕەحمان مونیــف)م خوێنــدەوە، نەخێر، نەمخوێندەوە، بـەڵکو هەندێک لـە لاپەڕەی سەرەتام ڕوانـی. هیچی لـێ تێنـەگەیشتم و فڕێـم دا، بگـرە گـوتم حـەیف، خـۆ دەمتـوانی بـەو پارەیـە کتێبێکی چـاک بکـڕم! دوای دوو سـاڵ بـە ڕێککەوت بۆی گەڕامەوە و هەسـتم کـرد ئەو گێڕانـەوەیە زۆر چێژبـەخشە. لـەبـەر ئـەوەی بـە ڕۆمانـەکانی (نـەجیب مەحفوز)، (ئیحســان عەبدولقەدوس) و ئـەوانی دی ڕاهــاتبووم، بۆیە شێوازی شەپۆلـی هـۆش، واتـە تێکشـکاندنی زەمـەن و تێکەڵکردنـی دیمەنـی جیـاواز، بـۆ مـن نــوێ بــوو، ئـەگەرچی لـە فیلمــدا بینیبــووم. ســاڵی 2001 لـە کتێبخانـەی شــارەکەم کــارم دەکــرد، کە (ڤــی. ئێــس. نــایپۆل) خـەڵاتـی نـۆبێلی وەرگـرت. لـەو بارەیـەوە لـەگـەڵ ژنێکــی هاوکــارم کەوتمە گفتوگــۆ و گـــوتم (نــــایپۆل) ڕۆماننووســـێکی گـەورە نییـە، بەڵام ئـەو پێچـەوانـەی من بـە یەکێک لـە نووسـەرە داهێنـەرەکانی ئـەم سـەردەمەی دەزانـی. لـەم چـەنـد ساڵـەی دوایـی بـۆم دەرکـەوت دنیـای ئـەو ڕۆماننووسە پـڕە لـە شتـی شاراوە، کە مـن پێشـتر

نەمدیون. نموونەی دی زۆرن لەم ڕووەوە لە ژیانی خوێندنەوەمدا بیانهێنمەوە، بەڵام بە پێویستی نازانم. زۆر جار دەڵێم مێژووی خوێندنەوە لای من لە ساڵی هەشتاوپێنج دەست پێ دەکات، بەوەی لەو ساڵەدا بۆ یەکەمجار فێر بووم لە کاتی خوێندنەوەدا قەڵەمێک بە دەستەوە بگرم و بەردەوام سەرنجەکان لای خۆم بنووسم. ئەگەر تۆ دوو کارەکتەری سەرەکیی ڕۆمانەکەت لێ تێکەڵ بووبێت، کە هەر یەکەیان بەشێک دەگێڕێتەوە، هەقم نییە بڵێم: (هەست دەکەم بە وردی نەتخوێندووەتەوە)؟ ئایا دەبێت بە ناوی خوێنەرانی دیکەیشەوە قسە بکەیت؟ بەر لەوەی هەندێک لەبارەی ستایلی ڕۆمانەکەوە بدوێم، دەڵێم چەند نووسەرێک دەناسم بە وردی خوێندوویانەتەوە و بە تێکستی قووڵیشی دەزانن، کە بەپێی ئەلفابێتیکەڵ ناویان ڕیز دەکەم: (ئارام شێخوەسانی)، (بڵند باجەلان)، (دانا فایەق)، (دەوەن مەعرووف)، (ئیدریس عەلی)، (فەرهاد شاکەلی)، (هاوڕێ بەهجەت)، (هەژار عوسمان)، (هۆشەنگ وەزیری)، (کارا فاتیح)، (کاروان محەمەد فەتاح)، (ڕزگار شێخانی)، (سابیر ڕەشید)، (سەباح ڕەنجدەر)، (سۆران ئازاد). کاتێ (ڕەوەز حەمەساڵح)ی خاوەنی (کتێبخانەی غەزەلنووس) تێکستەکەی داوەتە (باسم ڕەسام)ی شێوەکار، بەو مەبەستەی بزانێت باسی چی دەکات، ئەویش چەند لاپەڕەی سەرەتای خوێندووەتەوە و ئیدی نەیتوانیوە تا کۆتایی دەستی لێ هەڵبگرێت. (هۆشەنگ وەزیری)ی هاوڕێی منداڵیم، کە ڕووناکبیرێکی دیارە و بە زمانی عەرەبی و ئینگلیزی دەنووسێت. دوای ئەوەی بەشی یەکەمی خوێندووەتەوە، چووەتە سەر قەڵات، تاکو لەوێوە بڕوانێتە شار و ئەو دیمەنانە بهێنێتەوە بەرچاوی. (دلێر ئیبراهیم سەلیم) یەکێکە لە ڕۆشنبیرەکانی ئێمە، بەڵام نانووسێت، ئەو ڕۆمانەی بە وردی خوێندووەتەوە. (دلێر)ی هاوڕێم هەندێک نهێنیی لەو ڕۆمانەدا دۆزیوەتەوە، کە لای خۆیشم شاراوە بوون. دەتوانم بڵێم سی تاکو چل سەعات (دلێر) و من لەبارەی ئەو ڕۆمانەوە گفتوگۆمان کردووە، چونکە هەر جارێ چەند لاپەڕەیەکی لێ خوێندووەتەوە، تەلەفۆنی بۆ کردووم و ئەو خاڵانەی وروژاندووە، کە بە لایەوە گرنگن. (دلێر) جاری وا هەبووە سەعات دوو و سێی شەو خۆی پێ نەگیراوە و زەنگی بۆ لێ داوم، تاکو لەو بارەیەوە قسەم بۆ بکات. ئەو ناوانەم بۆیە وەک نموونە هێنایەوە، چونکە چ بە نووسین و چ بە شێوەی ڤێربال بۆچوونی خۆیان پێ گوتووم، ئەگینا باوەڕم وایە خوێنەری دیکەیش هەبن کارەکتەر و ڕووداوەکانیان لێ تێک نەچووبێت.

من کاتێ دەنووسم جگە لە خۆم کەسێکی دیکەم لە بەرچاو نییە. من پێویستم بەوەیە ئەو وێنانەی ناوەوەی خۆم فڕێ بدەمە دەرێ، چونکە وا دەزانم ژیانم لە دوای فڕێدانی ئەوانەوە دەست پێ دەکات، کە خۆشبەختانە ئەوە هەرگیز ڕوو نادات، بۆیە پرۆسێسەکە

بەردەوامە. من خۆم نیم بڕیار دەدەم ئەوەی دەینووسم پێویستە ئاسان بێت و هەموو لێی تێبگەن، یان زەحمەت بێت و کەس لێی تێنەگات، بەڵکو ئەو وێنانەی ناوەوەمن بڕیار دەدەن، کە لە ئەنجامی تێڕوانینی منەوە بۆ خۆم و بۆ دەوروبەرمەوە دروست بوون. ئەو وێنانە هەم لە یەکدی دەچن و هەم جیاوازن، بۆیە دەشێ وێنەیەکی منداڵی و یەکێکی گەورەیی بە هۆی بوونی ڕەگەزی هاوبەشەوە پێکەوە دەربکەون، بۆیە هەندێک خوێنەر ناتوانن ئەو لینکە بدۆزنەوە و لێیان تێک دەچێت. من یەکێک نیم لەو نووسەرانەی خوێنەریان زۆرە، بەڵام سەرنجم داوە خوێنەری بەرهەمەکانم ئەوانەن شەیدای گەڕانن. هەموویشیانم هەر لەو ڕێگەیەوە ناسیوە. (کارا فاتیح) یەکێکە لەو نووسەرانەی لەم دواییە ناسیومن، کە لە خۆم زیاتر ئاگاداری دنیای ناوەوەی کارەکتەرەکانمە. هەموو ئەوانەی دەیانەوێت تێبگەن، نابنە خوێنەری من. تێگەیشتن چییە؟ تێگەیشتن واتە تەواوبوون. تێگەیشتن ئەنجامی خوێندنەوەی ڕووکەشە. خوێندنەوەی ڕووکەش لە شوێنێک دەوەستێت و ناتوانێت درێژە بە خۆی بدات، بەڵام خوێندنەوەی قووڵ، چونکە تێربوونی نییە، بەردەوام دەبێت و بە دوای کۆتاییدا ناگەڕێت، بەڵکو هەر نایەوێت بگاتە کۆتایی. بایەخی تێکستی ئەدەبی لەوەدایە ماناکان بشارێتەوە و ڕێی خوێنەر بدات بە شێوازی خۆی بیاندۆزێتەوە، چونکە هیچ شتێک وەک ڕاستەوخۆیی گیانی ئیستاتیکای تێکست ناکوژێت. کاتێ تێکست بە شێوەی ناڕاستەوخۆ کۆنتاکت لەگەڵ خوێنەردا دەکات، ئەوا بوار بۆ ئەو خوێنەرە دەڕەخسێنێت لە ماناکان ورد ببێتەوە و پێوەندییان لەنێواندا پێک بهێنێت، کە ئەو پرۆسێسە وا دەکات خوێنەر نەک هەر دیدگای خۆی هەبێت، بەڵکو وەک ڕەخنەگرێکیش بۆچوونەکانی دەرببڕێت. (فرای نۆترۆپ Frye Northrop)ی ڕەخنەگر لە کتێبی (The Educated Imagination)دا جیاوازی لەنێوان زمانی خەیاڵ، یاخود زمانی ئەدەب و زمانی هونەری پراکتیک (Practical skill)دا دەکات، کە ئەوەیان چۆن لەبارەی زانست و مێژووەوە زانیاریمان پێ دەگەیەنێت، بەوەی شێوەیەکی ڤێربالە و ڕاستەوخۆ دەگاتە گوێگر، بەڵام لە ئەدەبدا وا نییە. واتە بە شێوەی ناڕاستەوخۆیە. نووسەری ئەدەبی چ لەبارەی بابەت و چ لەبارەی ئەندێشەی خۆیەوە پەنا بۆ شێوازی ناڕاستەوخۆ دەبات. ئەم بۆ ئەوە هەوڵ دەدات بهێڵێت شتەکان خۆیان فۆرمی خۆیان وەربگرن، ئینجا ئەوانە چ شیعر، چ شانۆگەری و چ ڕۆمان بن.[18]

18 http://ebookbrowsee.net/frye-northrop-the-educated-imagination-notas-en-sp-pdf-d321524721

ئایا مەرجە لە هەموو شتێک تێبگەین، ئەردەڵان گیان؟ ئایا فەلسەفە و سایکۆلۆجیا لەبارەی ئێمەوە نین و لێیان تێناگەین، یان زۆر بە زەحمەت لێیان تێدەگەین؟ ئایا ئەگەر تێگەیشتن چەمکێکی وەستاوە، بۆچی بیرکردنەوە لە مرۆڤ و دیاردەکانی دەوروبەری کۆتایی نایەت؟ بۆچی ئەو هەموو قوتابخانە فیکری و فەلسەفییە جیاوازە هەن و درێژەیان هەیە؟ ئایا وەک (دێریدا) لە زۆربەی بەرهەمە فیکرییەکانیدا پێی لەسەر دادەگرێت چەمکی (تێگەیشتن) لەسەر کۆمەڵێک دژایەتیدا نەوەستاوە و قابیلی هەڵوەشاندنەوە نییە؟

زمان پڕە لە پرۆبلەماتیک و ئێمبیوگیتی، بۆیە دەشێ وشەیەک لە کۆنتێکستێکدا مانایەکی هەبێت و لە یەکێکی تردا مانایەکی دیکەی جیاواز. ئەگەر بڵێم (کچەکە لە دایکی درێژترە)، تۆ دەزانی ئاخۆ مەبەست لەوەیە، کە (لەگەڵ ئەوەیشدا دایکەکە باڵابەرزە، بەڵام کچەکەی بالای لە هیی ئەویش بەرزترە)، یاخود مەبەست ئەوەیە، کە (دایکەکە هێندە کورتە، کە کچەکەی لە خۆی درێژترە)؟ ئەگەر تۆ لێم بپرسیت: (سین دەنگوباسی چییە؟) و من ئاوا وەڵامت بدەمەوە: (کوڕێکی خۆی کوشت)، ئاخۆ دەزانیت مەبەستم ئەوەیە (سین) کوڕەکەی خۆی کوشتووە، یان کوڕەکە خۆی خۆی کوشتووە؟ بێگومان نازانیت کامیانم مەبەستە. ئەگەر (سین) نامەیەکت بداتێ و پێت بڵێت خۆم کاتم نییە، تۆ بۆم پۆست بکە. تۆیش ئەو کارە دەکەیت و بۆ منی دەگێڕیتەوە. دەڵێیت: (نامەکەم بۆ سین پۆست کرد). ئایا من ناپرسم: نامەکەت بۆ سین نارد؟ پێی گەیشت؟ ئەوسا لە کۆنتێکستێکی دیکەدا بۆم ڕوون دەکەیتەوە و ئەو مانایەم پێ دەڵێیت، کە مەبەستتە. با نموونەیەکت لە ژیانی خۆم بۆ بهێنمەوە. منداڵ بووم، گوێم لە نەنکم بوو لە ژنێکی دیکەی هاوتەمەنی خۆی پرسی: (ئەرێ نەخۆشیی مێردەکەت چۆنە؟)، ئەو گوتی: (ئۆخەی، نەخۆشییەکەی زۆر باشە). ئینجا من لە نەنکم پرسی: (نەخۆشی باش

بێت خراپە، یان خراپ بێت باشە؟). ئەو گوتی: (وس بە، ئەدەبسزا!). دوایی دیار بوو هەر بیری لێ دەکردەوە، چونکە بەردەوام دەیگوت: (نەخۆشی باش بێت خراپە، یان خراپ بێت باشە؟ لەو قسە بێمانایە!). (پۆل دیمان) ئەم پرۆبلەماتیکە لە ڕووی سیمۆلۆجییەوە ڕاقە دەکات، واتە پرۆبلەماتیکی نێوان ڕێزمان و ڕەوانبێژی (گرامەر و ڕیتۆریک)، کە ڕێزمان ڕێگەمان دەدات پرسیارەکان بخەینە ڕوو، بەڵام ڕەوانبێژی وا دەکات بوونی ئەو پرسیارانە ببێتە کێشە. بەوەدا هەر ڕستەیەک لانی کەم دوو مانای هەیە، مانای لێتراڵ و مانای مێتافۆر، (واتە مانای حەرفی و مانای مەجازی)، ئەوا بونیادی ڕێزمانییانەی تێکست بۆ بونیادی ڕەوانبێژی دەگۆڕێت و ئەوسا دەستنیشانکردنی ئەوەی کام لەو دوو مانایە زاڵە، دەبێتە مەحاڵ.[19] بەم شێوەیە (پۆل دیمان) پێی وایە بنەچەی مانای ئەدەبی (بە جەختکردنەوە لە هەموو مانایەک) لە ڕەوانبێژیدایە، نەوەک لە ڕەهەندەکانی دیکەی وەک (فۆرم، ناوەڕۆک، ئامازە، گرامەر، لۆژیک و شتی دیکە)، بەڵام خوێندنەوەی ڕەوانبێژییانە ناتوانێت دەستەڵاتی ڕاقەکردن مسۆگەر بکات.[20] دەگەینە ئەوەی بڵێین تێگەیشتنی هەر مانایەک وەک ئەوەی هەیە مەحاڵە، مادام وەک پێشتریش گوترا زمان پڕە لە پرۆبلەماتیک و ئیمبیگویتی، ئەردەڵان گیان. شتەکە بەو ئاسانییە نییە وەک ئەوەی ڕەخنەگری دیمۆتیک دەیهێنێتە بەرچاوی و لانی کەم چل ساڵە بە زمانی ڕۆژانە ڕووبەڕووی دەبێتەوە.

ئەوەی هەر تێکستێکی ئەدەبی، فیکری، فەلسەفی و هیی دیکە بە دوای خۆیدا دەیهێنێت، گەڕانە، نەوەک دۆزینەوە، چونکە گەڕان پرۆسێسێکی بەردەوامە، بەڵام دۆزینەوە مانای وەستانە. سرووشتی ئەو تێکستەی دەشخوێنرێتەوە ڕۆڵی لەوەدا هەیە وا لە خوێنەر بکات بگەڕێت و بەردەوام ببێت، یان خێرا ماناکان بدۆزێتەوە و بوەستێت. من هیوا دەخوازم بەرهەمەکانم لە جۆری یەکەمیان بن، کە ئەوەتا تۆ گەواهییەکی باشت بۆ داوم و زیاتر

---

19 فيرناند هالين وآخرون، بحوث في القراءة والتلقي، ترجمة د. محمد خير البقاعي، مركز الإنماء الحضاري، حلب، الطبعة الاولى، 1998، ص 26

20 John Phillips, Paul de Man's "Semiology and Rhetoric: https://courses.nus.edu.sg/course/elljwp/deMan.htm?

دڵنیـــام دەکـەیت لـەوەی بـەرهـەمی مـــن سەر لـە خوێنـەر تێــک دەدات. کـەواتـە، ئـەردەڵان گیـان، داخـم بـۆ هـەڵمـەکێشە، کە **(لەزۆر شـــوێندا کۆمەڵێــك چیــرۆك تێکەڵ بەیەکــتری دەکـ)**ەم، چونکە لـەوە ئـاسانتر نییە بە شێوەی زنجیرە بیانگێڕمـەوە، کە دەزانم هـەم زیاتر لێــم تێدەگەن، هـەم ژمــــارەی خوێنـەرەکانم بـــۆ سەرەوە هـەڵدەکشـــێت و هـەم قـەبارەی بـەرهـەمـەکانم گـەورەتر دەبـــن. مـــن هـەوڵێکی زۆر دەدەم ئـەو ڕیزبـەندییەی تـــۆ باســـی دەکـەیت، تێک بشکێنم. ئـەمە شتێک نییە بیشارمـەوە، بـەڵکو لـە زۆربـەی گفتوگۆکانمدا پێـم لـەسەر داگرتـووە. ئـایـا دەتـوانیت نـاوی یـەک ڕۆماننووسـی داهێنـەری دنیـام پـێ بڵێیت لـە (جیمس جۆیس)، (مارسێل پرۆست)، (ولیـەم فۆکنـەر)، (داڤید هێربێرت لـۆرانس) و (ڤیرجینـا ولـف)ـەوە بـۆ (ئـەنـدرێ جیـد)، (گابریـاڵ مـارکیز)، (کـامیلۆ خـۆزێ سێلا)، (سـاراماگوا)، (پـامۆک) و زۆری دی بە شـێوازی خـۆی وای نـەکردبێت؟ نـابێت ڕۆماننووسـێکی داهێنـەر هـەبێت و بە شـێوەی ڕیزبـەنـدی ڕۆمـانـی نووسـیبێت، تـەنانـەت (سـێرڤانتس) لـە سەدەی شـانزدەهـەمدا (دۆنکیشـۆت)ی وا نـەنووسـیوە. گێڕانـەوە لـە ڕۆمـانـی هونـەریـدا وەک هیـی ڕۆمـانـی تـەقلیـدی نییە و لـە ئاڕاسـتـەیەک زیـاتری هـەیە. ئـەو ئاڕاسـتـانـەیش دینـامیکین. واتـە لـە شێوەی بازنـەدا دەجووڵێن و شـوێنی دیاریکراویـان نییە. بـەگشـتی گێڕانـەوە تـەنیا ڕووداو لـە خۆی نـاگرێت، بـەڵکو ئـەو کۆنتێکستـانـەیش پێشـان دەدات، کە ئـەو ڕووداوانـەیان لـێ پێک هـاتووە، وەک دەزانیـن هـەر سەردەمێک خـاوەنی کۆنتێکسـت و ڕووداوی خۆیـەتی. هـەر سەردەمێک ئـەگـەر لـە چـەند ڕوویێکـەوە لـە سەردەمی پێشووی خۆی بچێت، ئـەوا لـە زۆر ڕووەوە جیاوازە. ئـەو سەردەمـەی ڕۆمانی تێدا لـە دایک بـووە و گـەشەی کـردووە، لـە هـەموو سەردەمـەکانی پێش خۆی جیاوازە. لـەگەڵ شۆڕشی پیشەسازیدا، کە لـە ناوەڕاستی سەدەی هـەژدەهـەمـەوە دەســت پــێ دەکـــات، دنیـــا شــێوەیەکی دیکە بە خۆیەوە دەگرێــت. لـە ناوەڕاستی سەدەی نۆزدەهـەمـەوە مێـژووی مرۆڤایـەتی دەچێتە قۆنـاغێکی نوێـوە، کە تێیـدا ئـابووری گـەشە دەکـات و پیشەسـازی بە شێوەیەکی بـەرچاو پـەرە دەسـتێنێت. سـەیر نییە ئـەگـەر دەبینیـن هـەر لـەو سەردەمە (دارویـن) بنـەچـەی جۆرەکـــان و (مـــارکس) کاپیتـــاڵ دەنووسێت. هـەر لـەو سەردەمـەدا، بـەڵام کـەمێک دواتـر (نیتشە) و (فرۆید)یـش دەردەکـەون. بـەگشـتی فیکـر لـەسەر هـەموو ئـاستـەکاندا گـەشە دەکـات. هاوکـات ڕۆمـانـی هونـەرییش لـە دایک دەبێت، بـەوەی ڕۆمـان بـەرهـەمی ئـەو دنیـا نوێیـەیە. کـاتێ ئـەوە لـە بـەرچاو دەگرین، کە ڕۆمـــان لـەنـاو چ دنیایـەکـــدا چـــاوی هـەڵهێناوە و کۆنتێکســـتی چ دنیایـەکی ئـــاڵۆز

دەگوازێتەوە، ناکرێت چاوەڕێ بین بە ئاسانی ماناکانی خۆیمان بخاتە بەردەست. لەو سەردەمەی کۆمەڵێک فەیلەسووف و بیرمەندی ڕەشبینی وەک (نیتشە)، (فرۆید)، (هایدیگەر)، (فۆکۆ)، (هێربێرت مارکیوس)، (کارل پۆپەر) و هیی دیکە دەردەکەون، چۆن ڕۆمان دەتوانێت ئاسان بێت؟ لە ڕۆمانی تەقلیدیدا ڕۆماننووس دەیەوێت وێنەیەکی وای واقیع بە دەستەوە بدات، کە بتوانێت سەرجەم بینینەکان لە خۆیدا کۆ بکاتەوە، بەڵام ڕۆمانی هونەری ئەو وێنەیەی بەرهەمی دەهێنێت، بۆ ئەوەیەتی نەک هەر بینینەکانی پێ پەرت بکات و لە یەکدییان جیا بکاتەوە، بەڵکو مەبەستیەتی لەناو یەک بینینیشدا ئاڕاستەی جیاواز بخوڵقێنێت، بەوەی هەر یەکێک لە ئێمە کاتێک ڕۆمانێک دەخوێنێتەوە، دەبێت کۆمەڵێک گریمان و ئەگەر بۆ ڕووداو و کەسایەتییەکان دابنێت. گێڕانەوەی تەقلیدی، کە پشت بە کرۆنۆلوجیای ڕووداوەکان دەبەستێت، لە توانایدا نییە کات و شوێنی فیزیکی تێک بشکێنێت و بە شێوەی دیکە دروستیان بکاتەوە، تاکو کاریگەریی ئەوانە لەسەر سایکۆلۆجیای کارەکتەرەکاندا پێشان بدات، بەڵکو ئەوە ڕۆمانی هونەرییە ئەو توانایەی هەیە. هەر زوو بۆم دەرکەوت لای ئێمە ئەو تێکستانە کەم دەخوێنرێنەوە، کە لەگەڵ چەمکی کاتدا ڕووبەڕوو دەبنەوە و دەیانەوێت مامەڵەیەکی جیاوازی لەگەڵدا بکەن، جیاواز لەوەی تاکو ئێستا کەلتووری ئێمە لەگەڵیدا کردووە، بەڵام ئەوە هەرگیز نەیتوانیوە تەفرەم بدات و وام لێ بکات بەو شێوەیە بنووسم، کە دەیانەوێت.

ئەردەڵان گیان، باوەڕ دەکەم ئەوانەی بایەخ بە زمان دەدەن، بزانن من لە هەر ڕستە و پەرەگرافێکدا چەند هەوڵی کورتکردنەوە دەدەم، کە ئەمەیش وا دەکات پەنا بۆ ڕوونکردنەوەی ڕووداو و وەسفی دەرەوەی کارەکتەر نەبەم. زمانناسێکی وەک (فەرهاد شاکەلی) بێ ئەوەی داوام لێ کردبێت بۆم بنوسێت، لە ئیمەیلێک نووسیویەتی: (ڕۆمانەکەتم خوێندەوە و بەڕاستی زۆرم بە دڵ بوو. جارێ پێشەکی زۆرم پێ خۆش بوو کە لە ڕووی ڕێنووسەوە پێشکەوتنێکی ئاشکرای پێوە دیارە. وەک تەکنیک و زمان و زۆر لایەنی دیکەی ئێستێتیکی تێکستێکی جوان و بەرز و سەرکەوتووە. یا خواماڵی ڕەخنەی کوردی وێران بێت، کە هەمیشە گۆرانی بۆ داهۆڵەکان دەڵێت، بەڵام داهێنەرەکان دادەپڵۆسێت و زیندووبەچاڵیان دەکات. لە دڵەوە پیرۆزباییت لێ دەکەم و دڵنیام لە داهاتوویشدا زۆر بەرهەمی گەورە و جوان و بەرز پێشکەش دەکەیت).

لە بەرهەمی منـدا زمـان لە هەموو شـتێکی دیکە گرنگـترە. مەبەسـتم تەنیا شـێوازی دەربڕیـن، ڕێنـووس و خاڵبەنـدی نییە، بەڵکو مەبەسـتم ئەو کۆنتێکستانەیشـن، کە دەبێت بەو زمانە بیانگەیەنم، بۆیە ئەمەیش وا دەکـات خوێنەر بە ئاسـانی نەتوانێت مانـا شـاراوەکان بدۆزێتەوە. مـن ئەوە بـۆ ئەوانە جـێ دەهێڵـم، کە لە زمـان شـارەزان. (کەمال چۆمانی)، کە ئێستا لە هیند خەریکی خوێندنە لەبارەی ئەدەب و تیۆریی زمانەوە، زیـاتر لە جارێک ئەمانەی پێ گوتووم. لە ڕۆمـانی نوێدا مەرج نییە خوێنەر بە جارێ لە هەموو تێکستەکە تێبگـات، بەڵکو دەشـێ لە هەنـدێک بەشـی تێبگـات وەک ئەوەی ڕەخنەگرەکان لەبارەی بەرهەمەکانی (جـۆیس)ـەوە پێـی لەسەر دادەگـرن. لای (جـۆیس) ڕسـتە لە یەک کاتـدا بریتییە لە چەنـد کایەیەکی جیـاواز، کە دەشـێ لە هەنـدێکیان تێبگەیت و لە هەندێکیان تێنەگەیت.

ئەردەڵان گیان، من بەڵێنت پـێ دەدەم دواتـر بـۆ ئەم پەرەگرافەت دەگەڕێمەوە: **(نووسەر هەتـاوەکو کوشـتنی (ئـارۆن) زۆر بەباشـی دێتە ژوورەوە، بەڵام لەپـاش کوشـتنی (ئارۆن)ەوە، دەزووی کـۆلارەی ڕۆمـانەکەی لەدەسـتدەردەچێت، بەشـێوەیەکی عەجیب چیرۆکەکـان تێکەڵ و پێکەڵ دەکـات، زۆرجـار نـازانیت بـاس لەکـێ دەکـات. لەبەشـی سێیەمیشـدا، سـەرەتا بەچیرۆکـی (پەریهـان) دەسـتپێدەکات، زۆربـاش دێتە ژوورەوە، دوایی چیرۆکەکان دریـژدەبنەوە بـۆ (پەلکشـان و نەخشـە شـان ،،،هتـد) کەبەڕاسـتی نازانیت سەری بابەتەکە لەکوێندەرە.)**.

هەر چۆنێ بێت تـۆ وەک گـوتم دڵپاکانە ئەمانە دەڵێیت، بەڵام بـۆ نموونە نووسەرێک زۆر دیماگۆجییانە گوتوویەتی چیرۆکنـووس هەیە ڕووداوی بێپاسـاو دەخـوڵقێنێت. مـن لەو نووسەرە دەپرسـم: ئایـا هیـچ جووڵەیەک هەیە پاسـاوی نەبێت؟ ئەو مەسەلەیە، واتە پێوەنـدیی نێـوان هۆکـار (Cause) و ئەنجام (Effect)، یـان ڕێککەوت (Chance) و زەرووەرەت (Necessity) لەناو فیکـردا شـوێنێکی گەورەی داگیـر کـردووە و لەژێر نـاوی حەتمییەت (Determinism)دا ناسـراوە و چووەتە بـواری فەلسەفە لای (ئەرسـتۆ)، (مارکس)، (هایدیگەر) و (جیل دۆلۆز) بـۆ نموونە، ژینگە لای (ئیبـن خەلـدوون) بـۆ نموونە، بایۆلۆجی لای (چارلز داروین) بۆ نموونە، فیزیا لای (نیوتن) بـۆ نموونە و زۆری دی، کەچی ئەو نووسەرە دەیەوێت بە زمانی ڕۆژانە بڕیاری لەسەر بدات و وەک خەسڵەتی نەگەتیڤ بیخاتە پاڵ چیرۆکنووسێکەوە. بەڵێ، لە (ئەرستۆ)وە بـۆ کەلتووری ئیسلامی، ئینجا بـۆ

فەلسەفەی نوێ هەر یەکەی بە شێوازی خۆی ڕووبەڕووی ئەو پرۆبلەماتیکە بووەتەوە، کە من لێرەدا بوارم نییە بچمە قووڵاییی ئەو باسەوە، بەڵام ئەگەر پێویست بکات، لە گوتارێکی سەربەخۆدا بۆی دەگەڕێمەوە. گوتەکەی (دیمۆکریتس)ی فەیلەسووفی یۆنانی زۆر بەناوبانگە، کە دەڵێت: (هەموو شتێک لەم گەردوونەدا بەرهەمی چانس و نێسەسیتییە).[21] کەواتە ڕووداوێک نییە پاساوی نەبێت. (مارکس) ئەمە بە ماتریالیزمی مێژوویەوە دەبەستێتەوە. ئەو کۆمەڵناس و فەیلەسووفە پێی وایە چانس منداڵی نێسسەسیتییە. لە کتێبی (مندالیم ئاسکێک بوو بەسەر پەلکەزێڕینەکاندا بازبازێنی دەکرد) لەسەر زمانی (نازیلە ئینگلیز)دا ئەوەم گوتووە. بەپێی لێکدانەوەی (مارکس) سەرمایەدار هێزی کار لە کرێکار دەکڕێت. (ئەمە نێسەسیتییە). چەند کرێکار هەڵدەبژێرێت؟ (ئەوەیان چانسە). فرۆشتنی هێزی کاریش لە لایەن کرێکارەکانەوە نێسەستییە و ئەو سەرمایەدارەی پێی دەفرۆشن بۆ ئەوان دەچێتە خانەی چانسەوە. (هایدیگەر) لە سەرەتای کتێبی (پرینسیپی هۆکار)دا، کە ئەو کتێبەی بەتایبەت بۆ ئەو کۆنسێپتە نووسیوە، دەڵێت: (هیچ شتێک بێهۆکار نییە).[22] لە بەشی چوارەمی هەمان کتێبدا دەڵێت: {پرینسیپی هۆکار، کە بە شێوەیەک لە شێوەکان بۆ هەموو شتێک دەست دەدات، نەک هەر بواری پرۆسێسی سرووشتی (The realm of natural processes) دەگرێتەوە، بەڵکو دەخزێتە ناو ئەو بوارەیشەوە، کە ئەمڕۆ ئێمە ناوی دەنێین مێژوو}.[23] (جیل دۆلۆز) لەم ڕووەوە کتێبێکی گرنگی هەیە و ناوی ناوە (ئیمپیریسیزم و سەبگێکتیڤیتی: گوتارێک لەبارەی هیوم لەمەڕ سرووشتی مرۆڤەوە). لەو کتێبەدا پێی وایە (هۆکار) تاقە شتێکە دەتوانێت وامان لێ بکات جەخت لە بوون بکەینەوە.[24] (دۆلۆز) بە درێژاییی کتێبەکەی لەوە دەکۆڵێتەوە و بەردەوام بۆچوونەکانی (هیوم) ڕاڤە دەکات.

---

21 http://en.wikipedia.org/wiki/Chance_and_Necessity

22 Martin Heidegger, The Principle of Reason, translated by Reginald Lilly, Indiana University Press 1991, p.3

23 (23) هەمان سەرچاوە، ل 26

24 جیل دولوز، التجريبية والذاتية، بحث في الطبيعة البشرية وفقا لهيوم، تعريب اسامة الحاج، بيروت، المؤسسة الجامعية للدراسات والنشر والتوزيع، الطبعة الاولى، 1999، ص 12

دەگاتە ئەوەی سێ کێشە بخاتە ڕوو: یەکەم، خەسڵەتەکانی خود چین؟ دووەم، بە چ پرینسیپێک خود ئاوا پێک دێت؟ سێیەم، لەژێر چ کاریگەری و هۆکارێکدا فیکر دەگۆڕێت؟[25] من پێم وایە هەر خوێنەرێکی هۆشیار تەنیا چەند لاپەڕەیەک لەو کتێبەی (دۆلۆز) بخوێنێتەوە، خێرا لەوە تێدەگات ڕیزبەندی لە گێڕانەوەدا چ ئایدیایەکی سادە و دەستەپاچەیە. هاوکات دەزانێت ئەو نووسەرەی پێی وایە ڕووداوی پێپاساو هەیە، پشتی بە زمانی ڕۆژانە بەستووە و کەم و زۆر لێی ورد نەبووەتەوە. ئەوەتا (دۆلۆز) دەڵێت: (دەتوانین سەرنجی ئەوە بدەین لە فیکردا زنجیرەیەک پێرسێپشن هەن، تەنانەت ئایدیای زەمەن هەمیشە لامان ئامادەیە).[26] وەک پێشتر گوترا لای (هیوٚم) چەمکێک هەیە بە ناوی (ئەسۆسەیشنی ئایدیاکان)، واتە چۆن شتێک شتێکی دیکەمان بیر دەخاتەوە و چۆن لە ئایدیایەکەوە دەگەینە ئایدیایەکی دیکەوە. چۆن بەبێ ئەوەی بە خۆمان بزانین زنجیرەیەک ئایدیای جیاواز و لەیەکچوو لە خەیاڵماندا دروست دەبن. (دۆلۆز) دەڵێت: {ئەسۆسەیشن لە هەرسێ پرینسیپەکەی (پێوەستبوون)، (لەیەکچوون) و (هۆکار)دا خەیاڵ تێدەپەڕێنێت و لێی جیاوازە. کاری لێ دەکات. لە خەیاڵدا سنوور و تیمەی خۆی دەدۆزێتەوە، نەوەک ڕەچەڵەکی. ئەسۆسەیشن خەسڵەتێکە ئایدیاکان یەک دەخات، نەوەک خۆی لە خۆیدا خەسڵەتێکی ئایدیاکان بێت}.[27] ئەم سێ پرینسیپە بەردەوام بزوێنەری گێڕانەوەن لای من، کە وەک (دۆلۆز) پێی لەسەر دادەگرێت ئەسۆسەیشن ئایدیاکان یەک دەخات، بۆیە خەیاڵ ڕێتمی ئاڵۆزی هەیە و بە چەند ئاڕاستەیەکی جیاوازیشدا دەجووڵێت. ئەگەر پێویستی کرد، بۆی دەگەڕێمەوە و بە نموونە پێشانی دەدەم.

کەواتە هەر دیاردەیەک هۆکارێکی هەیە بۆ دەرکەوتنی و هیچ دیاردەیەکیش نییە بۆ سەرچاوەی پێشووی خۆی نەگەڕێتەوە. ئەگەر مرۆڤ لە کوردستان سواری فڕۆکە ببێت، بۆ نموونە دەگاتە سوید. کەواتە (فڕۆکە) هۆکارە و (گەیشتن) ئەنجامە، کە بە هۆی

---

25 سەرچاوەی پێشوو، ل 145

26 هەمان سەرچاوە، ل 144

27 هەمان سەرچاوە، ل 11

کاریگەریی فرۆکەوە هاتووەتە کایەوە. ئەو مرۆڤە دەچێت لە کتێبخانە دەوڵەمەندەکانی سوێد خەریکی خوێندنەوە دەبێت و کۆمەڵێک زانیاریی گرنگ بە دەست دەهێنێت. کەواتە گەیشتن لە ئەنجامەوە بۆ هۆکار گۆڕا و ئێستا فێربوون ئەنجامە. فێربوونیش وای لێ دەکات بە وردی تێکست بخوێنێتەوە و بە چاکی بۆچوونی دەربڕێت..... هتد. بەڵێ، هەرچی لەم گەردوونەدا ڕوو دەدات هۆکاری هەیە و هەر ئەوانەیش هۆکاری ڕووداوەکانی ترن، کە تێکڕایان بەپێی یاساکانی گەردوون بە ڕێوە دەچن. زنجیرەیەکی بەردەوامە و هەموو ڕووداوەکان پێوەندییان بە یەکدییەوە هەیە. ئەو نووسەرە تۆمەت دەداتە پاڵ چیرۆکنووسێکەوە و دەڵێت کاتی ئەوەی نییە لەوە زیاتر بڵێت، لە کاتێکدا چ (هایدیگەر) و چ (دۆلۆز) کتێبی گەورەی لەبارەیەوە دەنووسن. من داوا لەو نووسەرە دەکەم یەک نموونە بە ئارەزووی خۆی چ لە دنیای فاکچوەڵ و چ لە دنیای خەیاڵدا بهێنێتەوە، کە ڕووداو پاساوی نەبێت. من سەرجەم بەرهەمەکانی خۆمی دەخەمە بەردەست، بۆ ئەوەی یەک ڕووداوی بێهۆکاریان تێدا بدۆزێتەوە. بە ڕاستی زمانی ڕۆژانە لە نووسینی ڕەخنەدا وێرانەیە! ئەگەر لە بەرهەمی مندا ڕیزبەندی نییە، ئەوا پێوەندیی بەو (هۆکار) و (کاریگەری)یەوە هەیە، کە لای ئەو دوو فەیلەسووفەدا دەبینرێت. یەکێک نیم لەوانەی بانگەشەی ئەوە دەکەن لە (هایدیگەر) و فەیلەسووفانی دی تێگەیشتوون، بەڵام بەردەوام گوتوومە من وەک نووسەری ئەدەبی گێڕانەوە هەموو بوارەکانی فەلسەفە، سۆسیۆلۆجیا، سایکۆلۆجیا، زماننانسی و هیی دیکە دەخوێنمەوە، بگرە ئەوە ئەدەبی گێڕانەوەیە بەسەرمدا دەسەپێنێت بیانخوێنمەوە. تێگەیشتنی (د. محەمەد کەمال) و هیی من بۆ فەلسەفە جیاوازن، کە ئەو هەموو کاتی خۆیی بۆ تەرخان کردووە، لە ساتێکدا من لە ڕێی ئەدەبەوە کۆنتاکتی لەگەڵدا دەکەم. من ئەگەر زۆر ناچار نەبم گوتاری لەم شێوەیە نانووسم، چونکە ئەدەبی گێڕانەوە بۆ من شوێنی هەموو شتێکی تێدا دەبێتەوە، کە ئەمەیش یەکێکە لەو هۆکارانەی وا لە خوێنەری ئاسایی دەکات بە ئاسانی لێیان تێنەگات. کاتێکیش بینووسم، زۆر بەرپرسیارانە بۆچوونەکانم دەردەبڕم.

مەرج نییە پاساو ڕوون بێت. پاساوەکانی هەردوو شەڕی یەکەم و دووەمی جیهانی چین؟ پاساوی یازدەی سێپتێمبەر چییە؟ با من نموونەیەک لە ژیانی خۆم بهێنمەوە، کە هەمیشە ڕووداوەکانی ژیانم لە کاتی نووسیندا کۆمەکیان کردووم. تەمەنم دوانزدە ساڵە و شێتی مەلەم، بەڵام باوکم وەک زۆر شتی دیکە مەلەیشی لێ قەدەغە کردووم. ڕۆژێکیان

دەچمە ناو حەوزێک و هەر بە جلەوە مەلە دەکەم. دواییش بۆ ئەوەی زوو جلوبەرگم وشک ببنەوە، چمکیان دەگرم و بایان دەدەم. هەر دەڵێی سەرچۆپیم گرتووە و بە تەنیا هەڵدەپەڕم. خەیاڵێکی کۆمیدیم بۆ دێت: یەکێ دەمبینێت و دێت دەستم دەگرێت، تاکو وەک من هەڵبپەڕێت. دووان و سێیان و دەی دیکەیش دێن، بەڵام من دەبێت بڕۆم، چونکە جلوبەرگم وشک بوونەتەوە. هەتا دێت هەڵپەڕکێ گەرمتر دەبێت، بەڵام کەسیان نازانن بۆچی هەڵدەپەڕن. ئایا مانای وایە ئەو هەڵپەڕکێیە هۆکار و پاساوی نییە. ئەوان وا دەزانن هۆکارەکەی خۆشییە، بەڵام نازانن بەپێچەوانەوەیە. لە کەلتوورێکی ئۆڕاڵیی وەک کەلتووری کوردیدا، مرۆڤ لە هۆکاری زۆر شت بێئاگایە. بۆ نموونە دەگوترێت: (نازانم فلان چۆن مرد! خۆ شەو پێش ئەوەی بخەوێت یەک لەگەن ساوەری چەوری خوارد!). بە چێشتی چەور مردووە، کەچی وا دەزانرێت خواردنی چێشتی چەور نیشانەی بەهێزی و تەندروستییە. دەگوترێت: (کابرا لەرزی لێ هات و بە گەرمترین نوێن دامانپۆشی، کەچی هەر مرد). لەرز ئەنجامی بەرزبوونەوەی پلەی گەرمایە، کەچی ئەوان وا دەزانن سەرمایەتی. دەکرێت دەیان نموونە لەم بارەیەوە بهێنینەوە. ئێمەی نووسەرانی ئەدەبی گێڕانەوە مادام لەناو ئەو کەلتوورەدا چاومان هەڵهێناوە و گەورە بووین، دەبێت بزانین کارەکتەرەکانمان لەناو چ کۆنتێکستێکی فیکری و سایکۆلۆجیدا بیر دەکەنەوە. ئەو خوێنەرەی کاتێ تێکستی ئەدەبی دەخوێنێتەوە و بە دوای پاساوی ڕووداودا دەگەڕێت، خوێنەرێکی زۆر سەرەتاییە و توانای وردبوونەوەی نییە. جوانیی ئەدەب بەگشتی و ئەدەبی گێڕانەوە بەتایبەتی لەوەدایە ڕێی خوێنەر نادات پاساو بۆ ڕووداوەکان بدۆزێتەوە، مادام ئەرکی زۆر لەوە گرنگتری پێ دەسپێرێت.

ئەردەڵان گیان، تۆ دەڵێیت: **(خاڵێکی تر کە جێگەی سەرنجمبوو، بەکارهێنانی کۆمەڵێك ناوی سەیرو سەمەرە، کە دوورن لەناوی کوردییەوە، بۆ نموونە (پەلکشان، بەهاران هامان داخانی، مەردان خوداداد، ئەلیاس داخانی، نەهران بایەدۆستی، نەخشەشان، تیشکەشان، شادیناز.. هتد). بەداخەوە بەختیار عەلی نووسەر، بەداهێنەری بەکارهێنانی ئەم جۆرە ناوە نامۆیانەیە لەناو ڕۆمانی کوردی دادەنرێت.)**

ڕێی منیش بدە بڵێم بەشی زۆری ئەو ناوانە کوردین، بەڵام دەگمەنن و منیش لە یەکەم چیرۆکمەوە هەوڵم داوە ناوی دەگمەن هەڵبژێرم. بۆ نموونە (پەلکشان، بەهاران، نەخشان، تیشکەشان، مەردان و خوداداد) کوردین و لە واقیعدا هەن. باوکم کوتاڵفرۆش

بــوو و کوتــاڵی بە قەرز دەدا. دەفتەرێکی هەبوو نــاوی قەرزارەکانی تێدا دەنووسی. مـن خۆیشم بە منداڵی یارمەتیم دەدا، چونکە هەموو جارێ دە فلسی دەدامێ. ئەوەی لە هەر شتێک زیاتر سەرنجی ڕادەکێشام ناوە سەیرەکان بوون. (پەلکشان) و (مانگشان) دوو خوشک بوون و ناویان لەو دەفتەرەدا هەبوو. لە شوێنێکی ڕۆمانەکەدا گوتراوە: {نـاوی ڕاستەقینەی پاکشانە، واتە هەم خاوێن و هەم جوان، بەڵام کاتێ دەگاتە ئێرە، کەمێک دەستکاریی دەکات و بۆ (پەلکشان)ی دەگۆڕێت}. دواییش دەیکاتە (پەلکۆ)، کە مەبەستی خۆی هەیە و دەکرێت بۆی بگەڕێیتەوە، ئەردەڵان گیان. (بەهاران و نەورۆزان) دوو کچی گەڕەکمان بوون. (بەهاران) ئاماژەیە بۆ وەرزی بەهاران. سلێمانی لە کۆنەوە بەو جۆرە ناوانە ناسراوە. (مەردان) و (خوداداد) نێوی دوو گۆرانیبێژی گەرمیانن. (شادیناز) ناوێکە، جووی هەولێر لە کچی خۆیان ناوە. لە بیرت نەچێت (تیشکەشان) جووە، بەڵام لە ڕێی ئاماژەوە گوتراوە، نەوەک بە شێوەی ڕاستەوخۆ. دایکی ناوی (ئەنتوانێت)ە و باوکی ڕقی لە کشتوکاڵە. بۆ زانینت جووەکان دوژمنی کشتوکاڵن و لە ڕۆمانی (مامزێر)یشدا ئەوەم باس کردووە. (مامزێر) نەک هەر ناونیشانەکەی، بەڵکو ناوی کارەکتەرەکانیشی دەگمەنن، بەوەی پێوەندییان بە کەلتووری جوو و مێژووەوە هەیە. هیچ کەسێک لە ڕۆمانی (کازینۆی منداڵان) ناوی (نەخشەشان) نییە، بەڵکو ژنێک هەیە ناوی (نەخشان)ە و بە (نەخشە) بانگ دەکرێت. (نەخشە)م پێشتریش ساڵی (1997) لە ڕۆمانی (ئای لەڤیلیا لەڤیلیا!)دا بە کار هێناوە. ناوی پووری خۆمە، کە لە ماڵەوە بە (نەختێ) ناسراوە. ناوی دیکە هەن هەر لە خانەوادەی خۆمانم وەرگرتوون وەک (هەرناز)، کە پووری باوکمە. نەنکیشی ناوی (دورناز)ە، کە ئەو ناوەیشم لەم ڕۆمانەدا بە کار هێناوە. تا ئەمڕۆیش نفووسی نەنکم لای (گوڵیزار)ی ئامۆژنم ماوە. دایکی باوکم لە بنەڕەتدا کەرکووکییە و ڕیشەی ئەو ناوانە بۆ ئەوێ دەگەڕێنەوە. (داخانی) ناوی خانەوادەیەکی گەڕەکی خۆمان بوو، کە ڕاستییەکەیشی وشەیەکی عیبرییە. (نەهران) کوڕێکی خانەقینی بوو لە زانکۆی موسڵ. (بایەدۆستی) ناوی خانەوادەیەکی جووی هەولێرە، لە بازاڕ شەکریان فرۆشتووە. (هامان) ناوێکی مێژووییە. لە (سیفری ئەستێر) لە تەوراتدا باسی کراوە. وەزیرێکی نادادپەروەر دەبێت و پلانی لەناوبردنی جووەکان دادەڕێژێت، بەڵام (ئەستێر)، ئەو کچە زیرەکەیە، دەتوانێت لە چواردەی ئاداردا پلانەکەی هەڵبوەشێنێتەوە و جووەکان ڕزگار بکات. لە سێ سورەتی قورئانیشدا ناوی هاتووە، کە لەوێدا وەک وەزیری

(فیرعەون) باس کراوە. ئەو ناوە کێشەیەکی گەورەی لەنێوان کریستیان و موسڵمانەکاندا دروست کردووە، بەوەی کریستیانەکان دەڵێن نابێت (هامان) هیچ پێوەندییەکی بە سەردەمی (فیرعەون)ـەوە هەبێت، بەڵام ئەوانیش هەر لەسەر قسەی خۆیان سوورن. گرنگ ئەوەیە ناوێکە و پێوەندیی بە مێژووی جووەوە هەیە. ئەم ناوە لە ڕۆمانی (مامزێر)، ڕۆمانی (سوارەکان بە قاچاغ بووکیان گواستەوە) و ڕۆمانی (ماڵی نانی)یشدا بە کار هاتووە. پێویستە خوێنەری هۆشیار بزانێت بۆچی لە ڕۆمانێکدا باسی جوو دەکرێت، ناوی (هامان) هەیە، لە کاتێکدا ئەو (هامان)ـە هیچ خەسڵەتێکی ئەو (هامان)ـە مێژووییەی هەڵنەگرتووە، بەڵکو ناوەکەی ئیندیکەیشنێکی زمانەوانیی هەیە و یادەوەریی خوێنەری زیرەک دەورووژێنێت. کاری ڕۆماننووس ئەوە نییە ڕوونکردنەوە بدات، بەڵکو لەسەر خوێنەر پێویستە بەدواداچوون بۆ دراوەکان بکات. (ئەوەی من ئێستا دەیکەم، وەک گوتم ناچارییە و تەحەدایە). کەواتە هەندێک لە ناوەکان ڕاستە دەگمەنن، بەڵام کوردین. هەندێکیان هیی جووەکانن و هەندێکیان پێوەندییان بە مێژووەوە هەیە. لە پشت هەموویانەوە چەند مەبەستێک خۆیان حەشار داوە و بە ئاگاییەوە هەڵبژێردراون، یان دروست کراون. ناوی (سوهاد)یش وەک (وریا) دەڵێت باوکی لە شیعری (ئەبو عەلاء ئەلمەعەری)ی وەرگرتووە، واتە کەسێک خەوی بزڕێت، یان خەوی کەم بێت، کە ئەو خەسڵەتە کەم و زۆر لەو دوور نەبووە. ئەو ناوە لە کتێبی منداڵییشمدا هەیە. زۆر ئاساییە ئەگەر کوردییش نەبن، چونکە ئەوە کۆنتێکستی گێڕانەوەیە ئەوە دەسەپێنێت چ جۆرە ناوێک لە کارەکتەر بنێیت. بۆ نموونە نەدەکرا (موفید) ناوی (ئارۆن) و (نەخشە) ناوی (مارینا) بێت. ناکرێت ئەمنێکی عەرەب ناوی (دلۆڤان) بێت. من تەنانەت لە ناونانی کارەکتەرە لاوەکییەکانیشمدا هەوڵ دەدەم ئیندیکەیشنی زمان، مێژوو، سایکۆلۆجیا، کات و شوێن لە بەرچاو بگرم. لەبەر ئەوەی بایەخ بە دەنگی ناوەوەی وشە دەدەم، ئەوا مەبەستمە نێوی کارەکتەرەکانم بەر لە هەر چی ڕیتمی خێرایان هەبێت. بەکورتی پرۆسێسی ناونان هەمیشە لای من بایەخی گەورەی هەبووە و لە گفتوگۆیشدا لەو بارەیەوە لێیان پرسیوم، کە دەکرێت پوختەیەک لە وەڵامەکەم بۆ ئێرە بگوێزمەوە:

{هەتا چەند ساڵێک لەمەوبەر دەبوایە ناوی پاڵەوان و ماناکەی پێوەندییەکی دۆستانەیان هەبێت. بۆ نموونە (شۆڕش) دەبوایە شۆڕشگێڕ بێت. (نەبەز) خۆڕاگر بێت. (بەختیار) بەختەوەر بێت. لە لایەکی دیکە ئەو کارەکتەرەی ڕۆڵی خراپی پێ دەدرا،

هاوکات ناوێکی ناخۆش و ڕەزاگرانیشی لێ دەنرا. دەتوانم بڵێم ئەو تێگەیشتنە ئەگەر ئێستا بە تەواوییش کۆتایی پێ نەهاتبێت، ئەوا زۆر کەم بووەتەوە. ساڵی 9219 لە کەمپ منداڵێکی کوردم بینی ناوی (ئەنفال) بوو. هەر ڕێک لە سەردەمی ئەنفالەکانیش لە دایک بووبوو. کچی یەکێک لەو خێزانە کوردانە بوو، کە ڕژێمەکەی (سەدام حسێن) لە سەرەتای شەڕی قادسیە لە بەغدا دەریکردن و لەودیوی سنووری فڕێ دان. نەدەکرا نەپرسم بۆچی دایکوباوکێکی کورد ناو لە کچەکەی خۆیان دەنێن (ئەنفال). باوکەکە زۆر بە شانازییەوە گوتی ناوی سوورەتێکی قورئانی پیرۆزە و لەگەڵ (ئەنعام)ی خوشکیدا ڕێکی خستووە، کە ئەویش هەر ناوی سوورەتێکی دیکەی قورئانە. هەندێک لە کوردەکان بە چاوی ڕقەوە لەو منداڵەیان دەڕوانی. من لەو کاتەوە زیاتر لە جارێک ناوم لە کارەکتەرەکانم ناوە (ئەنفال)، بەڵام نەک بەو مەبەستەی مادام کەسەکە هەڵگری ئەو ناوەیە، دەبێت خراپ بێت، نەخێر تەنها وەکو پێشاندانی جۆرێک لە پارادۆکس. هەر خوێنەرێک ئەو ناوەی بکەوێتە بەرچاو، خێرا کۆمەڵێک شت بە خەیاڵیدا دێت، لە کاتێکدا تۆ هیچ یەکێک لەو شتانەت مەبەست نییە. ئەمەش گەمەیەکە، کە هەموو نووسەرێکی هۆشیار دەیەوێت لەگەڵ خوێنەریدا بکات. لە دواناوەندیی ڕزگاری کوڕێکمان لەگەڵ بوو ناوی (سەدام حسێن مەجید) بوو. لە یەکێک لە خۆپێشاندانەکان گیرا، چونکە دوژمنی ڕژێمەکەی (سەدام حسێن) بوو. شاعیری فەرەنسی (بەرنار نوێل) لە شیعرێکیدا دەڵێت: (ئەگەر لە ناوی خۆمدا بوونم هەبووایە، ناوم مانای نەدەبەخشی). بە هەرحاڵ من پێم وایە دەبێت ناویش وەکو زۆر ڕەگەزی دیکەی چیرۆک و ڕۆمان، هەندێک پرسیار بورووژێنێت، نەک بەشداریی لە ئاسانکردنەوە و ڕوونکردنەوەی تێکستەکەدا بکات. زیاترین وشە، کە لە هەر چیرۆکێکدا بە کار بێت، ناوی کارەکتەرە، بۆیە ئەگەر وەکو قەوارەیش لێی بڕوانین، ئەوە دەبێت ئەوە لە بەرچاو بگرین، کە ئەو وشانە، ئەگەر ئەرکیان نەبێت، وەکو بۆشاییەکی پاسیڤ لەناو تێکستەکە دەردەکەون. هەندێکجار نووسەر بە مەبەستی دەمامک ناو هەڵدەبژێریت، بۆ ئەوەی لە ڕێگەی ئەو ناوەوە ئازادییەکی زیاتر بە دەست بهێنێت و کۆنترۆڵەکان لەسەر خۆی لا ببات، بەو مەبەستەی ئارەزووە نارسیسییەکانی تێر بکات. ڕێک وەکو هونەری نواندن. (هێنری فۆندا)ی

ئەکتەری جیهانی گوتەیەکی بەناوبانگی هەیە. ئەو دەڵێ: (منێکی لاو کاتێ بوومە ئەکتەر، هەستم کرد دەتوانم خۆم لەو شەرمە دەرباز بکەم و وا بزانم کەسێکی دیکەم)}.[28]

تۆ دەڵێیت ئەو نەریتە (بەختیار عەلی) دایهێناوە. سەرەتا ئەوە نەریت نییە، بەڵکو پرۆسێسە، کە دواتر بۆی دەگەڕێمەوە. ئینجا من لە چیرۆکەکانی (سەدەی یەکەمی خەیاڵ)ەوە، کە لە ناوەڕاستی هەشتاکان نووسراون، بەردەوام بایەخم بە ناو داوە. بۆ نموونە چیرۆکی (خولەکانی فێرکردن)م لە پۆلی شەشەمی ناوەندی نووسیوە و کارەکتەرەکەی ناوی (ویسام حیسام)ە. لە چیرۆکی (ژنە ناسکەکەی سەربەست فەریادی)دا شاعیرێک هەیە نێوی (سەربەست فەریادی)یە و هاوسەرەکەی ناوی (بەهرە)یە. ئینجا چونکە شیعرێکی نووسیوە و نێوی ناوە (ژنە ناسکەکە)، ئەوا ڕەخنەگرەکان بە هەڵی دەزانن و لە شێوەی مێتافۆر جوێن بە هاوسەری دەدەن. بۆ نموونە یەکێکیان دەنووسێت: (سەربەست فەریادی بە بەهرە پشتی قایمە و بەهرەیش ناتوانێت کەسێک بکات بە شاعیر، کە هیچی تێدا بەستە نییە.. بەڵێ، ژنە ناسکەکەی ناتوانێت ئایندەیەکی ڕۆشنی بۆ مسۆگەر بکات). لە چیرۆکی (شیری مادەس)دا دیسان کێشەی ناو دێتە کایەوە. ناوی (عورێقە)م ساڵی 1986 لە چیرۆکی (هونەری چێشتلێنان)دا بە کار هێناوە، کە دایکی (خەلیل عەببوود)ە. چ لە چیرۆکی (لاکێ)، کە ناوی کەڵەشێرێکە و چ لە (مردن لەسەر شێوازی شیعر)یشدا بە هەمان شێوە ناو بایەخی پێ دراوە، کە هەموویان لە هەشتاکان نووسراون. ناوی وەک (کەمال هەڵڕووشاوی چیرۆکنووس)، (جەلال هەڵپرووکاوی شاعیر)، (کەرخی کوورەچی) و زۆری دیکە لەو چیرۆکەی دواییاندا هەن. لە کۆمەڵەچیرۆکی (ئەسپیدیلۆن)دا، کە لەنێوان 1992 و 1997 نووسراون، هەمان شتم کردووە. ناوی (هیڤان)، (حەمەعەلی شاسواری) و هیی دیکە لە چیرۆکی (ئەسپیدیلۆن)، (جیهانگیری جەبار نانەوا) و (سۆزرەت) لە چیرۆکی (جیهان لە فنجانی قاوەدا) دوو نموونەی دیکەن. هەروەها لە چیرۆکی (ئەستێرە)دا، کە لە 1993 نووسراوە کوڕێکی شەرمن شێتی کچێکە و ئەو کچە ناوی (تارا)یە. ناوەکەی لە هەر شتێکی دیکە زیاتر دەیترسێنێت و ناهێڵێت لێی نزیک ببێتەوە. خۆزگە گوێ لەم مەنەلۆگەی دەگریت: {هەندێجار چوار پیتی ناوەکەت لەسەر دەفتەر و کتێبەکانم

---
28 http://hemin.dk/KKS.htm

دەنووسم و لێیان ورد دەبمەوە... هێندە لێیان ورد دەبمەوە، تا بەرچاوم تەواو لێڵ دەبێت... تەمێکی مەیلەوسپی دەکەوێتە سەر گلێنەی چاوم... پیتەکان لە بەرچاومدا گەورە دەبن... زۆر زۆر گەورە دەبن... دەکشێن... بە هەموو لایەکدا دەکشێن، تا دەبن بە گۆڕ... ڕەنگە باوەڕ نەکەیت پیت ببێت بە گۆڕ... با من پێت بڵێم چۆن... لە پێشدا پیتی (ت) دەکشێت... دەکشێت و ناوەڕاستەکەی چاڵ دەبێت... دەبێت بە گۆڕ و لەناویدا ڕادەکشێم... دوو خاڵەکەی سەریشی دەبن بە دوو بەردی گەورە... گەورەتر دەبن و بەرز دەبنەوە... لەپڕ دەیدەن بە یەکدا... دەبن بە میلیۆنەها پارچەی بچووک و جەستەم دادەپۆشن... دوو ئەلفەکەیش دەبن بە دوو کێلی سپی سپی... یەکێکیان لە لای سەرم دەچەقێت و ئەوەی تریان لە لای قاچم... پیتی (ر) پشتە کۆمەکەی ڕاست دەکاتەوە... بە دیار سەرمەوە دەبێت بە درەختێکی گەڵاسەوز}. هەروەها لە چیرۆکی (خێو)دا، کە لە 1985 نووسراوە و لە 1995 پێیدا چوومەتەوە، کۆمەڵێک نێوی سەیرم بە کار هێناوە. ڕۆمانی (ئای لەڤیلیا لەڤیلیا!!)، کە لە 1997 و 1998 نووسراوە، هەر لە ناونیشانەکەیەوە تاکو ناوی کارەکتەرەکان لەم شێوەیەن، بۆ نموونە (شازەمان)، کە لە هەزارویەک شەوم وەرگرتووە. ڕاستییەکەیشی ناوێکی پیاوانەیە، بەڵام من بە مەبەست بۆ ژنێکی ناسکم هەڵبژاردووە، کە ئەو جێگۆڕکێیە بەردەوام لە بەرهەمی مندا بەرچاو دەکەوێت. ناوێکی وەک (ویسامی سامی سەماوی) هەر لەو ڕۆمانەدا دەبینرێت. لە کۆتاییی ڕۆمانەکەدا فەرهەنگێکم بۆ لێکدانەوەی ناوەکان کردووە، کە ئەمە تەنیا مانای وایە هەر لە سەرەتاوە ناو لای من کۆمەڵێک ڕەهەندی جیاوازی هەبووە. کتێبی منداڵیم پڕە لە نێوی وەک (نازیلە ئینگلیز)، (بەگیسی ئیدریتە)، (ئەستیلە مەستەڕە)، (عارەب یابە کوردستانی)، (عیززەدین لوورانـدی) و دەیان، بگرە سەدانی دیکەی دەگمەن. ناو هەیە ڕستەیەکە وەک (جەمیل مەعاشەکەم بەشم ناکات). لەو کتێبەدا باسی ماڵێکی ئەمنی عەرەب دەکرێت، کە لەبەر ئەوەی کوڕەکەیان نێوی (مەیموون)ە و منداڵ بەردەوام بە (مەیموون، مەیموون) دوای دەکەون، ناچار دەبن شارەکە جێ بهێڵن. دەتوانم بڵێم بە دەگمەن چیرۆک و ڕۆمانم هەن تێیاندا ناو کێشەیەک نەبێت. هێشتا نە (بەختیار عەلی)م دەناسی و نە ناویم بیستبوو، کە بەشێکی زۆری ئەو بەرهەمانەمم نووسیبوون. لە هەردوو کۆمەڵەچیرۆکی (خەوننامەی دادە سۆزی) و (منارەی ئاوەدانی)یشدا دیسان پرۆسێسی ناونان هەیە. چیرۆکی (منارەی ئاوەدانی) پڕە لە گەمەی ناو. بۆ نموونە

(زێریڤان)، کە یاریکەری فوتبۆڵە، هەر بە (ڕیزێرڤ) بانگ دەکرێت، کە مانای (احتیاط)ە. بڕوانە ئەم پەرەگرافە: {سەرەتا وات دەزانی لەبەر ئەوەیە، کە وشەکە هەندێک لە ناوی خۆتەوە نزیکە، یان با بڵێین لەنێوان (ڕیزێرڤ) و (زێریڤان)دا زۆربەی پیتەکان هاوبەشن، بەڵام دواتر بۆت دەرکەوت مەسەلەکە شتێکی تەواو جیاوازە... ڕەنگە هەندێک وا بزانن وشەی (زێریڤان) لە (زێڕ)ەوە هاتووە بە تایبەتی باوکت بازرگانی زێڕ و ئەڵماس بووە، بەڵام ئەو ناوە دوور و نزیک پێوەندیی بە زێڕەوە نییە، بەڵکو مانای کەسێکی چالاک دەگەیەنێت، کە بە داخەوە تەواو پێچەوانەی وشەی (ڕیزێرڤ)ە}. بەکورتی پرۆسێسی ناونان لە یەکەم چیرۆکمەوە دەست پێ دەکات و تاکو ئەمڕۆ درێژەی هەیە. پرۆسێسێکی تایبەتە و لە هیی یەک نووسەری دیکەی ئەم دنیایە ناچێت، بۆیە زۆر بە ئاسانی تۆمەتی لاساییکردنەوەم لەسەر لا دەچێت، ئەگەر نەڵێم هەر پێمەوە نالکێت. ڕاستییەکەیشی هەموو هاوڕێیانی منداڵیم دەزانن چ لە قوتابخانە و چ لە گەڕەک بەوە ناسرا بووم، کە نێوی سەیروسەمەرەم لە خەڵک دەنا. لە قۆناغی ناوەندی ئەو ناوانەم لە شیعری گاڵتەجارییشدا بە کار دەهێنا. لە منداڵی ناوم لە (دۆکتۆر شوان سلێمان یابە)ی هاوڕێم نابوو (شوان عارەب). لە ناوەندی ناوم لە (دڵشاد کەمال)ی هاوڕێم نابوو (دڵشاد چاوفریز)، چونکو چاوەکانی وەک چیمەنی باخی گڵکەند سەوز بوون، کە ڕۆژانە لەوێ کۆ دەبووینەوە، گوایە کۆشش دەکەین، بەڵام کتێبەکانمان فڕێ دەدان و کاتمان بە نوکتە و گفتوگۆ بەسەر دەبرد. دواتر لە چیرۆکی (ڕۆژژمێری چاڵدێران)دا کردمە (کرمانجی چاوچیمەن). لە زانکۆ ناوم لە هاوڕێیەکی ئازیزی عەرەبم نابوو (پلاتیرۆ). ناوی ئەو کەرەیە شاعیری داهێنەری ئیسپانی (خوان ڕامۆن خیمینیز) لە (پلاتیرۆ و من)دا بە شێوازی فانتاسی باسی دەکات و لەو ڕێگەیەوە وێنەی فرەڕەهەندی گوندەکەی دەکێشێت. ئەو هاوڕێ ئەدەبدۆستەم دەیگوت: (هەمیشە لە بیرت بێت من کەرم، بەڵام کەرێکی کەرانەم). منیش پێیم دەگوت: (کەواتە تۆ پلاتیرۆیت). لە پۆلی چوارەمی سەرەتایی (جمع تکسیر)مان خوێند، کە چۆن ناوی هەندێک وشە لە ئەنجامی گۆڕینیان لە تاکەوە بۆ کۆ، پیتەکانیان بە شێوەی جیاواز دەستکاری دەکرێن، جیاواز لە وشەی ئاسایی، وەک (قلم: أقلام. كرسي: كراسي. دفتر: دفاتر). خشتەیەک هەبوو زیاتر لە پەنجا ناوی تێدا بوو، کە دەبووایە لە بەریان بکەین و بۆ مامۆستایان بڵێینەوە. ئەوسا ئەتمۆسفێری فیلمی میسری بەسەر گەڕەکی ئێمەدا زاڵ بوو، بۆیە منیش زۆر ئاسایی گوتم: (ملهى: ملاهي). مامۆستا

بە دار تێم کەوت، کە ئەو ڕووداوە لە قوتابخانە دەنگی دایەوە. ئیدی لەمەوە ناوی هەموو شتێکم لەسەر شێوازی (جمع تکسیر) دەگۆڕی و لە ماڵەوە لێدانی چاکم دەخوارد. من هەر لە منداڵییەوە ناوی خەڵکم لێ گۆڕاوە و بە شێوەی دیکە گوتوومن، کە لە زانکۆ زۆر جار کێشەی بۆ دروست دەکردم، بەتایبەتی لەگەڵ کچان. لەم ڕۆمانەیشدا (وریا) زوو زوو ناوی (مارینا) و (مالینا)ی لێ تێکەڵ دەبێت، کە یەکەمیان ئەو ژنەیە لە منداڵییەوە بە خێوی کردووە و دووەمیان هاوسەرە ئەڵمانییەکەیەتی. من ئێستایش لە ناوهێنانی نووسەراندا گرفتم هەیە. بۆ نموونە ناوی (ئیتالۆ کالڤینۆ) دەکەمە (ئیتاڵیانۆ کالڤینۆ)، (ڕۆلان بارت) دەکەمە (ڕۆڵان پارت). نێوی فەیلەسووف و نووسەری دیکەم بە هەڵە نووسیوە و دوایی هەستم پێ کردوون. لە ڕۆمانی جیهانیدا، بەتایبەتی لە شێوازی شەپۆلی هۆشدا، بە مەبەست ناوی شتەکان بە هەڵە دەنووسرێن، بەڵام زمانی ئێمە تاکو ئەمڕۆیش توانای ئەمە و زۆری دیکەی نییە، کە بێتوانایییەکە بۆ خودی زمانی کوردی ناگەڕێتەوە، بەڵکو لەبەر ئەوەیە بە ئاراستەی جیاواز نەجووڵێنراوە و خاوەنی گراماتیکێکی ستاندارد نییە. ئەمە باسێکی سەربەخۆیە. بێگومان هەر نووسەرێ بە هۆشیارییەوە ئەدەبی گێڕانەوەی نووسیبێت، هەستی بە کێشەی نێو کردووە و هەوڵی داوە بە شێوازی خۆی ڕووبەڕووی ببێتەوە. (بەختیار عەلی) لای من داهێنەرێکی گەورەیە و بەردەوام گوتوومە، کە ئەو لە سەرەتای ڕاپەڕین لەپاڵ یەک دوو نووسەری دیکەدا شێوازی بیرکردنەوەی نەوەیەکی گۆڕی، بەڵام من هەرگیز نەمویستووە وەک ئەو بنووسم. دەتوانم بڵێم لاساییی یەک نووسەری دنیام نەکردووەتەوە. ڕێی هەر خوێنەرێک دەدەم، ڕستەیەک، یان پەرەگرافێک، یاخود بیرۆکەی نووسەرێکی دی لە بەرهەمەکانمدا بدۆزێتەوە. سەرسامبوون بە داهێنەران شتێکە و لاساییکردنەوەیان شتێکی دیکەیە. من تەنیا ژیانی خۆم دەنووسمەوە، کە ئەمەیش وا دەکات چیرۆک و ڕۆمانەکانم لە هیی نووسەرانی دیکە نەچن، مادام سەرتاپێی ژیانم بەرهەمی ئەو سەرنجانەن، کە بەردەوام لە لام گەڵاڵە دەبن. ئەو ڕۆژەی (کازینۆی منداڵان) لە غەزەلنووس بڵاو کرایەوە، هاوڕێی ئازیزم (دیاری قەرەداغی)ی هونەرمەند بە (دانا فایەق)، (سۆران ئازاد) و یەک دوو برادەری دیکەمانی گوت: (ئەوەی من لە کارواندا بە دڵمە، ئەوەیە، ڕێچکەیەکی جیاوازی گرتووە و نەهاتووە وەک زۆر نووسەری دیکە بە هەمان شێوەی بەختیار عەلی بنووسێت، کە ئەمە لە بواری هونەری موزیکیشدا هەیە، بەوەی زۆر کەس دەیانەوێت شوێنپێی

گۆڕانیبێژە گەورەکان، بۆ نموونە مەزهەری خالّقی، هەڵبگرن، بەڵام هەیە دەیەوێت ببێتە دەنگی جیاواز). دیارە ئەو جیاوازییەی نێوان (بەختیار عەلی) و من لە زمانی ڕۆژانەدا دەرناکەوێت، یان با بڵێین بە وردی دەرناکەوێت، مادام زمانی ڕۆژانە هەر لە دەرەوە بە چەند وشەیەکی سادە بڕیار لەسەر کۆمەڵێک مەسەلەی گرنگ و هەستیاری فیکری و ئیستاتیکی دەدات، بێ ئەوەی پشت بە هیچ لێکدانەوەیەک ببەستێت، بەڵام باوەڕ دەکەم لە زمانی نووسیندا ئەوە بە ڕوونی ببینرێت، کە پرۆسێسی ناولێنان لای هەر یەکێکمان بە چ شێوەیەکە. تەنیا لە کەلتووری ئۆڕاڵیدا ڕەخنەگر خەریکی ئەوەیە بزانێت کام نووسەرە لە کام نووسەرە چاکترە و کامیان لە کامیانی وەرگرتووە. هەمووممان لەم دنیایە دەژین و هەر لەبارەی ئەم دنیایەشەوە دەنووسین، بۆیە ئەوەی جیامان دەکاتەوە بابەتەکان نین، بەڵکو ئەو زمانەیە هەر یەکێکمان بە کاری دەهێنن. لەگەڵ ئەوەیشدا هەر کەسێ تاقە ناوێک لە یەکێ لە بەرهەمەکانی مندا بدۆزێتەوە، کە پێشتر نووسەرانی دیکە بە کاریان هێنابێت، ئەوا بەڵێن بێت ئیدی ئەو بەرهەمە بە هیی خۆم نەزانم. مەبەستم ناوی سادە نییە، چونکە ناوی سادەی ناسراوی وەک (تارا، شیلان، تابان، ساکار، ئەردەڵان، دانا، ئازاد، مەریوان، ئاراس) کوردین و هەمووممان بە کاریان دەهێنین، بەڵکو مەبەستم ناوی سادەی دەگمەن، ناوی لێکدراو و پاشناوی سەیرومەرەیە. بۆ نموونە (سۆزرەت) ناوێکی سادەیە، بەڵام دەگمەنە. (عورێقە) و (عورێبە) ڕاستە دوو ناوی سادەن، بەڵام بە مەبەست دروستکراون، بۆیە هەر چیرۆکنووسێکی دی بە کاریان بهێنێت، دەردەکەوێت. دیارە تۆ ئەمەت نەگوتووە، ئەردەڵان گیان، بەڵام ڕەخنەگری دیمۆتیک هەیە ئەوەی کردووەتە پیشەی خۆی. بە هەرحاڵ ئەو پرۆسێسە لەپێش (بەختیار عەلی) و منیشەوە هەبووە، بەڵام دەشێ بەم شێوەیە نەبووبێت. هەر ڕەخنەگرێکی هۆشیار لە ڕووی مێژووییەوە لە بەرهەمەکانم بڕوانێت، دەزانێت چ چەمکی ناو و چ چەمکەکانی دیکەیش، کە لە چیرۆکە سەرەتاییەکانمدا دەرکەوتوون، ئەوا بە شێوەی سرووشتی گەشەیان کردووە و بوونەتە بەشێک لە تایبەتمەندیی من. زۆر نووسەر دەڵێن بەرهەمی من دەناسنەوە، ئەگەر ناویشمی بەسەرەوە نەبێت. ئەو ناوانەی لە (کازینۆی مندالان)دا بە کار هاتوون هەمان سیمای ئەو ناوانەیان هەیە، کە لە هەشتاکان، نەوەدەکان و دواتر هەن. مادام ئەدەب پرۆسێسی گەڕان و دۆزینەوەی بەردەوامە، ئەوا هەر بە سرووشتی خۆی دیاردەی نامۆ دەهێنێت. کاتێ باس لە چەمکی

(نـــامۆ) دەکەین، ئەوا خۆمـــان لە بەردەم پێـــوەردا دەبینینەوە، کە ئەو پێـــوەرە کەلتوور دایهێناوە، بەڵام کەلتوور شتێکی چەسپاو نییە و بەردەوام لە گۆڕاندایە. ئەوەی کەلتوور دەگـــۆڕێت و دەیخاتە ئاســـتی دیکەوە، زمـــانی نووســـینە، بەوەی پرۆسێســـی نووســـین لە ئەنجامی تێپەڕانـدنی زمـانی ڕۆژانەوە دێتە کایەوە. بە مانایەکی دی نووسـین بەردەوام زمـانی ڕۆژانە تێک دەشکێنێت، کە زمـانی ئێسـتای کەلتوورە، بەو مەبەسـتەی زمـانێکی دیکە دابمەزرێنێت، کە ئەو زمانە خۆیشـــی جـــارێکی دیکە دەبێتەوە زمـــانی ڕۆژانە و دیسان تێک دەشکێنرێتەوە. کەواتە ئەو پرۆسێسە ئینفینیتییە و لە شوێنێکدا ناوەستێت. ئەگەر زمـــانی ئەمڕۆی ئینگلیـــزی لە زمـــانی سەردەمی (شێکســـپیر) نـــاچێت، ئەوا لە ئەنجامی ئەو تێکشـکاندنەی زمـانی ڕۆژانە و دامەزارنـدنی زمـانی نووسـینەوە هاتووەتە کایەوە. دیارە کەلتووری ئەمڕۆی ئینگلیزیـش لە کەلتووری سەردەمی (شێکسپیر) نـاچێت، بەوەی زمان کەلتوور دەگۆڕێت. هەندێک لە نووسەرانی حەفتاکانی ئێمە زمانێکی نوێیان هێنـــا، کە پێـــی دەگـــوترا نـــامۆ، بەڵام توانییـــان ئەو زمانە بکەنە زمـــانی ڕۆژانە. لە هەشتاکان هەندێک نووسەری دی ئەو زمانەیان تێک شکاند و زمـانی دیکەیان دامەزراند. لە نەوەدەکان نووسەری دیکە زمانی هەشتاکانیان تێک شکاند و زمـانێکی دیکەیان هێنـا، کە ئەم پرۆسێسە بەردەوامە. بەکورتی زمـان کـاتێ لە ئاسـتی ڕۆژانەوە دەخرێتە ئاسـتی نووسین، دووبارە دەبێتەوە زمانی کەلتوور، بەڵام بە ئاستێکی بەرزتر لەوەی پێشووی، بـۆ ئەوەی دیسـان ئەو ئاسـتەی تێبپەڕێنرێت و بکرێتە نووسـین. لە وەڵامـی پرسـیارێکی (د. جەلال ئەنوەر سەعید)دا بە درێژی لەوە دواوم.[29]

شتێک لێرەدا دەمەوێت بڵێم، ئەوەیە، باوەڕ دەکەم تۆ بزانیت بەشێک لەو ناوانە کـوردین و بەشێکیان هیی جووەکانن. دوور و نزیکیش لەو ناوانە ناچن (بەختیار عەلی) بە کاریان دەهێنێت، بەڵام میتۆدی ڕەخنەی ویژدانـی ئەوە دەخـوازێت لە بەرانبەر خـاڵی پۆزەتیڤدا چەند خاڵێکی نەگەتیڤیش دەستنیشان بکرێن، بۆ ئەوەی ویژدان سەلامەت بێت. من زیـاتر لە سەرەتای هەشـتاکانەوە تـاکو ئەمڕۆ بەردەوام ئەدەب و فیکـری عەرەبی بە زمـانی خۆیان دەخوێنمەوە. ڕەخنەگرێکم نەدیوە بە مەقەست تێکستێک لە ناوەڕاستەوە ببڕێت، بـۆ ئەوەی بڵێـت ئەم بەشە چاکە و ئەو بەشە خـراپ. (مەبەسـتم لە مەقەسـتە لەسەر ئاستی سیمبۆڵدا، نەوەک مەقەستی فیزیکی). ڕەنگە یەکێ لە نیشانەکانی دروستبوونی

29 http://www.dengekan.com/doc/2010/3/karwan_bakhtyar.htm

ڕەخنە لای ئێمە نەمانی ئەو میتۆدە بێت. زۆر لەو گوتارانەی هەندێک لە گۆڤار و ڕۆژنامەکانی ئێمە بە بایەخی گەورەوە بڵاویان دەکەنەوە، مەحاڵە لە هیچ ڕۆژنامە و گۆڤارێکی عەرەبیدا ڕووناکی ببینن، چونکە زۆر لاوازن.

ئەردەڵان گیان، تۆ دەڵێیت: **(لەلایەکی ترەوە، کۆتایی رۆمانەکە زۆر نادیارە. کەس نازانێت کۆتایی ئەم رۆمانە چییە، ئەمەش کێشەیەکی گەورەیە بۆ رۆمان. دیارە کۆمەڵێك نووسەر کێشەی (کۆتایی) لەڕۆمانیان هەیە، بۆ نموونە رۆماننووسی ناوداری روسی و جیهان دۆستیۆفسکی، لەبەشێکی زۆری رۆمانەکانیدا، هەستم بەو کێشەیە کردووە.)**.

ڕێی منیش بدە بڵێم زۆر دروست بۆی چوویت. نەک هەر کۆتاییی ئەم ڕۆمانە، بەڵکو کۆتاییی هەموو چیرۆک و ڕۆمانەکانی دیکەیشم بە شێوەیەک لە شێوەکان دیار نین، کە ئەمەیش لەبەر ئەوەیە ئەدەب لای من چەمکێکی مێتافیزیکییە. بۆ نموونە لە ڕۆمانی (سوارەکان بە قاچاغ بووکیان گواستەوە)دا، کە بە هاوبەشی لەگەڵ (دواڕۆژ)ی کوڕمدا نووسیومە، بەشەکان جێگۆڕکێیان پێ کراوە و کۆتاییەکەی بە کراوەیی ماوەتەوە. ڕەخنەگری دیمۆتیک لەوە تێنەگەیشتووە و لە دەرەوە حوکمی بۆ دەرکردووە، بەڵام خوێندکارێکی زانکۆ بە ناوی (ئارام ڕەحمان پاشا) دیزەرتێیشنێک بە ناونیشانی (تەکنیکی پێشکەوتنی ڕووداو، ڕۆمانی سوارەکان بە قاچاغ بووکیان گواستەوە وەک نموونە) بۆ زانکۆکەی دەنووسێت، کە زۆر بە وردی تەکنیکی ئەو ڕۆمانە شی دەکاتەوە و کۆمەڵێک نهێنیی تێدا دەدۆزێتەوە.[30] ئێمە دەمانتوانی تێکستەکە بە شێوەی ڕوون بنووسین، کە کۆتاییەکەی دیار بێت و خوێنەر بە ئاسانی لێی تێبگات، بەڵام ئەو کاتە تەعبیری لە ئێمە نەدەکرد. من ئاگام لێیە چەند دەنگێک لەم نەوەیەی ئەمڕۆ دەرکەوتوون و بە دوای ئەو تێکستانەدا دەگەڕێن، کە بە شێوەی ناڕاستەوخۆ کۆنتاکت لەگەڵ خوێنەردا دەکەن. ئەوانە هەر لە ئێستاوە کاریگەرییان هەیە و ناکرێت ئەو کاریگەرییەیان هەست پێ نەکەین. بەوەدا لە نزیکەوە پێوەندیم لەگەڵ زۆربەی ئەو دەنگانەدا هەیە، ڕێ بە خۆم دەدەم بڵێم ئەم قۆناغەی ئێستامان قۆناغی پشکنینی ئەو چەمکانەیە، کە نەوەی ئێمە و هیی پێشتر بە کاریان هێناون. باوەڕم وایە ئیدی ڕێگارد بۆ ئەو تێکستانە بگەڕێتەوە، کە ڕەخنەگری دیمۆتیک بازی بەسەردا هەڵداون، یان بە زمانی ڕۆژانە بە نەفرەتی کردوون. خۆشبەختانە بەرهەمی من لە ئێستاوە لای ئەو دەنگانە جێگای سەرنجە.

30 http://www.dengekan.info/dengekan/6/16941.html

کۆتایی، مانای ڕێککەوتنی تێکستە لەگەڵ ئەو بیرۆکانەی خوێنەر چاوەڕێیان دەکات، کە ئەمە بچووککردنەوەی ئەدەبە بۆ مەبەستی دیاریکراو، بەڵام کاتێ تێکست بە کراوەیی دەمێنێتەوە، مانای وایە هەر لە بنەڕەتەوە ئەو تێکستە بە مەبەستی بیرۆکەی دیاریکراو چاوی هەڵنەهێناوە و گەشەی نەکردووە. هەر تێکستێک ئەگەر لە ڕووی فیزیکییەوە کۆتایی پێ بێت، ئەوا لە ڕووی مێتافیزیکییەوە بەردەوامە، مادام هەر وشەیەک وەک (سۆسێر) پێی لەسەر دادەگرێت بەپێی کۆنتێکستەکان مانا وەردەگرێت. واتە ئەگەر تێکست بە بازنەیەک بچوێنین، ئەوا لە هەر خاڵێکی ئەو بازنەیەدا کۆمەڵێک لینک هەن و دەکرێت جارێکی دی لەوێوە سەرەتای دیکە دەست پێ بکەنەوە. دەگەینە ئەوەی بڵێین کۆمەڵێک دەستپێکردنەوەی دیکەمان هەن. نامەوێت جارێکی دی بۆ بواری سیمۆلۆجیا بگەڕێمەوە، مادام پێشتر باسم لێوە کردووە. لە ڕەخنەی نوێدا، بەتایبەتی لای (دێریدا) تێکست پێکهاتەیەکی مێتافیزیکییە و لەسەر کۆمەڵێک شتی دژ بە یەک وەستاوە، بۆیە شوێنێک نییە پێی بگوترێت کۆتایی. ئەگەر ڕۆمانی (کازینۆی مندالان) لە ڕووی فیزیکییەوە لەو شوێنە تەواو دەبێت، کە یەکێک لە کوڕەکانی (پەلکشان) لەپاڵ عەرەبەکاندا دژی ئەمریکا دەجەنگێت و هەر موجاهیدەکان خۆیان دەیکوژن، ئەوا لە ڕووی مێتافیزیکییەوە ئەوێ کۆتایی نییە. تێکستەکە شێوەیەکی بازنەیی هەیە و دەشێ لە هەر خاڵێک لەو بازنەیە ئاڕاستەی دی دەست پێ بکات. ئەگەر سەرنجت دابێت بەشێکی زۆری کارەکتەرەکانم لە بەرهەمەکانی ترمدا دەردەکەونەوە و شتی دیکەی خۆیان دەڵێن، چونکە ناگەنە خاڵی کۆتایی. لە چیرۆک و ڕۆمانی کلاسیکیدا کۆتایی تا ڕادەیەک دیار بوو، بەڵام لە سەرەتای سەدەی بیستەم و دواتردا ڕۆماننووسانی وەک (جیمس جۆیس)، (ڤیرجینا ولف)، (ولیام فۆکنەر) و ئەوانی دیکە بە تەواوی دژی وەستانەوە، چونکە وەک لای (باختین) بینیمان سەردەمەکە خۆی ڕۆمانی فەلسەفیی سەپاندووە و ناکرێت بە هەمان زمان و تەکنیک تەعبیری لێوە بکەین. ڕاستییەکەیشی هەر تۆ نییت پێت وایە تێکست سەرەتا و کۆتاییی هەیە، بەڵکو زۆر جار دەبینم ڕەخنەگری دیمۆتیک لە ڕووی فیزیکییەوە کۆتاییی تێکستەکە دەستنیشان دەکات و دەڵێت نووسەر لەم کۆتاییەیدا وای کردووە و نەدەبووایە وا بکات، لە کاتێکدا ئەوەی یەک تۆزقاڵ ئاگای لە ڕەخنەی نوێی دنیا بێت، دەزانێت لە هیچ تێکستێکدا سەرەتا، ناوەڕاست و کۆتایی نییە، چونکە تێکست لەناوەوە هەزاران ئاڕاستەی هەن، بەڵام لە ڕووی فیزیکییەوە، واتە کاتێ پیتەکان دەکەونە سەر کاغەز، یەک ئاڕاستە وەردەگرێت. ئامۆژگاری و ڕێنوێنی دوو خەسڵەتی ڕەخنەی دیمۆتیکن. بە دەگمەن ڕەخنەگری دیمۆتیک دەبینیت خۆی بە مامۆستا و ڕێپێشاندەر نەزانێت، کە ئەم دوو خەسڵەتە بێ زیاد و کەم هیی ئەو کەلتوورانەن هێشتا نووسینیان نەناسیوە و هەموو شتێک بە شێوەی زارەکی

یەکلا دەکەنەوە. ناوە ناوە نووسەری کورد دەنووسێت: (دەبێت فلان کەس دادگایی بکرێت)، کە ئەمە زمانی ئەو کەلتوورانەیە خاوەنی دامودەستگای مەدەنی نین و دادگایان پشت بە زمانی ڕۆژانە دەبەستێت، نەوەک بە نووسراو. ڕەخنەگری دیمۆتیک ڕۆڵەی ئەو کەلتوورەیە و نایەوێت تێیبپەڕێنێت، بۆیە ڕێ بە خۆی دەدات ببێتە دادوەر و نووسەر دادگایی بکات. سەیر ئەوەیە ڕەخنەگری دیمۆتیک دەچێت گوتەی ڕەخنەگرانی دنیا لێرە و لەوێ کۆ دەکاتەوە و وەک تەنی فیزیکی فڕێیان دەدات، کە زۆربەیان دژی یەکن. دیارە ئەمە خەسڵەتی زەقی ڕەخنەی ویژدانییە، بەوەی ڕەخنەگرەکە چونکە دوور و نزیک ئاگای لە کۆنتێکستی ئەو گوتانە نییە و نازانێت بە چ مەبەستێک بە کار هاتوون، ئەوا لەپاڵ یەکدا ڕیزیان دەکات. ئەلفیان پێ دەشکێنێت و بێیان پێ هەڵدەدات.

ئەردەڵان گیان، باسی (دۆیستۆیڤسکی)ت کردووە، کە کۆتاییی ڕۆمانەکانی دیار نین. بە ڕاستی سەرنجێکی وردە، بەڵام ئەوەی جێگای داخە ئەو سەرنجە وای لێ نەکردوویت بە دوای لینکەکەیدا بگەڕێیت. بە هەرحاڵ کارەکەت تەواو ئاسان کردووەتەوە، چونکە (دۆیستۆیڤسکی) ئەو ڕۆماننووسەیە، کە بایەخی گەورە بە مێتافیزیکا دەدات. بۆ ئەوەی بە ڕاستییش بچینە ناو دنیای ئەو داهێنەرەوە، ئەوا (میکایل باختین) ڕێنوێنێکی چاکمانە، مادام ئەو نەک هەر کتێبی (کێشەکانی شیعرییەتی دۆیستۆیڤسکی)، کە وەرگێڕی عەرەبی بە (شعرية دوستويفسكي) وەریگێڕاوە، لەبارەی ئەو ڕۆماننووسەوە نووسیوە، بەڵکو لە کتێبەکانی دیکەیشیدا بەردەوام لەپاڵ (سێرڤانتس) و نووسەرانی دیکەدا لێی کۆڵیوەتەوە.[31]

با ئەوەیش بڵێم ئەو سەرنجەی تۆ لەگەڵ بۆچوونەکانی (باختین)دا یەک دەگرێتەوە، بەوەی لای (دۆیستۆیڤسکی) کۆتایی نییە، مادام لە دنیای ئەو ڕۆماننووسەدا بە قەدەر لەیەکچوون، دژایەتی دەبینرێت، کە ئەمە یەکێکە لە خەسڵەتەکانی ڕۆمانی فرەدەنگی (پۆلیفۆنی)، بەوەی کۆمەڵێک دەنگ هەن و هەر یەکەی بە جیا دەردەکەوێت.[32] بەرهەمە داهێنانەکانی ئەو بۆ زنجیرەیەک بونیادی فەلسەفی دابەش دەبن، کە هەم سەربەخۆن و هەم دژی یەکن.[33] بۆ ئەوەی بزانین بۆچی لای ئەو ڕۆماننووسە خاڵێک نییە پێی بگوترێت کۆتایی، ئەوا پێویستە ئاماژە بە یەک دوو گوتەی (باختین) بدەم. ئەو پێی وایە (دۆیستۆیڤسکی) (داهێنەری ڕۆمانی فرەدەنگی (پۆلیفۆنی)یە. بە شێوەیەکی جەوهەری

---

31 هەر بۆ نموونە بڕوانە: میخائیل باختین، الخطاب الروائي، ترجمة محمد برادة، دار الفكر للدراسات والنشر والتوزيع، الطبعة الاولى، القاهرة،1987 و ميخائيل باختين، الكلمة في الرواية، ترجمة يوسف حلاق، وزارة الثقافة والارشاد، دمشق.

32 filosofisk leksikon, gyldendal, printed in Denmark, 2008, p45

تـايپێکی نـوێی ڕۆمـانـی نـوێی داهێنـاوە. هەر بەتایبەتی لەبەر ئەو هۆکارەیە نـاکرێت بەرهەمە داهێنانـەکانی بخرێنە ناو هیچ جۆرێکی دیاریکراوی دیکەوە. ناچنە ژێـر ڕکێفـی هیـچ قـاڵبێکی ئەدەبییەوە، کە بە درێژاییـی مێـژوو دەرکەوتوون و ئێمە وا ڕاهـاتووین لەسەر دیاردە جۆراوجۆرەکانی ڕۆمانـی ئەورووپاییدا پراکتیزەیـان بکەین).[34])سەردەمەکە خـۆی وای کـردووە ڕۆمـانـی فەلسەفی بێتە کایەوە. دۆیستۆیڤسـکی بەرپرسـیارییەتێکی خـودیی لە ئاستی فرەییـی پڕۆگـرام و ئاڕاستە دژبەیەکەکانی سەردەمەکەیدا هەبوو).[35] (دەکرێـت بە ڕاشـکاوی بگـوترێت بـۆ ئەوە هەوڵ دەدات هەر کۆنترادیکشـنێکی نـاوەوەی مرۆڤ بکاتە دووان، بەو مەبەستەی خەسڵەتی دراماتیکی بەو کۆنترادیکشنە بدات و بە شێوەی فراوان ڕاڤەی بکـات... هەموو ئەوانـەیشـی بـۆ ئەوەیە، کە تـا لە تواناداییە لە یەک کاتوشـوێندا فۆکـووس بخاتە سەر زۆرتریـن کارەکتەر و تیمە. بەکورتی گەرەکیەتی لە سـاتێکدا زۆرتریـن فرەڕەنگـی پێشـان بـدات).[36] ئەم یەک دوو گوتەیەم لە کتێبەکە هەڵبژارد، بەو مەبەستەی بڵێم کـاتێ ئێمە دەنگی جۆراوجۆرمـان هەبێت، کـاتێ زۆرتریـن کارەکتەر و تیمەی جیاوازمـان هەبێت، ئەوا خـاوەنی زیـاترین ئاڕاسـتەی دژبەیەکین و نـاکرێت یەک کۆتاییمـان هەبێت، بگـرە هەر نـاکرێت چاوەڕێی کۆتـایی بین. ڕۆمانەکانی ئەو ڕۆماننووسە پێوەنـدیی بەتینیان بە فەلسەفەوە هەیە و فەلسەفە ڕێمـان نـادات خاڵێک بۆ تێگەیشتن دابنێین، بەوەی پرۆسێسی فەلسەفە وەک لای (نیتشە)، (هایدیگەر) و ئەوانی دیکەدا دەبیینین بریتییە لە تێپەڕاندنی مێتافیزیکێک و گەیشتن بە یەکێکی دی، بـێ ئەوەی لێـی دەربچیـن. مـادام (دۆیستۆیڤسـکی) گوتـاری زمـانـی خـۆی لەسەر کۆنترادیکشـنەکان دادەمەزرێنێت، ئەوا لە توانـادا نییە ئاڕاسـتەیەک بگریـن و ئەوانی دیکە بە لاوە بنێیـن، بۆیە خۆمـان لە بەردەمی بازنەیەکـدا دەبینینەوە و مەحاڵە کۆتاییەکەی دەستنیشـان بکەین. ئێسـتا دوای هەموو ئەوانە دەمەوێت بـۆ ئەو شـوێنە بگەڕێمەوە، کە ئەوەت وەک خـاڵێکی نەگەتیڤ بـۆ مـن حیسـاب کـردووە، گوایە نـازانم چیرۆکەکان لە شێوەی ڕیزبەندی بگێڕمەوە. دەکرێت هەمان پرۆسێس بە شێوەیەکی دیکە

---

33 میخائیل باختین، شعرية دوستويفسكي، ترجمة جميل نصيف التكريتي، مراجعة الدكتورة حياة الشرارة، دار توبقال للنشر، الطبعة الاولى، بغداد_ الدار البيضاء، ١٩٨٦، ص 9

34 سەرچاوەی پێشوو، ل 11

35 هەمان سەرچاوە، ل 40

36 هەمان سەرچاوە، ل 42

لای (دۆیستۆیڤسکی) ببینین، کە (باختین) هێندە پێی سەرسامە و لەوێوە جاری دەرکەوتنی شێوازێکی نوێ لە مێژووی ئەدەب دەدات. جیاوازییەکە ئەوەیە زمانی ڕۆژانە بەسەر ڕەخنەی ئێمەدا زاڵە و ڕەخنەگری دیمۆتیک ناتوانێت قووڵاییەکانی تێکست ببینێت، بەڵکو لە دوورەوە بە نەفرەتی دەکات، مادام لەو بەرهەمە سادانە ناچێت، کە ئەو لێیان تێدەگات. دەزانم، ئەردەڵان گیان، تۆ ڕێک ئەوەت نەکردووە، بەڵام ئەو دیاردەیە لای ئێمە هەر زۆر زەقە.

ئێستا ڕێم بدە پێت بڵێم من هەر خۆم لە ڕووی سایکۆلۆجییەوە لەگەڵ کۆتاییەکاندا ڕێک نیم. (بە منداڵی دەچووین لە دەرەوەی شار بەردێکمان دەهێنا و بە ئاسنێک، دەمێکی پان و کلکێکی درێژکۆلەی هەبوو، بەردەوام پێیماندا دەکێشا، بەو مەبەستەی بیکەینە کەلا. ئەوەی من لەناو هیی هەموویاندا خڕ نەدەبوو. دوایی زانیم ئەوە نە ئاسنەکەیە و نە لێدانەکە ئەو بەردە خڕ دەکات، بەڵکو ئەو وێنەیەیە، کە من دەیخەمە خەیاڵی خۆمەوە. بە لێدان بەردەکەی ناو دەستم بچووک دەبێتەوە، بەڵام ئەگەر من دوای وێنەکەی ناو خەیاڵم نەکەوم، مەرج نییە خڕ ببێت. گرفتی من تاکو ئەمڕۆیش ئەوەیە ناتوانم وێنەی خڕ بهێنمە بەرچاوم. ئەگەر بیشیهێنم، ئەوا زۆر زوو پەرت دەبێت، ڕێک وەک ئەو بەردانەی کاتێکم دەزانی وا چەشنی سابوون لاکێشەیی دەرچوون). ئەمەم لە ڕۆمانی (ماڵی نانی)دا گوتووە، کە لە ئەزموونی ژیانی خۆمم وەرگرتووە. کاتێ تێکستێک دەخوێنیتەوە و هەست دەکەیت لە شوێنێک کۆتاییی هاتووە، ئەوا پێویستە بزانیت نووسەرەکەی تەنیا یەک وێنەی لە خەیاڵ بووە و بەردەوام دوای ئەو وێنەیە کەوتووە، تاکو پێی گەیشتووە. بێگومان خوێنەر لە خوێندنەوەی تێکستی ئاوادا سەری لێ تێک ناچێت. لێت ناشارمەوە لە کاتی نووسیندا بە ڕادەیەک وێنەکان گەمارۆم دەدەن، کە زۆر جار هەست بە مەرگ دەکەم. دەکرێت ڕۆژێک لە ڕۆژان ئەزموونی خۆم بنووسمەوە و باسی زۆر نهێنیی ژیانی نووسینم بکەم. لە چیرۆکی (ئەسپیدیلۆن)یشدا (هیڤان) پێی وایە هەر کاتێ بیرۆکەیەکی جوانی بۆ دێت، وا دەزانێت مردن لێی نزیک بووەتەوە و ناتوانێت دایبڕێژێت. ئەوەتا دەڵێت: (وام دەزانی مەرگ تەنیا ئەو کاتانە زەفەرم پێ دەبات، کە شیعری چاک و مەزن دەنووسم).

ئەردەڵان گیان، تۆ دەڵێیت: **(سەرەتا نووسەر هەوڵیداوە بەشێوەیەکی ریالیستی ڕۆمانەکە دابڕێژێت، لێ پاشان لەم ڕێچکەیە لادەدات و خۆی فڕێدەداتە باوەشی**

فەنتازیاوە. بەتایبەتی لەکاتی باسکردنی (حەمدی، مەیسون، پاشان گەرەکی ئاگرباز). دەبووایە یان پشت بەڕیالسیت ببەستێت یان فەنتازیا، چونکە تێکەڵاوکردنی هەردووکیان، سەر لەخوێنەر دەشێوێنێت.).

ئەگەر بمانەوێت باس لە پێوەندیی نێوان فانتاسیا و ڕیاڵ بکەین، ئەوا ڕووبەڕووی پرۆبلەماتیکێکی زۆر گەورە دەبینەوە. چی فانتاسییە و چی ڕیاڵیتی؟ فانتاسیا لە کوێ دەوەستێت و ڕیاڵ لە کوێ دەست پێ دەکات؟ با لە ئێستایشەوە ئەوە بڵێین، کە لای (دۆلۆز) خەیاڵ و فانتاسیا جیاوازییان هەیە. فانتاسیا شوێنی ئایدیاکان و یەکییەتیی تاکە لێکدابڕاوەکانە. بەوەدا گرێدەری ئایدیاکانە، ئەوا ئەو جووڵەیەشە گەردوون دەبزووێنێت.[37] تەنانەت لە ڕووی تێرمینۆلۆجییشەوە ئەو دوو وشەیە جیاوازن، بەوەی لە زمانی فرەنسیدا وشەی (فەنتاسیا) کۆنە و مانای هەستی هاوبەش، پارێزگاری و خەیاڵ دەگەیەنێت.[38] هیوادارم جارێکی دی چاوێک بە گفتوگۆکانمدا بخشێنیتەوە، تاکو بزانیت لە دیدی مندا فانتاسیا و واقیع چەند تێکەڵی یەکدین.[39] با بۆ لای (سۆسێر) بگەڕێینەوە، کە پێی وایە ئێمە کاتێ دەڵێین درەخت، ئەوا ئەو دەنگە دالە و مەدلوولەکەی وێنەی درەختە، کە دێتە بەرچاومان. هەر کاتێ نووسیمان (درەخت) ئەوا پیتەکان لە ڕێی دەنگەوە ئاماژە بە درەخت دەدەن و ئیدی درەخت وەک وێنەیەک دێتە بەرچاومان. کەواتە فانتاسیا لە هەر شوێنێکدا هەیە، کە واقیعی لێیە و واقیع لە هەر کاتێکدا دەبینرێت، کە فانتاسیا ئامادەیە. بەڵێ، ئەو دووانە نە بەبێ یەکدی دەتوانن هەبن و نە دەشکرێت جیا بکرێنەوە. ئامادەم ئەگەر پێویستی کرد بە یەک گوتاری سەربەخۆ بۆی بگەڕێمەوە و وەک گوتیشم بەردەوام لە گفتوگۆکانمدا قسەم لەو پرۆبلەماتیکە کردووە. لێرەدا تەنیا ئاماژە بە دوو پەرەگراف لە دوو گفتوگۆی جیاواز دەدەم، کە یەکەمیان ساڵی 2004 لە وەڵامی پرسیارێکی (توانا ئەمین)دا گوتوومە: {ئەدەب بەگشتی و ڕۆمان بەتایبەتی هەرگیز ناتوانێت ژیان بنووسێتەوە. ڕاستە ژیانی واقیعی سەرچاوەی ئیلهامی

---

37 جيل دولوز، التجريبية والذاتية، بحث في الطبيعة البشرية وفقا لهيوم، تعريب اسامة الحاج، بيروت، المؤسسة الجامعية للدراسات والنشر والتوزيع، الطبعة الاولى، 1999، ص 10

38 هەمان سەرچاوە و هەمان لاپەڕە. (بڕوانە ئەو پەراوێزەی وەرگێڕی عەرەبی نووسیویەتی).

39 بڕوانە پەراوێزی ژمارە دوو.

نووســـینه و نووسەر بە کەرەســـتەکانی ئەم ژیانە دنیـــای خـــۆی دەخـــوڵقێنێت، بەڵام خوڵقاندن، نەوەک گواستنەوە. بە بڕوای من کاری نووسەر کەم و زۆر لە کاری فڕۆکەوان و دایڤەر (غواص) دەچێت، یەکەمیان دەچێتە ئاسمان و دووەمیان بۆ ژێر ئاو ڕوو دەچێت، بەڵام هەردووکیان لەسەر زەوی فێـری هونەری خۆیـان دەبـن. ئەوەنـدە هەیە نووسەری ئەدەبی لەوەدا لە فڕۆکەوان و دایڤەر جیـاوازە، بەوەی لای ئەو دووانە فێربـوون تـا ئەو کاتەیە تا دەیانگەیەنێتە ئاستی ئەوەی بە چاکی کارەکانیان ڕابپەڕێنن. ئیدی لەمەوە پشـت بە نەخشە و پلان دەبەسـتن، بەڵام لای نووسەر فێربـوون کۆتـاییی نایەت. ئەو فێربوونە نابێتە پلان و نەخشە. کەواتە نـاتوانێت زەویـی واقیعیش جێ بهێڵێت.... خۆ ئەدەب بەگشـتی و ڕۆمـان بەتایبەتی ئەگەر ژیـانیش بنووسـێتەوە، ئەو ژیانە دەنووسێتەوە، کە هێشتا نەهاتووە، نەوەک ئەوەی هەبووە و ئێستا هەیە. واتە گرنگترین پرسیار دوای خوێندنەوەی هەر تێکستێکی ئەدەبی ئەوەیە چ یۆتۆپیایەکی خوڵقاندووە.}[40]

دووەمیشـیان کورتەیەکە لە وەڵامـی پرسـیارێکی (ئیـدریس عەلی)، بەر لە چـوار سـاڵ: {ئامـانجی سەرەکیی فانتاسـیا ڕزگـاربوونی یەکجارەکییەتی لەژێر دەسـتەڵاتی واقیـع و دامەزرانـدنی دنیایەکی دیکەی تەواو جیـاوازە، بەڵام لەبەر ئەوەی ئەمە هەرگیز ڕوو نادات، بۆیە فانتاسیا بە ناچاری دەست لە بەشێکی ئارەزووەکـانی خـۆی هەڵدەگرێت و جیهان لەگەڵ واقیع دابەش دەکات. کەواتە پێوەندیی فانتاسیا و واقیع، پێوەندیی نێوان خـود و بابەتە، کە ئەو پێوەندییە لای (دیکـارت)، (هیگـڵ)، (کیەکەگۆرد)، (هۆسـێرل)، (هایدیگەر)، (سـارتەر) و زۆری دیکە وەک سەرەکیترین پرسـیاری فەلسەفە کـاری لەسەر کـراوە. ڕازیبـوونی فانتاسـیا بە بەکارهێنانی ئـایکۆن (مەبەسـتم ئەو پیتانەن، کە لە نووسـیندا بە کـار دەهێنریـن)، هەر خـۆی تێکەڵبوونی دنیـای خەیاڵ و واقیعە، چونکە فانتاسیا کاتێک دەخرێتە ئاستی ڤێربالەوە (واتە کـاتێ لەفز دەکرێت) و لەوێشەوە بـۆ باری ئـایکۆنی دەگۆڕێت، مانـای ئەوەیە نەیتوانیوە کەرەستە و موفرەداتی تەواو جیاواز لە هیی واقیع دابهێنێت. کەواتە فانتاسیا ناتوانێت دەستبەرداری کەرەستە و موفرەداتی دنیای واقیع ببێت، چونکە هەموو کردارێک گیرۆدەی دەستی ئەو کەرەستانەیە. بۆ نموونە ئەگەر تەنیا سەرنج لە کـرداری (دانیشـتن) بـدەین، ئەوا دەبینیـن ئەو کـردارە وەکـو سەرجەم کردارەکـانی دیکە، نـاتوانرێت بە تەنیا پراکـتیزە بکرێـت، بەڵکو بەنـدە بە یەکێک، یان زیاتر لە کەرەستەکانی ئەو واقیعەوە، ئینجا زەوی بێت، کورسی بێت، یاخود

40 http://hemin.dk/KKS.htm

بەردێک بێت، کە هەر دەبێت لەسەریان دابنیشرێت. ڕاستە فانتاسیا ئەو کەرەستانە بە شێوەی جیاواز لە هیی واقیع بە کار دەهێنێت، چونکە ئەو کەرەستانە لە ئاستی ماتریالەوە دەگۆڕێت بۆ ئاستی هەستپێکراو، بەڵام فانتاسیا و واقیع هەردووکیان یەک سیستەمی ناونانیان هەیە. فانتاسیا ناوی شتەکانی واقیع وەک خۆی بە کار دەهێنێت، بەڵام شێوە، جۆر و قەبارەی ئەو کەرەستانە دەگۆڕێت، بەو مەبەستەی کردارەکان سەرنج ڕابکێشن و شیعرییەت و ئیستاتیکا بە دەست بهێنن، بەڵام هەرگیز لە توانایدا نییە بیانسڕێتەوە، چونکە بە سڕینەوەیان فانتاسیا خۆیشی دەسڕێتەوە و نامێنێت}[41]

چیرۆک و ڕۆمانەکانی من باس لە دنیای ناوەوەی کارەکتەر دەکەن، کە لەو دنیایەدا هیچ خەیاڵێک، هیچ بیرۆکەیەک و هیچ پرسیارێک سانسۆری لەسەر نییە، بۆیە ئاساییە مرۆڤ خۆی بە ئاژەڵی دڕندە، هییماڵی، خێو و جانەوەری ئەفسانەیی بزانێت. ئەگەر بۆ سایکۆلۆجیا، بەتایبەتی بۆ لای (فرۆید) بگەڕێینەوە، ئەوا ڕووبەڕووی ئەو کێشەیە دەبینەوە، کە ئەمە بە نەستەوە دەبەستێتەوە و لە چوارچێوەی خەوندا لێی دەکۆڵێتەوە، بەڵام لێرە بواری ئەوەمان نییە. سەرنجێکی خێرا لە تابلۆی هونەرمەندە سوریالیستەکانی وەک (ماکس ئێرنست)، (سەلڤادۆر دالی)، (جۆرجیۆ دی چیریکۆ)، (مارک شاگال)، (فریدا کاهلۆ) و ئەوانی دیکە بدە و بزانە تێکەڵبوونی مرۆڤ و ئاژەڵ لای هەموویاندا خاڵی هاوبەش نییە!! شێوەکاری گەورەی هۆڵەندی (هیرۆنیمۆس بۆش) (1450_1516) وێنەی مرۆڤ لە شێوەی ئاژەڵ دەکێشێت، تاکو پێشانی بدات دیوی ڕاستەقینەی مرۆڤ ئاژەڵی دڕندەیە. نایشارمەوە من لە ڕێی سەیرکردنی تابلۆکانی ئەو هونەرمەندەوە زیاتر قووڵاییی خۆم و هیی دنیام بینی. (بۆش) بە هۆی هونەرەکەیەوە زۆر لەپێش (فرۆید)ەوە گوتوویەتی ناخی مرۆڤ پڕە لە جانەوەری دڕندە. تاکو ئەو ساتەی زمانی ڕۆژانە بەسەر ڕەخنەی ئێمەدا زاڵ بێت، ناتوانین بە دوای وردەکاریی شتەکاندا بگەڕێین، بەڵام کاتێ ڕەخنە پشت بە نووسین دەبەستێت، ناچارە هەر خاڵێک لە تێکستەکە هەڵبکۆڵێت و بزانێت چیی دیکەی لەژێردایە، چونکە نووسین پرۆسێسێکی هێمن و وریایە و ناتوانێت بە ئاسانی بەسەر شتدا تێبپەڕێت. ئەمەیشە وا دەکات زمانی ڕەخنە هەمیشە چڕ بێت وەک هەر بۆ نموونە لای فەیلەسووفە گەورەکانی وێنەی (ڕێنێ دیکارت)، (سۆرێن کیەکەگۆرد) (کارل مارکس)، (فریدریک نیتشە) و زۆری دیکەدا دەیبینین. ئەگەر وا بکەین، دەبێت بە وردی لەسەر ئەوە بوەستین بۆچی (پەریهان) پێ لەسەر ئەوە دادەگرێت کچی مانگایە؟ کەواتە لێرەوە گەڕان لای ڕەخنەگر دەست پێ دەکات، نەوەک بڕیار، نەوەک نەفرەت و نەوەک ستاییش. ڕەخنەگر چەمکێ دووان لە

41 http://www.dengekan.info/dengekan/6/6354.html

تێکستێک وەردەگرێت و لێیان ورد دەبێتەوە، چونکە مەحاڵە فریای ئەوە بکەوێت لە هەموو تێکستەکە بکۆڵێتەوە، لە کاتێکدا وەک گوترا قەبارەی تێکست بە ژمارەی وشە ناپێورێت، بەڵکو تێکستەکان لە ناوەوە زۆر گەورەن. دەکرێت نووسەر بە هەزار و پێنجسەد وشە باس لە چوارچێوەی گشتیی تێکستەکە بکات، بەڵام مەحاڵە بتوانێت هەموو تێکستەکەی پێ بخوێنێتەوە. ڕەنگە بپرسیت: ئەی چۆن بابەتەکەی من بە وشە دەپێورێت؟ منیش دەڵێم بابەتەکەت بە زمانی ڕۆژانە نووسراوە و ڕاستەوخۆیە. زمانێکە لە دەرەوە لەبارەی چەمکەکانەوە دەدوێت، کە بەردەوام نموونەم لێ هێناوەتەوە و دەتوانم نموونەی زۆر زەقتریشی لێ بهێنمەوە. من مەبەستم لەو تێکستانەن، کە لە ناوەوە و بە شێوەی ناڕاستەوخۆ ئایدیاکان دەگەیەنن. ئەوانە بە وشە ناپێورێن. بێگومان ئەوەیش جیاوازە، کە نووسەر بیەوێت چەمکێک، یان زیاتر لە چەمکێکی ئەو تێکستە ورد بکاتەوە، یان بەگشتی لەبارەیەوە بنووسێت، کە ئەوەی یەکەمیان نووسەر ناچار دەکات تەنیا لە ناوەوە ئیش بکات و دەرفەتی نابێت بێتە دەرێ، تاکو بڵێت ئەمەی باشە و ئەوەی خراپ، بەڵام ئەوەی دووەمیان هەندێک زانیاریمان لەبارەیەوە دەداتێ، بێ ئەوەی ڕێ بە خۆی بدات بە لای خاڵی نەگەتیف و پۆزەتیڤدا بچێت. خاڵی نەگەتیف و پۆزەتیڤ تەنیا لە ڕەخنەی ویژدانیدا هەن. ماوەیەک لە کتێبخانە کارم ئەوە بوو هەر چی ڕۆژانە لە ڕۆژنامەکانی دانمارک لەبارەی ناساندنی کتێبەوە دەنووسرێن، کۆیان بکەمەوە و بیانخەمە ئەرشیڤەوە. لەوێ بۆم دەرکەوت ناساندنی کتێب چەند گرنگە، بەڵام بۆ تاقە جارێکیش نەمبینی نووسەرێک وا تێکستێک بخوێنێتەوە، کە کوێی خراپە و کوێی باش.

بە بڕوای تۆ بەشی یەکەم و دووەم ڕیالیستین و بەشی سێیەم فانتاسیایە، کە وەک گوتمان ئەوانە لێک جیا ناکرێنەوە، بەڵام ئێستا دێم لەو بارەیەشەوە قسەی خۆم دەکەم. (مەیسوون) ناوی ئەو مانگایەیە، کە (پەریهان) دوای کوژرانی مێردە کۆمیسارەکەی بە دەستی (موفید)ی هاوڕێی؛ دەیکڕێت، بەو مەبەستەی خۆیانی پێ بژێنن، شیرەکەی بکەنە ماست و لە بازاڕ بیفرۆشن، ئەگەرچی ئەو ژنێکی شارییە و لەو ڕووەوە هیچ ئەزموونێکی نییە. (مەیسوون) بۆ (وریا) و (سوهاد) دەبێتە دایک. با لێرەدا ئاماژە بەوە بدەم، کە زۆر ژن لەم ڕۆمانەدا ناویان (مەیسوون)ە و بە هۆشیارییەوە کراوە. کەواتە ئەمەیش بەڵگەیەکی دیکەیە بۆ ئەوەی من بە شێوازی خۆم بایەخ بە ناو دەدەم. بە هەرحاڵ (حەمدی)، یان (خەلۆ چاوسوور)، کە پیاوێکی ژنکوژە و دەستی لە هاوسەر، دایک و خوشکی خۆیشی نەپاراستووە، لەو گەورە بەسەر (مەیسوون)ەوە دەگیرێت و هەردووکیان، واتە خۆی و (مەیسوون)ی مانگا دەربەدەر دەکرێن. هەر لەم شوێنەدا کۆمەڵێک گەمەی ئاڵوگۆڕی ناو هەیە، وەک ئەوەی (مەیسوون) لە لایەک ژنی (حەمدی)

بووه و به دەستی خۆی کوشتوویەتی و لە لایەکی دی ناوی داپیرەگەورەی بووه، کە بەپێی وەسیەتی باپیرەگەورە دەبێت بەردەوام ئەو ناوە لە کچیان بنێن. لە لایەکی دیکە ناوی ژنێکی دراوسێی ماڵی (پەریهان)یشە. لە بەشی سێیەمدا کچێک دەردەکەوێت ناوی (پەریهان)ە و بۆ (وریا) و (سوهاد) دەگێڕێتەوە، کە ئەو کچی (مەیسوون)ی مانگا و (حەمدی)یە. لێرەشدا سەرنجی پرۆسێسی ناو بدە، کە (پەریهان)ێک هەیە دایکی (وریا)یە و خاوەنی مانگاکەیە، (پەریهان)ێکیش کچی (مەیسوون)ی مانگایە. ئەوەی وای لێ کردوویت بڵێیت ڕۆمانەکە لەناکاو بووەتە فانتاسی، ئەو مەسەلەیەیە، کە چۆن مانگا منداڵی دەبێت. پێش هەموو شتێک گوتاری ئەدەبی لە توانایدایە تێکڕای بەربەستە زانستییەکان تێک بشکێنێت و گومان لە حەقیقەتیان بکات، چونکە زانست چەند بیەوێت وا خۆی پێشان بدات لەسەر حەقیقەتی چەسپاو دامەزراوە، هێشتا ناتوانێت ڕێ لە خەیاڵ بگرێت تێیبپەڕێنێت، بۆیە (گریگۆر سامزا)ی کارەکتەری چیرۆکی (مێتامۆرفۆسیس)ی (کافکا) دەبێتە زیندەوەرێکی قێزەون. لەو هەموو ڕەخنەیەی لەبارەیەوە نووسراون، نەمزانیوە کەسێ ئەوەی بە گوناهـ بۆ نووسەرەکەی حیساب کردبێت، بگرە بەپێچەوانەوە ئەمە بە خاڵی جەوهەریی تێکستەکە دەزانن. لێرەدا پرسیار ئەوەیە کێ دەڵێت (پەریهان) کچی مانگایە؟ وەڵام خۆی. بە کێ دەڵێت؟ بە (وریا) و (سوهاد). ئایا بوونی (پەریهان) لەو شوێنە بوونێکی فیزیکییە، یان حاڵەتە؟ بێگومان حاڵەتە. ڕێم بدە بۆت باس بکەم گێڕانەوەی هەر سێ بەشەکە چۆنە. لە بەشی یەکەمدا (سوهاد) بەسەرهاتەکان لەناو تاکسی دەگێڕێتەوە تا دەگاتە ئەو شوێنەی جاران (کازینۆی منداڵان) بووە و ئێستا کراوەتە ئاپارتمان. لە بەشی دووەمدا (وریا) هەر لەو شوێنە هەشتا ساڵی تەمەن بۆ (سوهاد)ی برای دەگێڕێتەوە. لە بەشی سێیەمدا و هەر لەو شوێنە (پەریهان)ی کچی مانگا بەشێک لە ژیانی خۆی بۆ (سوهاد) و (وریا) دەگێڕێتەوە. ئینجا (بەهارانی هامان داخانی) ڕووی لە (پەلکشان)ە و بەشێکی ژیانی خۆی، هیی (پەلکشان)، (پەریهان) و زۆری دی دەگێڕێتەوە. بەکورتی هەموویان لەو شوێنە کۆ دەبنەوە، کە جاران (کازینۆی منداڵان)ی لێ بووە، بەڵام کۆبوونەوەکە بە جەستە نییە، بەڵکو بە ڕۆحە. ئەوان تەنیا دەنگن، کە هونەری نووسینی ڕۆمان ئەوەی سەپاندووە. پێشنیاز دەکەم ئەم یەک دوو پەرەگرافە بخوێنیتەوە: (پەریهان)ی کچی (مەیسوون)ی مانگا دەڵێت: (دیارە ئەمەیش شتێکی ئاساییە کچی مانگایەک لەم سەردەمەی خەڵک بۆ کەمترین شت داوای بەڵگە و دۆکیۆمێنت دەکەن، دنیایەک ئازاری بە دەست دەوروبەرەکەیەوە چەشتبێت...). بێگومان دەبێت ئەم پەرەگرافە شتێکت پێ بڵێت، ئەردەڵان گیان. تێکەڵکردنی دنیای ئەفسانە و دنیای مۆدێرنیتە. ئەمە باسێکی زۆر قووڵە و کاتمان بۆی نییە. با بزانین (شوعلە ئەلبەدری)، کە خۆی و کەسوکاری کۆمۆنیستن،

چیی پێ دەڵێت: (جارێکیان پێی گوتم ئەوەی لەبارەی دایکمەوە دەیڵێن، گوایە مانگایە و مرۆڤ نییە، ئەوە تەنیا قسەی نەزانەکانە و نابێت باوەڕ بەو خورافەیە بهێنین... وای دەزانی خەڵک ئەوەیان بۆ هەڵبەستووە... نەیدەزانی دایە خۆی بەردەوام پێ لەسەر ئەوە دادەگرێت... نەک هەر شەرمی پێ نییە، بەڵکو بە شێوەیەک لە شێوەکان شانازییشی پێوە دەکات...).

واز لەمەیش بهێنە و ئەمەیان بخوێنەرەوە: {_ حەمدیی باوکی پەریهان پیاوێکی بێکەس دەبێت و لای دایک و کچێک ژوورێک بە کرێ دەگرێت، کە ئەوان خۆیشیان لەو بێکەسترن... کچەکە زۆری بە دڵ دەبێت و بە شێوەیەکی سەیر ئەو چاوە سوورانەی خۆش دەوێت، بۆیە دەیەوێت شووی پێ بکات... دایکی بەسەردا نەخۆش دەکەوێت و دەمرێت... حەمدی بەو مەرجە ئامادەیە ببێتە هاوسەری، کە ئەو باوەڕ بەوە بهێنێت مانگایە... کچەکە گوتوویەتی ئۆی هەر دەڵێی تۆ ناو دڵمت خوێندووەتەوە، چونکە من خۆم ئاواتم ئەوەیە شوو بە پیاوێک بکەم وەک مانگا نازم هەڵبگرێت... ئەو پیاوانە زۆر دەگمەنن، کە دەزانن وەک مانگا لە ژن بڕوانن و وەک مانگایش هەڵسوکەوتیان لەگەڵ بکەن... ئەوسا حەمدی گوتوویەتی نامەوێت تۆ وا بزانیت وەک مانگا لێت دەڕوانم و وەک مانگا مامەڵەت لەگەڵ دەکەم... نا، نا، باش گوێ بگرە...!! ئەوەی تۆ دەیڵێیت زۆر لەوە جیاوازە من مەبەستمە... تۆ دەبێت باوەڕ بهێنیت مانگایت و تەواو... ئەو ئاژەڵەی لەسەر چوار پەل دەڕوات و دەبۆڕێنێت... گیا دەخوات و شیر دەدات... کاتێکیش ماندوو دەبێت، لە شوێنی خۆی تەمبەڵ تەمبەڵ پاڵ دەکەوێت و کاوێژ دەکات... کچە قاقایەک لێ دەدات و دەڵێت چەندم پێ خۆشە ئەو وشانە لە دەمی تۆوە دەبیستم... لەم ساتەوە وا بزانە تۆ لەگەڵ مانگایەکدایت، چاوسوور گیان... پەت دەخەیتە ملم، ڕامدەکێشیت، دەمدۆشیت، سوارم دەبیت و بە مست لە پاشووم دەدەیت، ئەوە لە ئێستاوە ئازادیت... حەمدی گوتوویەتی پەلە مەکە، پەلە مەکە، چونکە مەرجێکی تریشم هەیە، ڕەنگە ئەوەیانت بە دڵ نەبێت، بەڵام لێت ناشارمەوە ناتوانم دەستی لێ هەڵبگرم... کچەکە گوتوویەتی ئا، دەی با بزانم ئەوەیان چییە... حەمدی گوتوویەتی ناوی مەیسوون لای من زۆر پیرۆزە، بگرە ناتوانم لەگەڵ ژنێک بم ئەو ناوەی لێ نەبێت، بۆیە دەبێت تۆ ناوی خۆت بۆ مەیسوون بگۆڕیت... کچە گووتوویەتی مەیسوون...؟! ئینجا لەو ناوە خۆشتر هەیە، چاوسوور گیان...؟! وا هەست دەکەم جارێکیان لە خەونیشدا قسەیەکی وا خۆشت لەگەڵ کردووم، بەڵام هەر چۆنێ بێت ئێستا ڕاستییە و تۆ ئیدی بە مەیسوون بانگم دەکەیت، چاوسوورەکەی خۆم... مەیسوون...؟! وەهـ وەهـ وەهـ مەیسوون...!! بۆ مانگایەکی وەک من ئەو ناوە پڕ بە پێستە... ئینجا دەزانی چی، چاوسوور گیان...؟! با یەک شتت پێ بڵێم... وای دادەنێم تۆ

ئەو نـــاوەم وەک دیـــاریی ژیـــانی هاوسەرگیری پـــێ دەبەخشـــیت... ئەوا بەوپەڕی خۆشحاڵییەوە ئەو دیارییەم لە تۆ وەرگرت، حەمدی گیان... ئیدی من مانگای پیاوێکی چاوسوورم.}.

ئەردەڵان گیان، لە ڕۆمانی فرەدەنگیدا دەبێت گوێ لە هەموو دەنگەکان بگریت. وەک لای (دۆیستۆیڤسکی) و (باختین)دا بینیمان. ئێستا ئەگەر تۆ گوێ لە هەموو دەنگەکان بگریت، دەزانیت ئەو شتە بەو شێوەیە نییە، کە لێی تێگەیشتوویت. سەرجەم ئەوانەی بە زمانی ڕۆژانە بەرهەمی من دەشکێنن، یان بە چاوی کەم لێیان دەڕوانن، ئەوانەن نەیانتوانیوە بە وردی بیانخوێننەوە. نەیانتوانیوە لەوە تێبگەن هەر ناوێـــک، هەر ڕووداوێـــک، هەر دیمەنێک زیاتر لە جارێک و بە شێوەی جیاواز دەردەکەوێتەوە، بۆیە ئاوەڵناوی درێژدادڕ و وڕێنە و شتی دیکەیان دەخەنە پاڵ. وەک بینیمان (باختین) بۆیە (دۆیستۆیڤسکی) بە گەورە دەزانێت، چونکە تا لە توانادایە لە یەک کاتوشوێندا فۆکوس دەخاتە سەر زۆرترین کارەکتەر و تیمە. بەکورتی گەرەکیەتی لە ساتێکدا زۆرترین فرەڕەنگی پێشان بدات، بەڵام ڕەخنەگری دیمۆتیک هەر ئەو خاڵە بۆ من بە نەگەتیڤ لێک دەداتەوە، بێ ئەوەی تاقە جارێک گومان لە توانای خۆی بکات. ناکرێت دیسان بەو ڕاشکاوییەی تۆ سەرسام نەبم، کە وای کرد بۆ یەکەمجار کەمێک لەو بارەیەوە قسەی خۆم بکەم. تۆ بەرهەمی منت نەشکاندووە و بە چاوی کەم لێیت نەڕوانیوە، بەڵام ئەو دیاردەیە هەیە و هەستی پێ دەکرێت.

ئەردەڵان گیان، تۆ دەڵێیت: (پەخشان یەکێکە لەتەکنیکە گرنگەکانی رۆمان، لێ نابێت هیـــچ کاتێـــك ئەم تەکنیکە هێنـــدە بەزۆری بەکـــاربهێنرێت، کە هیـــچ جێگـــایەك بـــۆ تەکنیکەکانی تر نەهێڵێتەوە. ئەوەی جێگەی سەرنجم بوو، لەم رۆمانەدا پەخشان زۆر زاڵە، ئەمەش وایکردووە کە مافی رەگەزەکانی تر (دیالۆگ، مۆنۆلۆگ،کتوپڕ) بخوات.).

ڕێی منیش بدە بڵێم (پەخشان) نەک یەکێک نییە لە تەکنیکەکانی ڕۆمان، بەڵکو هەر تەکنیک نییە. ڕۆمان خۆی ژانرێکی پەخشانە. واتە ڕۆمان لەناو پەخشاندا چاوی هەڵهێناوە و فۆرمی وەرگرتووە. (باختین) لە زۆربەی بەرهەمەکانیدا، کە لێرە ئاماژەمان بە هەندێکیان داوە، ڕۆمان وەک درێژکراوەی پەخشان دەناسێنێت. لە ئەدەبی عەرەبییشدا (عەبدولفەتاح کلیتۆ)، (سەعید یەقتین)، (عەبدوڵڵا ئیبراهیم) و زۆری دی هەر بەم شێوەیە لێیان کۆڵیوەتەوە. بێگومان پەخشان بەسەر ڕۆماندا زاڵ دەبێت، مادام ڕۆمان هەر خۆی پەخشانە. ئایا دەتوانین بڵێین شیعر بەسەر شیعری فڵان شاعیردا زاڵە، بێ ئەوەی هیچ ئامارژەیەک بە تێکستەکە بدەین؟ ئەگەر پەیکەرێک لە گەچ دروست بکەین، چ ئێڵەمێنتێکی بەسەردا زاڵ دەبێت؟ گەچ. وایە؟ بۆچی؟ چونکە لە گەچ دروست

کـراوە. ئایـا نـاکرێت بەم میتـۆدەی تـۆ سەرجەم ڕۆمـانی دنیـا بخوێنینەوە؟ بڕوانە: مەنەلۆگەکانی (جـۆیس) لاوازن، دایەلۆگەکانی (فۆکنەر) بێزارکەرن، کۆنێکشـنەکانی (لۆرانس) نالۆجیکین و ئاند سۆ ئۆن!! ئەردەڵان گیان، سەرجەم ڕۆمانەکە بە مەنەلۆگ و دیالۆگ نووسراوە. شوێنێک نییە کارەکتەری تێدا ون ببێت و نووسەر خۆی دەربکەوێت، بەڵکو حیکایەتخوانی نادیار (Absent Narrator) هەیە و گێڕانەوەکە هەڵدەسووڕێنێت. هەموویان ئازادیی تەواویان هەیە. کەواتە چۆن مافی ئەو ڕەگەزانە خوراوە؟ بە هەرحاڵ من ئەم خاڵە لێرەدا جێ دەهێڵم و داوات لێ دەکەم مەبەستی خۆتم پێ بڵێیت، ئەوسا بەڵێنت پێ دەدەم دیالۆگەکەت لەگەڵ تەواو دەکەم.

ئەردەڵان گیان، بەڵێنم پێ دابوویت بۆ ئەم پەرەگرافەت بگەڕێمەوە: **(نووسەر هەتاوەکو کوشـتنی (ئـارۆن) زۆر بەباشـی دێتە ژوورەوە، بەڵام لەپـاش کوشـتنی (ئـارۆن)ەوە، دەزووی کۆلارەی ڕۆمـانەکەی لەدەسـتدەردەچێت، بەشـێوەیەکی عەجیـب چیرۆکەکـان تێکەڵ و پێکەڵ دەکات، زۆرجـار نـازانیت بـاس لەکـێ دەکـات. لەبەشـی سێیەمیشـدا، سـەرەتا بەچیرۆکی (پەریهان) دەستپێدەکات، زۆرباش دێتە ژوورەوە، دوایـی چیرۆکەکـان درێـژدەبنەوە بـۆ (پەلکشـان و نەخشـە شـان ،،،هتـد) کەبەڕاسـتی نـازانیت سـەری بابەتەکە لەکوێندەرە.)** ئەوەتا بـۆی گەڕاومەتەوە. سەرەتا دەڵێم من ئەگەر لە بەشێکی زۆری ڕۆمانێک تێنەگەم و لە بنەڕەتیشەوە دوو کارەکتەری سەرەکی و جیاوازم لێ تێکەڵ بووبێت، ئەوا یەک وشەی لەبارەیەوە نانووسم. یان دەینووسم، بەڵام لە شێوەی پرسیار. دەپرسم ئەوە ئەو ڕۆماننووسە بۆچی ئاوای کردووە؟ مەبەستی لە فلان ڕووداو چییە؟ ئەو دیمەنانەی بـۆچی پاشـوپێش کـردووە و شـتی لەم بابەتە، نەوەک بە نـاوی هەموو خوێنەرانەوە بڵێـم ڕۆمـانێکی زۆر باشە، بەڵام لەم خاڵەیەوە بـۆ ئەو خاڵەی بە کەڵک نایەت. وەک گوترا تۆ وا مامەڵەت لەگەڵ تێکستەکەدا کردووە، کە شتێکی فیزیکییە. من ئەگەر لە دیوارێک بڕوانم، کە بوونێکی فیزیکیی هەیە، دەتوانم بڵێم ئێرەی خوارە و ئێرەی سکی داوە، بەڵام لە تێکستی ئەدەبیدا، بەتایبەتی لەم تێکستەدا، کە وەک خۆت دەڵێیت زەمەنی تێک شکاندووە، ئەوا مەحاڵە شوێنێک دەستنیشان بکرێت و بگوترێت لێرە ئاوایە و لەوێ ئاوا نییە. من ئەگەر ئێستا دێم جەمسەری چیرۆکەکانی بەشی دووەمت بۆ دەدۆزمەوە، ئەوە تەنیا بۆ ئەوەیە پێشانت بدەم ئەوانە پێوەندییان پێکەوە هەیە، بەڵام خوێنەری وردبینی گەرەکە لێیان تێبگات. هاوکات دەمەوێت پڕوپاگەندەی ئەو ڕەخنەگرە میللییانە بەتاڵ بکەمەوە، کە ئەوە لانی کەم پانزدە ساڵە لە دەرەوەی نووسین و بە چەند وشەیەکی سادە بڕیار لەسەر بەرهەمی من دەدەن، ئەگینا باوەڕم بە ڕوونکردنەوەی تێکستی ئەدەبی نییە.

دەڵێیت لە دوای کوشتنی (ئارۆن)ەوە چیرۆکەکان تێکەڵ دەبن. ئەمە زۆر ڕاستە، چونکە کوژرانی (ئارۆن) دنیایەک مانای هەیە، بەتایبەتی بۆ (وریا). با بزانین (وریا) کێیە. کوڕی (پەریهان) و (سامی عومەر پیروەیس)ی کۆمیساری پۆلیسە. تەمەنی تەنیا چەند مانگێکە، کە باوکی بە دەستی (موفید) دەکوژرێت. بەڵام (موفید) کێیە؟ ئەو کوڕەیە کاتی خۆی (پەریهان) خۆشی ویستووە، بەڵام دوایی وازی لێ هێناوە و لەگەڵ (سامی) ژیانی هاوسەرگیریی پێکەوە ناوە. (وریا)ی کوڕی دەڵێت: {زۆر درەنگ (ئەمیر)ی دراوسێمان بۆی گێڕامەوە، کە دایکی بە حوکمی ئەوەی لە منداڵییەوە دایە دەناسێت، ئاگای لێیە چۆن سەرەتا (موفید)ی خۆش ویستووە، تا ئەو کاتەی (سامی)ی باوکم، کە ئەوسا کوڕێکی گەنجی قۆز بووە و لەگەڵ دایکی ماڵیان بۆ گەڕەکی ئەوان گواستووەتەوە... لەمەوە وازی لە (موفید) هێناوە و چاوی بڕیوەتە ئەو... ئەوەی وای کردووە (پەریهانی ڕەئیس فەرحان)، کچە جوان و بزێوەکەی گەڕەک، (سامی) بخاتە سەرووی (موفید)ەوە، پیشەکەی بووە، چونکە لە زووەوە خەون و زیندەخەونی بە پیاوێکەوە دیوە لە زۆر ڕووەوە لە باوکی بچێت، بەتایبەتی ئیشەکەی... سەیرەکە، یان با بڵێین داخەکە لەوەدایە ئەو دوو کوڕە هاوڕێی نزیکی یەکدی دەبن، بۆیە (سامی) دایکی ڕازی دەکات بۆ ئەو گەڕەکە بگوێزنەوە... دوای ئەوەیش پێوەندییەکەیان دەمێنێت، بەڵام شەوێکیان لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی دی لە ماڵێک دادەنیشن و دەخۆنەوە... کاتێ سەرخۆش دەبن، (موفید) گۆرانی بەسەر (پەریهان)دا هەڵدەڵێت و لەمەوە دەبێتە شەڕیان، ئەنجام ئەمیان ئەویان دەکوژێت...)

تەمەنی (وریا) چەند مانگێکە، کە (سامی)ی باوکی کوژراوە. (سوهاد)یش باوکی لە سلێمانی دەکوژرێت و باپیری (خەلۆ چاوسوور) بە زۆر لە دایکی دەستێنێت. دەیهێنێتەوە هەولێر و دەیداتە (پەریهان)، بۆ ئەوەی لەگەڵ کوڕە ساواکەی خۆیدا بە خێوی بکات. بەڵام {هەر کە تەمەنی دەبێتە حەوت ساڵ، دەیهێنێتەوە و لەگەڵ خۆی بۆ ئیشی دەبات، هەرچەند نە (سوهاد) بێ ئەوان و نە ئەوان بێ ئەم هەڵدەکەن... (پەریهان) پێی دەڵێت ئامادەیە دەست لەو بڕە پارەیەش هەڵبگرێت، کە مانگانە دەیداتێ، بەڵام ئەو لەسەر بڕیارەکەی خۆی سوور دەبێت... بە پیاوێکی ناسیاوی گوتووە کوڕەزاکەی گەورە بووە و ناتوانێت لەوە زیاتر لای ئەو بێوەژنە دڵتەڕ و جوانکیلەیەی جێ بهێڵێت... هیچ بە دووری نازانێت چاوی تێ ببڕێت و لە خشتەی ببات}.

ئێمە ئێستا واز لە چیرۆکی (سوهاد) دەهێنین، بەڵام هەر هێندە دەڵێین پێوەندیی (وریا) و (سوهاد) لێرەوە دەست پێ دەکات، کە خۆیان بە برا دەزانن. زۆری پێ ناچێت (پەریهان)یش دەمرێت، لە کاتێکدا (وریا) لە قۆناغی سەرەتاییە. مامۆستاکەی ماڵێکی جوو دەناسێت، کە تازە کوڕە هەرزەکارەکەیان کوژراوە و دەیانەوێت (وریا) بکەنە کوڕی خۆیان. با (وریا) خۆی بۆمان بگێڕێتەوە: {ئەوان (دانیال)ی تاقە کوڕیان، کە تازە گەیشتبووە قۆناغی هەرزەکاری، لە دەست دابوو، چونکە لە ڕێگەی قوتابخانە لەگەڵ چەند هاوپۆلێکی خۆی تووشی شەڕ بووبوو... دووانیان لە دواوە گرتبوویان و یەکێکیان نووکی چەقۆیەکی تیژی لە نەرمەی سکی بردبووە خوارێ... دەستبەجێ گیانی دەرچووبوو... (مارینا) و (ئارۆن) دوای نەمانی (دانیال) هەست بە بۆشاییەکی ڕۆحیی گەورە دەکەن، بۆیە کاتێ (مامۆستا عەلی فەیزی) بە ڕێککەوت باسی منیان بۆ دەکات، کە کەسم نەماوە، پێی دەڵێن ئامادەن بمکەنە کوڕی خۆیان...}.

ئەوان ماڵێکی گۆشەگیرن و بە شێوەیەکی جیاواز لە خەڵکی ئاسایی دەژین: {هەر لە سەرەتاوە دەبووایە لەوە تێبگەم ژیان لەو ماڵە بە شێوەیەک لە شێوەکان مانای دابڕانە لە ئاوەدانی، بەوەی پێوەندیمان لەگەڵ خەڵک زۆر کەم بوو، یان دەکرا بڵێم هەر نەمانبوو، تەنانەت (مامۆستا عەلی فەیزی)، کە منی پێ ناساندبوون و ئەوان بە جێگای متمانەی خۆیانیان دەزانی، تەنیا لە بۆنەکاندا دەیانبینی... هەروەها شوێنەکەیشمان لەو گەڕەکە لاچەپە، کە هەندێک لە بەیانیانی وەرزی پاییز و زستان تەمومژ دایدەپۆشی، هێندەی دیکە لە خەڵکی دابڕیبووین}.

(مارینا) و (ئارۆن) دوو کەسی ڕۆشنبیرن و ماڵەکەیان پڕە لە کتێب. وەک (وریا) خۆی دەڵێت: {لە ماڵی (مارینا) و (ئارۆن)دا ژیانم سەرتاپێی گۆڕا و ئاڕاستەیەکی تەواو جیاوازی گرتە بەر... ئەو ژنوپیاوە خۆیان بە دایکوباوکم دەزانی و بە شێوازێکی زۆر مۆدێرنانە بە خێویان دەکردم... ئەوان ئەگەرچی جوو بوون، بەڵام هیچ بە ئایینەکەیانەوە پابەند نەبوون، بگرە هەر بەگشتی باوەڕیان بە ئایین نەبوو، بێ ئەوەی ڕاستەوخۆ ئەوە بڵێن... خۆیان بە کۆمۆنیستیش نەدەزانی... زۆر کەس وا دەزانن بە هۆی ئەوانەوە بوومە کۆمۆنیست و تاکو سەرەتای حەفتاکانیش لەسەر ئەو ڕێبازە ڕۆیشتم، بەڵام ئەوە لە ڕاستییەوە دوورە}.

(وریا) کچێکی هاوتەمەنی خۆی دەناسێت، کە ناوی (گوڵدان)ـە و ناسیاوی ماڵی (مارینا) و (ئارۆن)ـە: {هاوتەمەنی خۆم بوو... پێشتر هەرگیز کچی وا زۆرزان و چاونەترسم نەدیبوو، بگرە ئەوە یەکەمجارم بوو ئاوا لە نزیکەوە کچێک بناسم... (فەوزی داود)ی باوکی نیگارکێشێکی ناسراو بوو و دەمزانی لەپاڵ ئەوەیشدا کارمەندی ئیشغاڵە، بەڵام (هەرناز خان)ی دایکی وەک هەر ژنێکی دیکەی ئاسایی دەهاتە بەرچاو... لەوە نەدەچوو هیچ بەهرەیەکی هونەریی هەبێت، یاخود حەز لە کاری هونەری بکات، چونکە بەشداریی لەو گفتوگۆیانەدا نەدەکرد، کە لەبارەی نیگارکێشانەوە دەهاتنە گۆڕێ}.

پێوەندییەکەیان وردە وردە گەشە دەکات: {هەر کاتێ دەهاتن، دەستی دەگرتم و بە پایەکانی قادرمەدا سەری دەخستم... دەیبردمە ژوورەکەی خۆم و لەوێ لەسەر تەختی نووستنەکەم دادەنیشتین... سەرەتا شەرمم چ لە خۆی و چ لە دایکوباوکی دەکرد، بەوەی تەمەنم گەیشتبووە دوانزدە و خۆمم بە کوڕێکی گەورە دەزانی، بەڵام کاتێ بۆم دەرکەوت ئەوان بە خەیاڵیاندا نایەت، ئینجا لای منیش بووە شتێکی ئاسایی... هەندێجار دەستی دەگرتم و بۆ لای ئەو بەستەی دەبردم، کە ئاوی بارانی پێدا دەڕۆیشت، بۆ ئەوەی لەوێ ئەو بەردە ورد و ڕەنگاوڕەنگانە کۆ بکەینەوە، کە کەس نەیدەزانی ئاو لە چ مەملەکەتێکەوە هێناونی و بۆ ئەو قەراغەی هەڵداون... دەتگوت چاوی باڵندەن و لە بەر تیشکی هەتاودا دەبریسکانەوە... دەبێت ئەوە بڵێم، کاتێ پێکەوە بووینایە، ئەو هەمیشە مەچەکمی دەخستە ناو ئەو بازنەیەی، کە بە پەنجەی دۆشاومژە و پەنجە گەورەی پێکی دەهێنا و توند توند دەیگوشی، یان هەر پێنجی چەپەیانی لەوانەی ڕاستەی مندا هەڵدەکێشا و لە کاتی ڕۆیشتندا حەزی دەکرد تا لە تواناماندایە قۆڵمان بەرز بکەینەوە... ئینجا چونکە جووتێ پێڵاوی پاژنەبەرزی لە پێ دەکرد، کە هەر بە ناوە ئینگلیزییەکەی های هیلس (high heels) دەناسرا و لە دەرەوە بۆی هاتبوو، بۆیە بالای بە قەدەر بالای منی لێ دەهات و تەقەتەقی هەنگاوەکانی سەرنجی ڕێبوارانی ڕادەکێشا... یەک جاریشم لە بیر نییە ئاوای نەکردبێت، واتە بە دەم ڕۆیشتنەوە دەستی خۆی و منی بۆ سەرەوە هەڵنەبڕیبێت، تەنانەت لەو کاتانەی شەڕیشمان دەبوو، کە ئەوە هەندێجار دوور لە خواستی خۆمان ڕووی دەدا، بەڵام خێرا ئاشت دەبووینەوە...}. ئەردەڵان گیان، وەک گوترا ئەوە (وریا)یە ڕقی لە ڕابردووە، نەوەک (سوهاد). ئەوەتا دەڵێت: {ڕاستیت دەوێت لەوە تێنەدەگەیشتم ئاخۆ ئەو توانایەی خۆمم لە دەست داوە، کە

لە ڕێگەیەوە بۆ دواوە بگەڕێمەوە، یان لە هەر بنەڕەتەوە نەمبووە... ئەوەندەم لا ڕوون بوو حەزم نەدەکرد هیچ شتێک بۆ ئەو ڕابردووەم بگەڕێنێتەوە، تەنانەت هەر جارێ دەمبینی (گوڵدان) بە شێوەیەک لە شێوەکان لە دایکی دەچێت، ڕقم هەڵدەستا، بەتایبەتی کاتێ قژە درێژ و چرەکەی لە دواوە بە قردێلە دەبەست و دەموچاوی زیاتر دەردەکەوت... بۆیە دەتوانم بڵێم هەر ئەو ساتانە ئەوم خۆش دەویست، کە لە سیمایدا داهاتووم دەبینی، ئەگەرچی نەمدەزانی ڕێک و ڕەوان بڵێم مەبەستم لەوە چییە و چۆن دەکرێت داهاتوو لەسەر ڕووی کەسێکدا ببینم... دەمویست لای (مارینا) و (ئارۆن) یەکەم شت وازی لێ بهێنم، خواردنەوەی شیر بێت، بۆ ئەوەی ڕۆژگاری منداڵیم بیر نەکەوێتەوە، بەڵام ئەوان هەرگیز وەک ئێمە نەیاندەخواردەوە، بەڵکو لەناو ئەو بوتڵە دیمەنێکی تەواو جیاوازی پێشان دەدا، بە ڕادەیەک دوور و نزیک سیمای منداڵانەم تێدا نەدەبینی، بۆیە زوو لە بڕیارەکەم پاشگەز بوومەوە... هەر بەگشتی هیچ شتێکی ئەو ماڵە لەوەی پێشووی خۆمان نەدەچوو}.

هەر لەبەر ئەو هۆکارەیشە (گوڵدان)ی لە بەرچاو دەکەوێت: {(گوڵدان) هەمیشە ناڕەزاییی دەردەبڕی، بەوەی زوو زوو پلانی ژیانی داهاتوومانم دەگۆڕی، بگرە سەرتاپێیانم هەڵدەوەشاندەوە... بۆ نموونە جارێکیان لەسەر ئەوە ڕێک کەوتین لە دواڕۆژ خانوویەکی دوونهۆمی لەسەر پارچە زەوییەکەی تەنیشت ماڵیان هەڵبچنین و دەوروبەری بکەینە باخچە، کە ئەو لەوە دڵنیا بوو کاتێ شوو دەکات، دایکوباوکی بە دیاری دەیدەنێ، بەڵام دوای حەفتەیەک هەستم کرد ئەو نەخشەیە کۆن بووە... ڕێکخستنی ناوماڵەکەیش بەو شێوەیە، دڵی دەگوشیم... نەخێر، هەر بە جارێ پاشگەز بوومەوە، لەوەی خانووەکەمان لەو شوێنە دروست بکەین... (گوڵدان) لە سەری خۆی دەدا و دەیگوت:

_ ئادەی، وەرە تێمبگەیەنە، شتێک هێشتا دروست نەکراوە و هەر لەناو خەیاڵماندایە، چۆن ئاوا زوو کۆن بوو...؟!

دەمگوت:

_ کۆن بوو، گوڵدان... ئاوام ناوێت.

_ کەواتە دەتەوێت هەر بە قسەی خۆت بکەیت... ئەی نابێت گوێ لە منیش بگریت...؟! ئەرێ تۆ هاوسەرم نییت...؟!

_ با، هاوسەرتم، بەڵام دەبێت ئەوە بزانیت، کە لەم خانووە دڵم دەتەقێت.}.

پێوەندیی (گوڵدان) و (وریا) تێک دەچێت: {ئەو دۆخە تاکو ڕۆژی (کوژران!!)ی (ئارۆن) بەردەوام بوو... بەو هۆیەوە لەگەڵ دایکوباوکی هات و بە ناچاری وەڵامی هەندێک پرسیاریم دایەوە، کە پێوەندییان بە ڕووداوەکەوە هەبوو و دواییش.......، ...... ئا، دەیویست بزانێت کێ کوشتوویەتی، بەڵام من هەر دەمگوت نازانم... لەوە دەچوو گومانی لێ کردبێتم، یان یەکێ پێی گوتبێت دوور نییە دەستی منی تێدا بێت، کە ئەوسا کوڕێکی هەرزەکار بووم و لە کلاسی دەیەم دەمخوێند}.

ئەوەتا ئێمە گەیشتینە ڕۆژی کوژرانی (ئارۆن) و با بزانین ڕاستە کەس سەر لە چیرۆکەکانی دواتر دەرناکات! من خۆم وەک خوێنەرێک لێی تێدەگەم و تەحەدای هەر یەکێک لەو ڕەخنەگرە دیمۆتیکانە دەکەم، کە لە دەرەوەی نووسین بە چەند وشەیەکی ساکار بەرهەمی من دەسڕنەوە. بێگومان ئەردەڵان گیان، تۆ وات نەکردووە. بانگهێشتیان دەکەم بێن وەک تۆ ئەو وشانەی خۆیان بنووسنەوە، بەو مەبەستەی هەر بەم شێوازە دایەلۆگیان لەگەڵدا بکەم. دەبێت ئەوەیش بڵێم، کە ئەو کورتکردنەوەیەم تەنیا بۆ ئەوەیە پێشانت بدەم چیرۆکەکان پێوەندییان پێکەوە هەیە، ئەگینا تێکستەکە زۆر شتی دیکەی تێدایە. وەک (دلێر ئیبراهیم سەلیم)ی ڕۆشنبیر دەڵێت پڕە لە دایەلۆگی فەلسەفی، کە ئەو هاوڕێیەم لەبارەی هەموویانەوە گفتوگۆی لەگەڵدا کردووم. بە هەرحاڵ ئێستا (ئارۆن) کوژراوە. کێ کوشتوویەتی؟ ئەمە پرسیارە جەوهەرییەکەیە. پێش ئەوەی خۆم هیچ بڵێم سەرنجی (خوێنەر) بۆ ئەو گوتارەی (سۆران ئازاد) ڕادەکێشم، کە لەژێر ناونیشانی (کازینۆی منداڵان، کازینۆی دەنگە جیاوازەکان)دا نووسیویەتی و بە وردی ئەم خاڵەی شی کردووەتەوە.[42] (وریا) دەڵێت چوار پیاوی دیوە. باشە، (وریا)، ئەوانە کێ بوون؟: {ڕاستییەکەیشی نەمدەزانی ئەو پیاوانە کێ بوون، چونکە تەنیا تارماییانم دی، کاتێ لە دەرگەی حەوشە چوونە دەرێ و بە ئەسپایی کۆڵانەکەیان بڕی...

42 http://www.serdem.net/Blawkrawa.aspx?jimare=12

لە پەنجەرەی ژوورەکەمەوە حەیران و سەراسیمە لێیان ڕادەمام، بەڵام چونکە نەمدەزانی (ئارۆن)یان کوشتووە، بۆیە بایەخێکی زۆر تایبەتم پێ نەدەدان... ئەوەندە هەبوو، دەمزانی شتێک لە ماڵەکەمان ڕووی داوە...}.

(گوڵدان) گومانی لە (وریا)یە، بگرە (وریا) خۆیشی گومانی لە خۆیەتی، بێ ئەوەی هیچی لەو بارەیەوە بیر بکەوێتەوە. لە کاتی ڕووداوەکەدا (مارینا)، کە یاریدەدەری پزیشکە لە نەخۆشخانەیە و تەنیا (ئارۆن) و (وریا) لە ماڵن. {کاتێ بە پایەکانی قادرمەدا هاتمە خوارێ، بینیم وا لە بەردەرگەی ژووری نووستن، نزیک ئەو شوێنەی یەکەم پایەی قادرمە دەستی پێ دەکرد، کەوتووە و خوێنی لە بەر دەڕوات... چەند جارێ ڕامتەکاند و بانگیم کرد، بەڵام تەرمێکی سارد بوو و نووزەی لێوە نەدەهات... هەر دەتگوت خەون دەبینم... ئاخر یەکێ لەو خەونانەی دەمبینی و پێی تێک دەچووم، ئەوە بوو، کە زوو زوو ئەوم دەکوشت و لەگەڵ هاواری خۆم بێدار دەبوومەوە... مەبەستم (ئارۆن)ە... بەڵێ، ئەوە لە خەونەکانمدا ڕووی دەدا، (سوهە)ی برام... ئەوسا بە شێوەیەکی سەیر بەزەییم پێیدا دەهاتەوە، وەک بڵێی بە ڕاستی کوشتبێتم... دەمویست بچم بەو شەوە خۆم بخەمە سەر سنگی و تێر تێر بیگوشم، بەڵام لە ڕووم نەدەهات، بەوەی لە لایەک خۆی و ژنەکەی بە ڕووتی لە باوەشی یەکدی دەخەوتن و لە لایەکی تریش نەمدەزانی بڵێم چی پاڵی پێوە ناوم ئاوا بۆی دەگریم... خۆ نەدەکرا خەونەکەی بۆ بگێڕمەوە، ئەگەرچی چەند جارێ هاتە سەرم بۆ (مارینا)ی باس بکەم، بەڵام دەترسام بە هەڵە لێکی بداتەوە}.

ئەو حاڵەتە وا لە (وریا) دەکات جارێکی دی بە هەموو ئەو ڕابردووەیدا بچێتەوە، کە لەگەڵ (ئارۆن) بووە، یان بیری لێ کردووەتەوە، بۆیە لێرەوە ڕەوتی گێڕانەوەکە زۆر چڕ دەبێتەوە و ناهەقی تۆ و هیچ خوێنەرێکی دیکەیش ناگرم ئەگەر لێتان تێک بچێت، بەڵام ئەمە ستایلی منە و ناتوانم، یاخود هەر نامەوێت بە ئاسانی ڕووداوەکان بگێڕمەوە. ئەو تەکنیکە لە بواری ناراتۆلۆجیدا بە (Retrospective) ناسراوە، کە مانای گەڕانەوەیە بۆ ڕابردوو. نووسەر بە مەبەستی پێشاندانی کاریگەریی ڕووداوەکانی پێشوو لەسەر سایکۆلۆجیا و ئایدیاکانی ئێستای کارەکتەردا، پەنای بۆ دەبات. ئەو تەکنیکە هەمیشە بە شێوەی جیاواز جیاواز لە بەرهەمەکانی مندا هەستی پێ دەکرێت. بە ئاگاییەوە کراوە و وزەی زۆری تێدا بە کار هاتووە. واتە ئێمە بەبێ ئەو گەڕانەوەیە ناتوانین دۆخی

ئێســـــتای کارەکتەر لێـــــک بدەینەوە، بەڵکو لەو ڕێیەوە نووسەر دەمانخاتە بەردەمی پرۆسێسی پێوەستکردن و بەراوردکارییەوە: چی لە چی دەچێت، چی لە چی جیاوازە و چـــی پێوەنـــدیی بە چییەوە هەیە؟ بـــۆ نموونە (فۆکنەر) بەو تەکنیکە ناســـراوە، لەبەر ئەوەیە لای ئەو دیمەنەکانی ڕابـــردوو زوو زوو دەردەکەونەوە، کە ڕەخنەگری دیمـــۆتیکی ئێمە لێی بێئاگایە و بە درێژدادڕی لە قەڵەم دەدات، بێ ئەوەی لە هەموو تەمەنیدا تاقە دێڕێکـی دروستی لەبارەی زمانەوە نووسیبێت، بگـرە ئەوەی نەبووبێتە جێگـای بایەخی، بـواری زمانە، بەڵام ڕەخنەگری هۆشـیار دەزانێـت ئەو تەکنیکە زۆر سەختە، تەنانەت لە ئەدەبی جیهانییشدا هەر چەند ڕۆماننووسێک دەرەقەتی دێن. سەرنج بدە و بزانە هەتا گێڕانەوەکە هەنگاوێک دەچێتە پێـش، ئەوا چـوار هەنگاو بـۆ دواوە دەگەڕێتەوە، چونکە هۆکـاری کوشتنەکە لە ڕابـردووە: {بەڵام جارێکیـان (ئـارۆن)یش لە ڕێگەی بـازاڕ هەر لەو بارەیەوە بۆچوونی خۆی دەربڕی، کە دەکرێت مەبەستەکەی بەم شێوەیە کـورت بکەمەوە: ((مـرۆڤ بیـر لە هەموو شـتێک دەکاتەوە، بەڵێ، لە هەموو شـتێک، چونکە بیرکردنەوە لە دەرەوەی ویستی خۆیەتی، بۆیە هیچ خەیاڵێک هەڵە نییە، بەڵکو هەڵە لەو کاتەوە دەست پـێ دەکـات، کە نایەوێت هەنـدێک لەو خەیاڵانە لای خـۆی گـل بداتەوە و لەوێ لەگەڵیان بژیـێ... ڕاسـتیت دەوێـت هەنـدێک خەیاڵ زۆر قـووڵن، چەنـد بڵێـی قورسـن، بە ڕادەیەک مـــرۆڤ نـــاتوانێت وەک ئەوەی هەن، بـــۆ دەرەوەیـــان بگوازێتەوە، بەڵکو بە نیـــوەچڵی دەیـــانهێنێت و ماناکانیـــان دەشـــێوێنێت، بۆیە ئەو خەیاڵانە لە ڕێگە دەمـردن... تـا ئەو کاتەی ئەو خەیاڵانە لە ناوەوەن، ئەوا دەتوانن زیندوو بـن و وزەی گەورە ببەخشـن))... بە پێی ئەو گوتەیە بیرم لە کوشتنی دەکـردەوە، بۆیە خەونم پێوە دەدی، ئەگەرچی هەرگیز نەمدەزانی، ئاخۆ ئەوە لە من ڕووی داوە...!! ئەوەتا خەونەکەم بە شێوەیەک لە شێوەکان بووە ڕاستی، بەڵام خۆ من نەمکوشت...!!}.

مەرگ واتە گـــۆڕانی مـــرۆڤ لە سەبجێکتەوە بـــۆ ئۆبجەیکت. گرفتەکە لەوەدایە مـــرۆڤ دەبێتە بابەت. ئەوەتا (ئـارۆن) دوای مردنـی زیـاتر دەبێتە بابەتی لێکۆڵینەوە. ئەمە ئەو شتە بوو لە ژیانیدا لێی دەترسا و نەیدەویست پێوەنـدیی بە خەڵکەوە هەبێت. با بزانیـن (مارینا) هەڵوێستی چییە: {کاتـێ زۆر درەنگ هاتەوە و دیمەنـی ئێمەی ئاوا بینـی، هەردوو دەسـتی بە دەمیەوە گـرت، بـێ ئەوەی بقیژێنێـت، یـان بگریێـت... وەک بڵێـی چـاوەڕێی ڕووداوێکـی وای کردبێـت و بکوژەکانیشـی ناسـیبێت، بۆیە لەو بارەیەوە یەک دەنـک لێـی

نەدەپرسیم، بەڵام هەتا دەهات زیاتر شپرزە دەبوو و پتر ترس لە سیمای دەنیشت... گیانی دەلەرزی و بەردەوام پاڵی بە دیوار دەدا، نەبادا خۆی بە پێوە بۆ ڕاگیر نەکرێت و بکەوێت}. (گوڵدان) و دایکوباوکیشی دێن و ئەوانیش هەر یەکەی دەیەوێت لەو ڕووداوە تێبگات: {(مارینا) لەگەڵ ئەوەدا نەبوو دامودەستگای پۆلیس ئاگادار بکاتەوە، بەڵکو دەیویست وەک مردنێکی ئاسایی تێیبپەڕێنێت، کە خۆت دەزانیت لەو سەردەمە کاری ئاوا دەکرا، بەڵام (هەرناز خان) بەردەوام پێی لەسەر ئەوە دادەگرت، بۆیە بەو حاڵەوە چووە مەخفەری گەڕەک و دوای ماوەیەکی کورت ئەفسەرێک و چوار پۆلیسی لەگەڵ خۆی هێنا}... لە شوێنێکی دیکەیشدا گوتراوە: {(هەرناز خان) و (فەوزی داود)یش جەختیان لەسەر ئەوە دەکردەوە، کە بە چەقۆیەکی دەمپانی تیژ کوژراوە...}.

لێرەدا پۆلیسیش دێتە ناوەوە، بۆ ئەوەی ئەویش بە شێوازی خۆی لەو بابەتە بکۆڵێتەوە: {پۆلیسەکان ماڵەکەیان کون بە کون پشکنی، بەتایبەتی ژووری من، تەنانەت گیرفانی جلەکانیش گەڕان، چ ئەوانەی بە عەلاگەوە هەڵواسرابوون و چ ئەوانەی لەناو لۆکەرەکە هەڵگیرابوون... تەرمەکەیان گەیاندە نەخۆشخانە، بەو مەبەستەی وردتر لە ڕووداوەکە بکۆڵنەوە و لەو بارەیەوە هەندێک زانیارییان دەست بکەوێت... درەنگی شەو بۆیان هێنایەنەوە، کە دەبووایە تا بەیانی بە دیاریەوە ئێشک بگرین... ئەوسا جورئەتم خستە بەر خۆم و لێیم ڕوانی... تەنیا یەک برینی گەورەم لە ئاستی دڵیدا بینی... لە ڕاپۆرتی پزیشکیشدا هەر ئاوا نووسرابوو}. ئیستا باز بەسەر گفتوگۆی نێوان (مارینا) و پۆلیس و زۆر شتی دیکەیشدا هەڵدەدەم و دەگەمە ئەو شوێنەی، کە (مارینا) دەیەوێت لای پۆلیسەکان بە هەموو شێوەیەک تۆمەتەکە لەسەر (وریا) لا ببات: {لەوە تێنەدەگەیشتم بۆچی دەیویست هەموو گومانێکم لەسەر لا ببات، لە کاتێکدا چاوەڕێم دەکرد بە پلەی یەکەم من تۆمەتبار بکات... زوو زوو هەڵی دەدایە و دەیگوت وەک کوڕی ئەوان وام، بگرە هەر کوڕیانم و هەرگیز هیچ خراپەیەکیان لێ نەدیوم.}.

سەیرەکە ئەوەیە (وریا) دەڵێت: {نازانم بۆچی دەمویست بڵێم: ((با، لانی کەم خراپەیەکم هەبووە، کە زۆر جار واییـن و بیرەم لێ دزیون و لە ژوورەکەم خواردوومنەتەوە))، بەڵام نازانم چی پەشیمانی دەکردمەوە... ڕەنگە وام لێک دابێتەوە مرۆڤ بۆی هەیە ئەو شتانە

بدزێت، کە مەستی دەکەن و لە دنیای دادەبڕن... ڕاستییەکەی هەمووی ساڵێکیش بوو فێری ئەو بەزمە بووبووم...}.

سەرنج بدە ئەردەڵان گیان، هەر لەم شوێنەدا چەند چیرۆکی جیاواز و چەند گەڕانەوە هەن. ئەوەتا (وریا) دەڵێت: {خۆ ئەگەر لە بیرت بێت دایە زوو زوو پێی دەگوتین کاتێ گەورە دەبین، هەرگیز بە لای خواردنەوەدا نەچین، چونکە بابە بە سەرخۆشی و بە دەستی هاوڕێی نزیکی خۆی کوژرابوو، بەڵام گوێم بەو شتانە نەدەدا و دەمویست تاقیی بکەمەوە... وام دەزانی تەنیا تامی دەکەم و ئیدی ئاوڕی لێ نادەمەوە، کەچی وا دەرنەچوو... نایشارمەوە هەر لە یەکەم پێکەوە شەیدای بووم و هەستم کرد لەو تەنیاییە هاوڕێی خۆشەویستی خۆمم دۆزیوەتەوە}.

سەرنج لەم دایەڵۆگەیش بدە، کە ئاماژەیە بۆ ڕابردوو و شتێکیشمان لەبارەی کوشتنەکەوە پێ دەڵێت: {(ئارۆن) پێی دەگوتم:

_ هەر کاتێ دەبینم ئاوا لێی ڕادەمێنیت، دەزانم حەزت لێیەتی، بەڵام خۆت بگرە، تا هەندێکی دی گەورە دەبیت... ئەوسا لەگەڵ ئێمە دادەنیشیت و دەخۆیتەوە.

ئینجا قاقایەکی لێ دەدا و دەیپرسی:

_ بە دڵتە...؟!

من هیچم نەدەگوت، تەنیا بە بزەیەک وەڵامیم دەدایەوە، تاکو لەو ڕێگەیەوە پێشانی بدەم ڕاستی بۆ چووە... ئینجا ئەو دەیگوت:

_ دەزانم... چاک دەزانم بە دڵتە.

کەمێک بێدەنگ دەبوو... دوایی سەری هەڵدەبڕی... وردتر لە سیمامی دەڕوانی و بە دەم قاقای پێکەنینەوە ئەمەیشی دەخستە سەر:

_ لەو چاوانەت زۆر شت دەخوێنمەوە.

نەدەکرا پێی بڵێم ئەگەر دەمزانی ئەو تاموچێژەم پێ دەبەخشێت، زووتر، هەر لەگەڵ شیری دایکم دەستم دەدایە و پانزدە ساڵ چاوەڕێم نەدەکرد.}.

وەک (وریا) پێمان دەڵێت کوژرانی (ئارۆن) {ڕێککەوتی پێنجشەممەی کردبوو، کە ئەگەر وا نەبووایە، بۆ ئێوارەکەی مێز دەڕازێنرایەوە، بۆیە نەمدەتوانی شەوێکی درێژ بێ خواردنەوە بەسەر ببەم... ئەگەرچی دەمزانی سەختە و دوور نییە تووشی بەڵایەکم بکات، بەڵام نەدەکرا بەسەر ئەو ئارەزووە سەرکێشەمدا زاڵ ببم... ئەوان لە گەرمەی گفتوگۆدا بوون... (مارینا) دەیگوت پۆلیس دەفتەرێکیان لەنێوان سپرینگەکانی تەختی نووستنەکەدا دۆزیوەتەوە، کە (ئارۆن) بەسەرهاتی ڕۆژانەی خۆی تێدا نووسیوەتەوە... بە شێوەیەک لەو شوێنەی شاردووەتەوە، کە هیچ کەسێک دەستی پێی نەگات... وەک (مارینا) خۆی دەیگوت ئەم هەرگیز نەیزانیوە مێردەکەی ئەو دەفتەرەی هەبووبێت، چجای زانیبێتی چیی تێدا تۆمار کردووە...!! لەو بڕوایەدا بوو ئەوە یارمەتیی پۆلیس دەدات، تاکو زۆر زانیاریی ورد بە دەست بهێنن.}.

ئەوەتا دەفتەرێکیش هەر دوای کوژرانی دۆزرایەوە، کە ئەمە هەر خۆی چیرۆکێکە لە چیرۆکەکان. (وریا) ئالوودەی خواردنەوە بووە، بۆیە لە کاتێکدا تەرمە خوێناوییەکەی نەنێژراوە، ئەو دەیەوێت بچێت لە ژوورەکەی خۆی لە نهۆمی سەرەوە کەمێک بخواتەوە و بەردەوامیش بیر لە دەفتەرەکەی (ئارۆن) دەکاتەوە: {کاتێ تەپەدۆرەکەم لە دەمی دەرهێنا و هەندێکم خواردەوە، ئینجا زانیم نەک هەر ماندووم، بگرە زۆریش ترساوم... ڕاستییەکەی ژوورەکەیشم دوای ئەوەی لە لایەن پۆلیسەوە پشکنرابوو، ترسناک دەهاتە بەرچاو، بەوەی شتومەکەکان لە شوێنی خۆیان نەمابوون و بەسەر یەکدا کەڵەکە کرابوون، تەنانەت وێنە، تابلۆ و کەمانەکەی (دانیال)یشیان لە دیوار کردبووەوە و لەو ناوەیان فڕێ دابوون... تەختی نووستنەکەم ڕێک خستەوە و لەسەری دانیشتم، بێ ئەوەی ڕووم لە پەنجەرە وەرگێڕم... دەمویست لەو سپۆتە ڕووناکییانە بڕوانم، کە لێرە و لەوێ لەناو ئەو شەوە ڕەشەدا دەردەکەوتن... لە خۆمم پرسی ئاخۆ ئەوانەی (ئارۆن)یان کوشت، بەوەندە واز دەهێنن...؟! ئایا ژیانی (مارینا) و هیی منیش لە بەردەم مەترسییەکی گەورەدا نییە...؟! ئەرێ ئێمە دەتوانین لەمەودوا بە ئاسوودەیی لەم ماڵە، لەم گەڕەکە چۆڵە بژین...؟! پەیتا پەیتا دەمخواردەوە و پرسیاری دیکەم لە خۆم دەکرد... دەفتەرەکەی (ئارۆن)یش بەردەوام لە خەیاڵمدا جینگڵی دەدا... بۆچی مێژووی ژیانی خۆی نووسیوەتەوە...؟! جارێکیان بە سەرخۆشی گوتی: ((هەندێک دەڵێن ئێمە ڕۆژانی ڕابردوو لە دوای خۆمان جێ دەهێڵین و ئاوڕیان لێ نادەینەوە، بەڵام من بۆ ئەوەی هەرگیز بیر لە

ئاوڕدانەوە نەکەمەوە، سەرجەمی ڕابــــردووی خـــۆم لەگەڵ خـــۆم دەهێنـــم، چونکە هەر بیرکردنەوە لە ئاوڕدانەوە، مانـای وایە تـۆ ڕابـردووت هەیە... کـاتێکیش بزانیـت هەتە، مانای وایە لە بیرت نەچووەتەوە))}.

(وریـا) گفتوگۆیەکی نێـوان خـۆی و (ئـارۆن)ی بیـر دێتەوە: {نیوەڕۆیەکی مـانگی ئـادار لە دەشتێکدا قاچمان لەناو سەوزەگیادا ڕاکێشابوو و لەو ڕیشـۆڵانەمان دەڕوانـی، کە بە ڕەوە هەڵـــدەفڕین و دەنیشـــتنەوە، نەمزانی بـــۆچی ئەو گفتوگۆیەی بە بیـــر هێنامەوە، کە جارێکیـان لەبارەی چەکەوە کردمـان... ئەوسـا لە دڵـی خۆمـدا پرسـیم: ((ئـایـا هیـچ پێوەندییەک لەنێوان دیمەنی ڕیشـــــۆڵەکان و ئەو گفتوگۆیەی ئێمەدا هەیە...؟!))... ئەوە یەکەمجار بوو ئەو بیبینم بە شتێکی ڕابردوودا بچێتەوە... دوایی پێی گوتم:

_ کەواتە تۆ لەگەڵ ئەوەدایت چەکمان هەبێت.

_ بۆ هیچ نا، ئارۆن، بەڵکو هەر بۆ ئەوەی بەرگری لە خۆمان بکەین.

_ بۆچی پێت وایە خەڵک بەسەرمان دادەن...؟! ئێمە کێشەمان لەگەڵ کەس هەیە...؟!

_ نیمانە، بەڵام.......

_ تۆ خۆت گوللەی پێ دەهاوێژی...؟!

_ ئا، ئەگەر........

لەمەوە بێدەنگ بـووین... هەسـتم دەکـرد ئەو لە خەیاڵی خۆیـدا ئەو گوتانەی منـی لێـک دەدایەوە... لە خـۆمم پرسـی: ((تـۆ بڵێـی ئەمەی لە دەفتەرەکەدا تۆمـار نەکردبێت...؟!))}. پێشـتر گـوترا پێوەنـدیی (گوڵـدان) و (وریـا) تێـک چـوو، بەڵام لە ڕۆژی مردنـی (ئـارۆن)دا ئاشـتبوونەوە. چـۆن؟ ئەمەیشـیان چیرۆکێکـی تـرە: {تەپەتەپی پێـی کەسـێک هاتە گوێچکەمەوە، کە زۆر خێـــرا بەو پایانەی قادرمەدا سەر دەکەوت... گـــوتم پۆلیسە، دوای ئەوەی دەفتەرەکەیان خوێندووەتەوە، هەنـدێ شـتیان لەبارەی منەوە بەرچاو کەوتووە و دەیانەوێت لێکۆڵینەوەی ترم لەگەڵ بکەن، بۆیە هێندەی دیکە ترسـام، بەڵام کـاتێ دەرگە ترازا، (گوڵدان)م بینی و هات لە بەرانبەرم وەستا... فریـا کەوتبووم بوتڵەکەم بشارمەوە،

ئەگەرچی تەپەدۆرەکە هێشتا لەناو دەممدا بوو... وەک پۆلیسەکان چاوێکی بە ژوورەکەدا گێڕا و پرسی:

_ ئەوە لەگەڵ کێ قسەت دەکرد...؟!

سەرم لەو پرسیارەی سووڕ ما... ماوەیەک وەڵامم بۆ نەدرایەوە، بەوەی نەمدەزانی چی بڵێم... دوایی هەرچۆنێک بوو تەپەدۆرەکەم لە دەمم دەرهێنا و پرسیم:

_ من قسەم کردووە...؟!

_ بەڵێ، تۆ... بۆ کەسی دی لێرە هەیە...؟! ئەگەر هەبێت، دەبێت لەگەڵ ئەو قسەت کردبێت.

_ لەوانەیە گوێت زرینگابێتەوە.

بە ڕقێکەوە لێم ڕاما و گوتی:

_ قسەت دەکرد و دەنگت دەگەیشتە خوارێ... وەرە لە هەرچواریان، بڵێم لە هەرسێکیان بپرسە، بزانە من گوێم زرینگاوەتەوە، یان تۆ........

تەواوی نەکرد و لچی هەڵقورتاند، وەک بڵێی نەیەوێت ئەو درێژکردنەوەیەی لای من مانای ئەوە بگەیەنێت، بایەخی پێ داوم... پێیم گوت:

_ دەی باشە، یەک قسەم لەو قسانە پێ بڵێ، کە من کردوومن.

بێ ئەوەی شتێک لەو سیما ڕقاوییەی بگۆڕێت، گوتی:

_ ئەوە گرنگ نییە تۆ چیت گوتووە، بەڵکو ئەوەی گرنگە، ئەوەیە، بۆچی لەم کاتەدا لە بەر خۆتەوە قسە دەکەیت.

پرسیم:

_ مەبەستت چییە...؟!

بە شێوەیەک دەمولچی خوار کردەوە، وەک بڵێی لە ڕێگەی ئەو ئامازەیەوە بڵێت چاک دەزانیت مەبەستم چییە... دوای کەمێک پرسی:

_ ئەو تەپەدۆرە چییە لە دەستت...؟!

گوتم:

_ لە دەمم بوو... مانای وایە نابێت قسەم کردبێت.

_ با، قسەت دەکرد، بەڵام ئێستا زانیم بۆچی وشەکانت بە ڕوونی نەدەبیستران.

هێندەی دیکە سەرم سوور ما و نەمزانی چی بڵێم... ئەو گوتی:

_ ئەوە سەری وایینە، بەڵام بۆچی لەم کاتەدا پێتە...؟!

ئینجا کەمێ لووتی جووڵاند و بۆنی ژوورەکەی هەڵمژی... پرسی:

_ دەتخواردەوە... وا نییە...؟! ئێمە لە خوارەوە بە دیار تەرمی ئارۆنەوە دانیشتووین و تۆیش لێرە دەخۆیتەوە...؟! بەڵێ، تۆ ئێستا پێویستت بەوەیە بخۆیتەوە.

زۆر لێی تووڕە بووم، بەڵام نەمویست دەنگم بگاتە نهۆمی خوارێ، بۆیە ددانم جیڕ کردەوە و گوتم:

_ تۆ هەقت چییە...؟! من لە ژووری خۆمم، نەخێر هەر لە ماڵی خۆمم... تۆ بە چ سیفەتێک دێیتە ئێرە و لێپرسینەوەم لەگەڵ دەکەیت...؟! بڕۆ دەرێ...!!

پەنجەی دۆشاومژەی لە سنگی خۆی چەقاند و گوتی:

_ من...؟! من بڕۆمە دەرێ...؟!

_ بەڵێ، بڕۆ دەرێ و نامەوێت چارەت ببینمەوە.}

ئێستا چیرۆکێکی دی دەست پێ دەکات، کە ئەویش ئەوەیە: {ئەوەندەم زانی وا لەگەڵ ئەو تووڕەییەمدا حەز دەکەم دەمم بخەمە ناو دەمی و تێر تێر لێو و زمانی بمژم... زیاتر لێم هاتبووە پێش و بێدەنگ بێدەنگ لە چاوەکانمی دەڕوانی، تاکو لە ڕێگەی ئەو

ئاماژەیەوە پێم بڵێت تۆ ناتوانیت لێرەم دەربکەیت... پێشتر هەرگیز تا ئەو ڕادەیە جوان و سەرنجڕاکێش نەمـــدیبوو... زۆر هەوڵم دا ڕووم وەرگێـــڕم و لەو گلێنە شـــینانەی ورد نەبمەوە، کە نـــاوە پێڵـــووە تەنک و برژانگە درێـــژ و تیژەکـــانی دایاندەپۆشـــی و دەریاندەخستەوە، چونکە دەمزانـی خۆم بۆ دابین ناکرێت و پەلاماری دەدەم، بەتایبەتی ئەوەم دەخســتە بەرچاو، کە ئەوەتا تەرمی (ئـــارۆن) هێشـــتا لە مـــاڵ نەچووەتە دەرێ و ئەمە بۆ من وەک ڕیسوابوون وایە، بەڵام سەری نەگرت}.

(وریـــا) لەو شەوەدا (گوڵـــدان) دەکاتە ژن و هاوکـــات پەشـــیمانی و نیگەرانییەکی قـــورس دایدەگرێت، نەک لەبەر ئەوەی تەرمی (ئـارۆن) هێشتا لە ماڵەکە نەچووەتە دەرێ، بەڵکو وەک خـۆی دەڵێـت: {لە هەمووی ناخۆشـتر ئەوە بـوو، ڕووداوێکـی ئـاوا چارەنووسـمی بە یەکێک دەبەستەوە، کە هەوڵم دەدا بە هەر جۆرێک بێت لێی دوور بم}.

(گوڵـــدان)یش سەرەتا دڵخۆشە، بەڵام ئەویش دوای ئەوەی دەزانێـت (وریـا) بەو ڕووداوە تێـک چـووە، هەسـت بە نائومێـدی دەکـات. هەر ئەوسـا لێیـان دەبێتە شەڕ و (گوڵـدان) ژوورەکەی (وریا) جێ دەهێڵێت. ئێستا (وریـا) لە خـەیاڵی خۆیدا بیر لەو گرفتە دەکاتەوە و بەردەوام چیرۆکـی جیـاواز جیـاوازی بیـر دێتەوە، کە مـن نـاتوانم هەموویان کـورت بکەمەوە، بەڵام هێشتا هەر ڕۆژی کوژرانـی (ئارۆن)ە و (وریـا) لە ژووری خـۆی دەخواتەوە: {دیسـان گـوێم لە تەپەتەپی کەسێک بـوو بە پایەکانی قادرمەدا سەر دەکەوت... وای بـۆ چـووم (گوڵـدان)ە، بەڵام کـاتێ کـۆکی و لە دەرگەی دا، زانیم (مارینـا)یە... زۆر ترسـام... گـــوتم ئەو ژنەی ڕۆژان لە پەپوولە دەچـوو، وا ئێســتا زەنــدەقم لێـــی دەچێــت... خێــرا چەرچەفە خوێناوییەکەم لوول کرد و خستمە ژێر تەختی نووستنەکەمەوە... هاتە ژووری و لە تەنیشتم دانیشت... سەرمی خستە سەر سنگی... هەموو گیانم دەلەرزی... پێی گوتم:

_ دەزانـم دڵـت تەنگە، بۆیە گۆرانی دەڵێیت... ئەوەنـدەی سەرنجم دابێت تۆ ئەو کاتانە گـۆرانی دەچڕیت، کە ئـاوا خەمێک بەرۆکت دەگرێت، بەڵام لەبەر ئەوان مەیڵێ، یـان بە دەنگی نزم بیڵێ... ئەوان وەک من لێت تێناگەن، ورەی خۆم.

ئەگەرچی نەمـدەزانی کەی گـۆرانیم گوتـووە، بەڵام نەمـدەتوانی نکـووڵیی لـێ بکەم، بۆیە بێـدەنگ بـووم... بوتڵەکەیش لەوێ کەوتبوو... لێـی ڕادەمـا، بـێ ئەوەی لەبارەیەوە هیـچ

پرسیارێکم لـێ بکـات... شتەکانی بەرچاوم وردە وردە ڕەش هەڵدەگەڕان و وەک تارمایی دەمـبینین، کە وا دیـار بـوو هەر ئەمەیش خەوی لـێ خستبووم... بەیانی زوو زوو، پێش هەتاوکەوتن، کاتێ (مالینا)، ببوورە (مارینا) بانگی کردم}.

ئەوا ئەو ڕۆژە تێپەڕی، کە (ئـارۆن) کوژرا، بەڵام هێشتا تەرمەکەی نەنێژراوە. بزانە هەر بـۆ نموونە (وریـا) چەنـد جـاری دیکە ڕابـردووی خـۆی و (ئـارۆن)ی بیـر دێتەوە: {هەرگیز هێنـدە هەستم بە ڕەشبینی نەکردبوو... (ئـارۆن)م وەبیـر هاتەوە، کە جارێکیـان لەبارەی گەشبینی و ڕەشبینییەوە گفتوگۆمان دەکرد و پێی گوتم:

_ ئێـواران دەرگە سـپییەکەمان، کە دەڕوانێتە ڕۆژهەڵات، لەپێش هەر شـوێنێکی تـری ماڵمان تاریک دادێت، چونکە هەرکە ڕۆژ ئاوا دەبێت و نـاوی شەو دێت، هەموو شتێک بە لاوە دەنێین و چاوی هیوا لەو دەبڕین... هەر ئاوایە، ئەوەی زوو لە ناو دەچێت، هیواکانن، با زۆر بە گەورەییش وێنەمان کێشابن.}.

باوکی گوڵدان (فەوزی داود) چووە عەرەبانەیەک لەو عەرەبانانە بهێنێت، کە دوو ئەسپ ڕایاندەکێشن، بەو مەبەستەی تەرمی (ئارۆن) بۆ گۆڕستان ببەن. (وریا) بەردەوام سەرنج لـە (گوڵـدان) دەدا و ڕووداوەکەی دوێنێـی بە بیـر دێتەوە. لە ماڵی خۆیانەوە بـۆ گۆڕستان کۆمەڵێک گەڕانەوەی دیکە هەن، بەڵام من بازیان بەسەردا هەڵدەدەم. چەنـد دیمەنێکیش هەن، کە تەعبیر لەو حاڵەتە دەروونییەی (وریا) دەکەن و ئەوانیش بۆ تۆ جێ دەهێڵم. بە هەرحاڵ (وریـــا) پێمــــان دەڵێــــت: {بەم حاڵەیشەوە دەبووایە لە هەڵکەنــــدنی گۆڕەکە یارمەتیی (گوڵدان) و دایکوباوکی بدەم، کە دامێنـی ئەو گۆڕستانەمان بۆ هەڵبژاردبوو... (مارینا) هەر لەگەڵ گەیشتنمان پشتی بە چێورمەیەک دا... لەسەر ئەو خۆڵە قاچەکانی ڕاکێشا... بە شاڵێکی ڕەش شان و سنگی داپۆشی}.

(مارینا) و (هەرناز خان)ی دایکی (گوڵدان) لەبارەی کوشتنی (ئارۆن)ەوە گفتوگۆ دەکەن و ئەوان خەریکی هەڵکەنــدنی گۆڕەکەن. لەو کاتەدا (سـوهاد)ی بـرای (وریـا)، کە ئەویش دوای ئەوەی باپیری بەسەر مانگایەکەوە گیراوە و دەربەدەر کراوە، لە ماڵی (نەخشە) و (موفید) دەژیـێ. (موفید) بـرای (نەخشە)یە و ئەو کەسەیە (سـامی)ی بـاوکی (وریـا)ی کوشتووە. واتە ئەو کوڕەیە کـاتی خـۆی دۆستی (پەریهان) بـووە. ئەوانە بـۆچی هـاتوون؟

ڕاستییەکەی وەک لە دایەلۆگی (وریا) و (سوهاد)دا دەردەکەوێت، کوڕێک، کە ناوی (مەزاهیر مەزهەر)ـە بە لای ئەواندا تێپەڕیوە، کاتێ تەرمەکەیان بۆ گۆڕستان بردووە، بەڵام (وریا)ی نەدیوە. ئەمەیش چیرۆکێکە، کە ئەگەرچی گوتم بازی بەسەردا هەڵدەدەم، بەڵام دەبێت بۆی بگەڕێمەوە. با لە زمانی (وریا) خۆیەوە گوێمان لێی بێت: {ئەو کوڕە وەک هەموو بەیانییەکی دی هاتووە لەوێ شیاکەی مانگا کۆ بکاتەوە، چونکە گاوانەکان هێشتا دنیا تاریکە و گاگەلی خۆیان بەو ڕێگەیەدا بۆ مەیدان دەبەن... ئەویش قوتوویێکی گەورە بە دەستەوە دەگرێت و پڕی ڕیخ دەکات، تاکو لەو بەردەمەی ماڵیان هەڵیانبخات و دوای وشکبوونەوە بۆ سووتان بە کاریان بهێنێت... خۆی و خوشکێکین و کەسیان نییە... بە منداڵی دایکیان دەمرێت... باوکیان لەگەڵ ژنێکی موسڵاویی زۆر جوان پێوەندی دادەمەزرێنێت، کە ئەگەرچی سۆزانییە، بەڵام پارەی باشی هەیە... دوای کەوتووە و منداڵەکانی جێ هێشتووە... (مەزاهیر مەزهەر) ئەو بەیانییە (مارینا)، (گوڵدان) و دایکوباوکی (گوڵدان) دەبینێت، لە دوای تەرمێک دەڕۆن و منیان لەگەڵ نییە، یەکسەر خەیاڵی بۆ ئەوە دەچێت، کە ئەوەی وا لەناو ئەو تابووتەدا چاوی لێک ناوە، تاقە براکەی تۆیە... دەشێ ئەوسا خۆم دابێتە پەنایەک و میزم کردبێت، کە وەک گوتم زوو زوو ئەو حاڵەتەم بۆ دەهات}.

لە شوێنێکی دیکەدا (وریا) لەبارەی ئەو حاڵەتی میزکردنەوە دەڵێت: {چەند جارێ لەو پەنایانە لام دەدا و دەمویست میز بکەم... دوایی زانیم میزم نایەت، بەڵکو مەبەستمە لە شەبزووزم بڕوانم و ختووکەی بدەم... ئەو هەستە شەڕانگێزە بە دەوری خۆی زیاتر دایدەڕووخاندم}.

ئەمە حاڵەتێکی سایکۆلۆجییە و بۆ من نەهاتووە لێکی بدەمەوە. سەرنج بدە، ئەردەڵان گیان، تێکستەکە پڕیەتی لەو شتانەی، کە مانای خۆیان هەیە و بە خۆڕایی نەکراون وەک ئەوەی ڕەخنەگرە میللییەکان بە خاڵی نەگەتیف بۆمی حیساب دەکەن. لە سەرەوە باسم لە (ئەسۆسیشەنی ئایدیاکان) کرد، کە لای (هیوّم) هەیە و (دۆلۆز) جەختیان لەسەر دەکاتەوە، بەوەی ئەسۆسەیشن خەسڵەتێکە ئایدیاکان یەک دەخات، نەوەک خۆی لە خۆیدا خەسڵەتێکی ئایدیاکان بێت. هەر لەو گۆڕستانە، کە هێشتا تەرمی (ئارۆن) نەنێژراوە چیرۆکی (مەزاهیر مەزهەر)یش دەردەکەوێت: {ئەو کوڕە هەرچەند دایکی

مردبـوو و بـاوکیشـی بـە نـەبوو دەژمێـردرا، چونکـە چـۆن دوای ئـەو ژنـە موسـڵاوییە کـەوتبوو، نـەگەڕابووەوە، بـەڵام بـە هـۆی درۆزنییـەکەی کـەس خۆشـی نـەدەویسـت، نـە لـە گـەڕەک و نـە لـە قوتـابخانە... ئـەوەی نـەیدەهێشـت درۆزن ببێتـە نازنـاوی، نـاوە لێکدراوەکـەی بـوو، کـە بـە شێوەیەک یەکیان گرتبوو، جیـا نـەدەکرانەوە... هـەر دەبووایـە بـە (مـەزاهیر مـەزهەر) بانـگ بکرێـت، بـێ ئـەوەی کـەس لـەو نهێنییـە تێبگـات... زەحمـەتیش بـوو بگـوترێت (مـەزاهیر مـەزهەر درۆزن)... سـەیرەکە لـەوەدا بـوو خـۆی هـەرگیز نکـووڵیی نـەدەکرد، کـە چەنـد درۆزنـە، بـەڵام دەیگـوت شـکۆمەندیی خـۆی لـە درۆدا دەبینێتـەوە... کـاتێ لێیـان بپرسـیایە چـۆن، بـۆ وەڵام دانـەدەما و سـووک و ئاسـان دەیگـوت ئـەوەیە نـاهێڵێت خـەڵک بـەزەییان پێیـدا بێتـەوە... لـەگەڵ ئـەوەیشـدا دەوامـی قوتـابخانەی دەکـرد، بـەڵام دەیزانـی چـۆن پـارە پـەیدا بکـات و خـۆی و (گوڵپـژێن)ی خوشکیشـی بژیـەنێت، کـە ئـەو سـێ سـاڵ لـە خـۆی منـداڵتر بوو... ئێستایش نـازانم پیشـەکەی ئـەو دەچێتـە چ خانـەیەکەوە، چونکـە شـتێک بـوو لـەنێوان فـاڵچی و قەشـمەڕدا، ئـەوە ئـەگەر ئـەو دووانـە وەک پیشـە سـەیر بکرێـن... ئـەو لـە خوێندنـەوەی ئامـاژەکانی جەسـتەدا پسـپۆڕ بـوو، بـەڵام لەپاڵیـدا شـتی تریشـی دەکـرد، بۆیـە نـەدەکرا ئـەو نـاوەی لـێ بنێـین... دەیزانـی لـە ڕێگـەی جووڵـەی ئـەندامەکانی جەسـتە و تـۆنی دەنگەوە نـاخی مـرۆڤ بخوێنێتـەوە... بـەم شـێوەیە بـڕوای وا بـوو تروکانـدنی چـاو، هەڵتـەکاندنی بـرۆ، بزووانـدنی لێـو، خورانـدنی لـووت، هەڵشـەقاندنی پەنجـە، گرژکردنـی نـاوچەوان، کرۆژتنـی نینـۆک و زۆری دی زمـانی بێـدەنگن، بـەڵام تـەعبیر لـە مەبەسـتەکانی مرۆڤ دەکەن... کـەس نـەیدەتوانی شـتی لـێ بشـارێتەوە، یـان بـە درۆ زانیـاریی پـێ بڵێـت، چونکـە بـەو چـاوە سـیحرییانەی ئاشـکرای دەکـرد... دەیگـوت هـەموو لـە قوتـابخانە فێـری خوێندنـەوەی پیـت دەبـن، تەنانـەت ئـەوانەیش، کـە نـاتوانن یـەک کـلاس بـبڕن، بـەڵام خوێندنـەوەی سیما هـەر ئـەوانە فێـری دەبـن، کـە ئازاریـان بـە دەسـت خەڵکـەوە چەشـتووە... دەیزانـی کـام مامۆسـتایە چ پرسـیارێکی لـە تاقیکردنـەوە هێنـاوەتەوە، کـە ئـەمەی بـە بڕێـک پـارە بـە خوێنـدکارە دەوڵەمەنـدەکان دەفرۆشـت، بـەڵام بـە گـەرانتی... ئـەوەیان کێشـەیەکی گـەورەی لـە قوتـابخانە دروسـت کـرد... گەیشـتە ئـەوەی لیژنـەیەک لـە مەعاریـف لێپرسـینەوە لـەگەڵ چەنـد مامۆسـتایەکدا بکـەن، چونکـە تۆمـەتی ئـەوەیان دەدرایـە پـاڵ، گوایـە خۆیـان دەسـتیان لـەو کـارەدا هەیـە، بـەڵام بێتـاوان دەرچـوون... کـاتێ لەسـەر (مـەزاهیر مـەزهەر) سـاغ بووەوە، نـەیانتوانی هـیچ سزایەکی بـدەن، بـەوەی دەیگـوت ئـەمە بەشـێکە لـە زیرەکـی... وەک چـۆن قوتـابی بـۆی هەیـە لـە مامۆسـتا تێبگـات، کـاتێ لـە پـۆل بـە دەنـگ وانـە دەڵێتـەوە و

ئافەرینیش دەکرێت، بە هەمان شێوە مافی خۆیەتی لەو مەبەستانەیشی تێبگات، کە بە زمانی بێدەنگ دەریاندەبڕێت و دواتر دەتوانێت وەک دڵسۆزییەک ئەو زانیارییانە بە هاوپۆلەکانیشی بگەیەنێت}.

چیرۆکی ئەو زۆر لەوە درێژترە و هەر لەو گۆڕستانە دەگێڕدرێتەوە، کە هێشتا تەرمی (ئارۆن) نەنێژراوە... ڕاستییەکەیشی وەک گوترا (وریا) دوای نیو سەدە زیاتر لەو شوێنەی (کازینۆی مندالان)ی لێ بووە بە (سوهاد) گەیشتووەتەوە و ئەم چیرۆکانەی بۆ دەگێڕێتەوە. ئێمە هێشتا لە گۆڕستانین و گوتمان (نەخشە) و (موفید)ی بکوژی باوکی (وریا) هاتوون، کە وایان زانیوە (وریا) مردووە، نەوەک (ئارۆن). ئیدی ئەوانیش لە هەڵکەندنی گۆڕەکەدا یارمەتییان دەدەن. ئایا نابێت (وریا)، کە بۆ یەکەمجار بکوژی باوکی دەبینێت، ڕابردووی خۆی بیر بێتەوە؟ بەڵێ، دەبێت و لۆژیک وایە: {(موفید) تا دەهات زیاتر حەماس دەیگرت و پێستی دەموچاوی سوورتر هەڵدەگەڕا... بەردەوام بەو قۆڵە درێژ و ئەستوورانەی بێڵەکەی بۆ سەرەوە بەرز دەکردەوە و قایم قایم نووکەکەی لەو زەوییە دەبردە خوارێ... دەتگوت دەیەوێت هێزی خۆیم پێشان بدات و پێم بڵێت ڕاستە دە ساڵی لە زیندان بەسەر بردووە، بەڵام هێشتا هەر گەنجە خوێنگەرم و بەتواناکەی جارانە... یان ڕەنگە ویستبێتی ئەو ئاماژەیەم بداتێ، کە نەک هەر کەس ناتوانێت بیر لە کوشتنی بکاتەوە، بەڵکو ئەوە هەر خۆیەتی گۆڕ بۆ خەڵک هەڵدەکەنێت}. هەر لەم شوێنە (وریا) بۆ یەکەمجار پێمان دەڵێت (حەمدی)ی باپیری (سوهاد) لەگەڵ (مەیسوون)ی مانگا گیراوە و دەربەدەر کراوە. ئەمەیش چیرۆکێکی دیکە، ئەردەلان گیان. با بەشێکی چیرۆکەکە لەسەر زاری (وریا)وە ببیستین، بەڵام تکایە بیرت نەچێت ئێمە هێشتا لە گۆڕستانین و تەرمی (ئارۆن) نەنێژراوە: {ڕاستییەکەی ئەو بەسەرهاتە هێندەی تراجیدییە، دوو هێندەیش کۆمیدی، بەتایبەتی ئەگەر زانیمان مانگاکە (مەیسوون)ی خۆمانە... تۆ لە زووەوە ئەو بەشەیت بۆ گێڕاومەتەوە، کە خۆت لێت دیار بووە، بەڵام من ئەوە یەکەمجارە ئەو بەشە بۆ تۆ بگێڕمەوە، کە خۆم ئاگام لێیەتی، ئەگەرچی تۆیش وەک زۆربەی خەڵکی شار بەسەرهاتەکەت بیستووە... باسی وردەکارییەکانت بۆ دەکەم... بەڵێ، هەر زوو هەستم دەکرد باپیرت دەوروخولی ماڵمان دەدا... سەرەتا وام دەزانی تۆ لە دەستی ڕات کردووە و لێرە بە شوێنتدا دەگەڕێت، بەڵام دوای ئەوەی بۆم دەرکەوت تۆ هێشتا لای ماویت، ئینجا خەیاڵم بۆ ئەوە چوو، کە لەگەڵ دایە شتێکی هەیە... لێت

ناشـارمەوە وای بـۆ چـووم ئەوان حەزیان لە یەکـدی کردبێـت... نەمـدەزانـی ئـەمەم پـێ خۆشە، یـان نـاخۆش، چونکە ئەوەم دەخسـتە خـەیاڵم، کە ئەگەر دایکـم شـووی پـێ بکـات، ئەوا تـۆ بـۆ لامـان دەگەڕێیتەوە... ئـاخر بە ڕاسـتی ئەو دابڕانە بـۆ ئێمە ئاسـان نـەبوو... وەکو تریش شتێک لە ناخەوە ئـازاری دەدام، کە نـەمدەزانـی چییە... هەستم دەکـرد دایە ئەو ماوەیە زیـاد لە پێویسـت بایەخ بە جلوبەرگ و لەشـولاری دەدات... زوو زوو دەچێتە حەمام و خـــۆی دەشـــوات... لە بەرانبەر ئاوێنە دەوەســـتێت و قـــژە ڕەش و خاوەکەی دادەهێنێـت، کە لەو چەنـد سـاڵەی دوایـی هێنـدە درێـژی کردووەتەوە، دەگاتە نزیـک ئەژنۆکانی... لە پێستی چەناگە و ڕوومەتەکانی ورد دەبێتەوە و سەرنج لە برۆ باریک و برژانگە تیژەکانی دەدات... یەک دوو جار بە شەو بـاپیرتم لای گەوڕەکە دەبینـی... هیچم نەدەگوت، بەڵام چـاوم دەخسـتە سەر هەڵسوکەوتەکانی دایە، تـاکو بزانـم ئاگـای لێیە و دەیەوێت بە دزیی من بچێتە لای... وردە وردە بۆم دەردەکەوت ئەوان هیچ پێوەندییەکیان نییە، بەڵکو ئەمیان بە هەڵە لە هەڵسوکەوتەکانی ئەویان تێگەیشـتووە... ئینجـا زانیـم باپیرت نەک هەر بۆ لای دایە نەهاتووە، بەڵکو هیوا دەخـوازێت نـەیەتە دەرێ، نـەبادا لـەو گەوڕە بیبینێت... هەرگیز نەدەچووە ئەقڵم ئەو بۆ لای (مەیسوون) هـاتبێت و ژیـانی خـۆی خستبێتە مەترسییەوە... من یەکەم کەس ئەوانم پێکەوە بینی.}.

بە هەرحاڵ (حەمدی) دەگیرێت و لەگەڵ (مەیسوون)ی مانگا دەربەدەر دەکرێت. لێرەیشدا کۆمەڵێک ڕووداوی دیکە هەن وەک ئەوەی خەڵک وایـان زانیـوە ئەو لەگەڵ (مەیسـوون)ی دراوسێیاندا گیراوە، چونکە چی بزانن مانگایەکیش نـاوی (مەیسوون)ە، بۆیە ئەوان دێنە سەریان و شەڕیان لەگەڵ دەکەن. ئێمە هەر لە گۆڕستانین، ئەردەڵان گیان. ئێستا (وریا) چیرۆکی خۆشەویستیی نێوان دایکی و (موفیـد)مان بـۆ دەگێڕێتەوە و تـەرمی (ئـارۆن)یش هێشتا نەنێژراوە. (موفید) دوای ئەوەی دە ساڵی لە زیندان بەسەر بردووە، ئـازاد کـراوە و ویستوویەتی عیشقەکەی لەگەڵ (پەریهان) نـوێ بکاتەوە: {نەیشـاردووەتەوە، کە هێشـتا (پەریهان)ی خۆش دەوێت و بە درێژاییی ڕۆژانی زیندان خەون و زیندەخەونی پێوە دیوە، بگـرە چەنـد جارێـک چووەتە لای و پێـی گوتـووە ئامادەیە پێوەندییەکەی لەگەڵ نـوێ بکاتەوە... دایە هەرچەند بە دڵی بـووە، بەڵام لە لایەک لەبەر قسەی خەڵک و لە لایەکی دی منـی خستووەتە بەرچاو، کە وای زانیـوە بەوە تـووڕە دەبـم، بگـرە خـۆم دەکـوژم، بۆیە نەیویستووە بڕیارێکی ئاوا قورس بدات}.

ئایا (پەریهان) ڕازی دەبێت؟ نەخێر: {چەندی کردووە، نەیتوانیوە بە ئاشکرا داواکەی (موفید) پەسەند بکات و ببێتە هاوسەری... وەنەبێت ئەمەیش بۆ ئەو ئاسان بووبێت، بەڵکو کەوتووەتە ژێر بارێکی دەروونیی زۆر ناخۆشەوە، ئەنجام پیاڵەیەک ژەهری شلی خواردووەتەوە و گیانی سپاردووە... نەمزانی مەبەست لە ژەهری شل چییە و نەشمویست لەو بارەیەوە پرسیار بکەم... ڕەنگە ژەهری شل لە هیی ڕەق ئازاری زیاتر بێت، بەوەی دەتوانێت ماوەیەکی زیاتر لەگەڵ حاڵەتی سەرەمەرگدا بمێنێتەوە و چاکتر هێزی خۆی بەسەر دوا ساتەکانی ژیاندا بسەپێنێت، کە ئەو بە ڕاستی پێویستی بە چەشتنی ئازارێکی گەورە هەبووە}.

لێرەدا باز بەسەر ئەوەدا هەڵدەدەم، کە (پەریهان) پێش مردنی چ ژیانێکی ناخۆشی هەبووە. هێشتا تەرمی (ئارۆن) نەنێژراوە و شوێن هەر گۆڕستانە: {ئەو ڕۆژە دەرکەوتنی (موفید) لەو گۆڕستانە بە هەموو مانایەک بۆ من ناخۆش بوو، بەڵام کەس نەیدەتوانی لە سیمامدا کاردانەوەکەی ببینێت، بەوەی وا لێک دەدرایەوە بە هۆی ناشتنی تەرمی خوێناوییی (ئارۆن)ـەوە ئاوا تێک چووم... کاتێ دەڵێم ناخۆش بوو، ئەوا مەبەستم ئەوە نییە ڕقی هەڵدەستاندم، بەڵکو ڕێک بەپێچەوانەوە ئەوە ئازاری دەدام، کە نەمدەتوانی ڕقم لێی بێت... چەند جارێ لە ناخەوە سەرزەنشتی خۆمم کرد، بەوەی چۆن دەبێت بکوژی باوکم لە بەردەستمدا بێت و ورگی هەڵنەدڕم...!! نەک هەر ئەوەندە، بەڵکو ڕێگەی بدەم بەو دەستە خوێناوییانەیەوە گۆڕی (ئارۆن) هەڵبکەنێت، کە ئەگەر شوێنی باوکیشمی نەگرتبێتەوە، خۆ چەند ساڵ لە ماڵێکدا وەک هاوڕێ پێکەوە ژیاوین...!! هێندەی هەوڵم دەدا ڕقم لەو پیاوە ببێتەوە، تێیدا سەرکەوتوو نەدەبووم... وەکو تریش ئازارێکی گەورەم دەچەشت، کە لە توانامدا نییە کەمترین شت لە بکوژی باوکم بکەم... چ نەهامەتییەکە کاتێ هەست بکەیت دوژمنەکەت کەسێکی ئێسکسووکە}.

ئۆخەی تەرمی (ئارۆن) نێژرا و ئێستا دەبێت لە گۆڕستان بگەڕێینەوە! خۆزگە ئەم پەرەگرافە دەخوێنیتەوە، ئەردەڵان گیان: {بۆم دەرکەوت ئەگەر من وا لە (موفید)م ڕوانیوە، کە کێشەیەکە و دەکەوێتە ڕابردووەوە، ئەوا من بۆ ئەو کێشەیەکم و لە داهاتووی ئەودام... بەڵێ، لە ماوەی ئەو ساڵەدا ئەمەم بە ڕوونی لە هەڵسوکەوتەکانیدا هەست پێ کرد و زانیم ئەو دەیەوێت بە هەر شێوەیەک بێت ئەو کێشەیە تێبپەڕێنێت، کە لە مندا

بەرجەستە بووە... بۆیە دەڵێم ساڵێک، درەنگتر یان زووتر نا، چونکە ئەو کاتەی لە ڕێگەی تۆوە داوای کرد بە دووقۆڵی لە شوێنێک دابنیشین و زۆر نهێنیی ژیانی خۆیم بۆ ئاشکرا بکات، ناوەڕاستی مانگی ئەپریڵ بوو.}.

ئێستا ساڵێکی تەواو بەسەر مردنی (ئارۆن)دا تێپەڕیوە، بەڵام مانای وا نییە بۆی ناگەڕێینەوە. شێوازی شەپۆلی هۆش ئاوایە، ئەردەڵان گیان، ناتوانیت بەردەوام کاتەکان تێک نەشکێنیت! بە لامەوە سەیرە نووسەر هەیە لەمسەرەوە بۆ ئەوسەر ڕۆمانێک دەگێڕێتەوە، بێ ئەوەی یەک جاریش بگەڕێتەوە. بێگومان خوێنەر لە خوێندنەوەیدا سەری لێ تێک ناچێت و زۆریشی لەبارەیەوە دەنووسرێت. ئەوەیش لە دەست هەموو کەسێک دێت. گوتمان ئەگەر ساڵێک تێپەڕیوە، بەڵام ناکرێت بۆی نەگەڕێینەوە: {پێشتر هەر لە دوای ناشتنی تەرمی (ئارۆن)ەوە دەمزانی زۆر هەوڵی داوە لێم نزیک ببێتەوە، بەڵام ئەمەیان جیاواز بوو... ئەگەرچی ڕاگەیاندنێکی ئاوا بە ڕاستی تەفرەی دام و بە شێوەیەک لە شێوەکان دەمویست بزانم ئەو نهێنییانە چین، بەڵام کاتێ وردم دەکردەوە، بۆم دەردەکەوت ئەمە مانای چەمانەوەمە لە بەردەمی ئەودا، مادام دەبێت بۆ زەمەنێک بگەڕێمەوە، کە جێم هێشتووە، لە کاتێکدا ئەمە بۆ ئەو بە بردنەوە دادەنرێت، بەوەی باز بەسەر زەمەنێکدا هەڵدەدات و دەچێتە ناو زەمەنێکی دیکەوە... بەکورتی ئەوەی وای کرد بڕیار بدەم نەیبینم، زەمەن بوو، نەوەک شوێن... ئەو گوتبووی لە هەر جێگایەک هەڵیبژێرم، ئەو ئامادەیە تێیدا بمبینێت، بەڵام من بە پێوەری زەمەن دەدۆڕام... کاتێکیش تۆ وەڵامەکەمت پێ گەیاند، ئەو گوتبووی: ((ئاخر نهێنییەکان بۆ ئەو گرنگن و ڕەوتی ژیانی بە تەواوی دەگۆڕن... بەشێکیان پێوەندییان بە دایکیەوە هەیە، کە ئەگەر لە دەمی منەوە نەیبیستێت، ئەوا لە هەموو ژیانیدا دەمێکی دیکە نادۆزێتەوە یەک وشەی لەو بارەیەوە پێ بڵێت... وەک چۆن لە من زیاتر هیچ کەسێکی دی ئەو نهێنییانە نازانێت، ئەوا بێجگە لە وریایش ئامادە نیم لەژێر هەر فشارێکدا بێت بۆ یەک گیانلەبەر، تەنانەت بۆ بێگیانیش بیاندرکێنم))... نایشارمەوە ئەو گوتانە هێندەی دیکە تەفرەیان دام، بگرە خستمیانە ناو گێژاوی بیرکردنەوەیەکی قووڵەوە، چونکە زانیم ئەو پیاوە بە ڕاستی ئەو نهێنییانەی لایە و دەشیەوێت پێمیان بگەیەنێت.}.

ئێمە ئێستا لە بەردەمی کۆمەڵێک ڕووداوداین. بۆ نموونە پێوەندیی نێوان (وریا) و (مارینا) لەمەودوا چۆن دەبێت؟ (موفید) چیی لە (وریا) دەوێت؟ (گوڵدان)، کە کراوەتە ژن، بە چ چارەنووسێک دەگات؟ با بزانین چیرۆکی ئەوانە چۆن تێکەڵی یەکدی دەبن. (وریا) هەمیشە بە ترس و گومانەوە لە (موفید) دەڕوانێت: {کاتێ لە ئیشەکەی ورد دەبوومەوە، کە لە قوڕی خووساو قاپ، کووپ، دۆلکە و یاریی منداڵانی دروست دەکرد، ئەوا دەمزانی پێوەندییەکی سەیری بە داهاتووەوە هەیە... زیاتریش مەبەستم لەو نەخشانەی سەریانن... بە ڕاستی دەستڕەنگینیی ئەویان بە ڕوونی تێدا دەبینرا... هەوڵی دەدا لە ڕێگەیانەوە ناوی بگاتە هەموو کونجێکی شار... کاتێکم زانی وا ماڵەکەمان پڕە لە کەلوپەلەکانی ئەو... (مارینا) دەیکڕین و هەمیشە پێیدا هەڵدەگوتن... هاوکات لە سیمامی دەڕوانی، تاکو بزانێت چ کاردانەوەیەکم دەبێت... هەوڵم دەدا هەرگیز وا خۆم پێشان نەدەم بە بینینیان سەغڵەت دەبم... یەک دوو جار ویستم سەرزەنشتی بکەم، بەوەی بەرهەمی بکوژێک دەکڕێت و بۆ ماڵەکەی دەهێنێتەوە، بەڵام زوو فریای زمانم کەوتم، چونکە ئەمەیش وا لێک دەدرایەوە منی تووڕە کردووە... وەکو تریش کەلوپەلەکانی ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر ماڵمانی دادەپۆشی... گەیشتە ژوورەکەیشم... ئێوارەیەکیان لە دەرەوە گەڕامەوە و گوڵدانێکم لەسەر مێزی کتێبەکانم بینی... نەخشەکەی سەرنجی ڕاکێشام، چونکە ژنێکی زۆر جوان بوو... قژی درێژی بەملا و بەولای سنگیدا دەهاتە خوارێ و بزەیەک بەسەر لێوی تەنکیەوە دەبینرا... هەستم دەکرد ئەو چاوڕەشە چەناگەخڕە دەناسم... کاتێ جوانتر لێی قووڵ بوومەوە، بۆم دەرکەوت دایکمە... هەڵمبڕی، تاکو بە هەموو هێزی خۆم بەو دیوارەیدا بکێشم، بەڵام هەر چۆنێ بێت بەسەر ئەو تووڕەیی‌یەی ناخمدا زاڵ بووم و لەو شوێنەم دانایەوە... ئینجا زانیم ئەمە تەنیا پەیامێکە و لەو ڕێگەیەوە ناردوویەتی، تاوەکو پێم بڵێت ناتوانیت لە دەستم ڕا بکەیت و ڕۆژێک دێت ئەو ڕووبەڕووبوونەوەی نێوانمان دێتە کایەوە، کە هەر چۆنێ لێکی بدەیتەوە، هەر تۆ تێیدا دۆڕاویت... بەیانییەکیان لە قاپێ لەو قاپانە ورد بوومەوە، کە لەسەر تاقی ناندێن دانرابوون... بۆم دەرکەوت وێنەی (مارینا)ی لەسەر کێشاوە... سەرەتا ویستم خۆم بخەڵەتێنم و بڵێم ئەو نییە، بەڵکو ژنێکە و لەو دەچێت، یان چاوی من ئاوای دەخوێنێتەوە، بەڵام ئەوە تەنیا ماوەیەکی کەمی خایاند و بۆی گەڕامەوە... نەخێر، (مارینا)یە بە هەموو وردەکارییەکانیەوە... وەک هەموو جارێکی دی زۆر هەوڵم دا

ددان بە خۆمدا بگرم و لێی نەپرسم، چونکە ئەمەم بە تێکشکانێکی گەورە دەزانی... نەمتوانی و نەمتوانی... پرسیارێکی ئاوا بزۆز و سەرکێشم لەو دڵەم بۆ بەند نەدەکرا... ئەو نەیشاردەوە، کە ئەمەی بە تایبەت بۆ ئەو دروست کردووە... وشەی (تایبەت) لە ناخەوە هەڵیتەکاندم... ئینجا دەبووایە لەوە تێبگەم بۆچی هێندە بە بەرهەمەکانی ئەو پیاوە سەرسامە... ئەو پرسیارەیان زۆر لەوەی پێشوو زیاتر گیانی دادەڕووخاندم، بۆیە دەمویست وا لە دڵمدا بەندی بکەم، بە هیچ شێوەیەک دەرنەپەڕێت... خۆزگەم دەخواست ئەو لەوەندە بیبڕێتەوە، کەچی زۆر ئاسایی درێژەی پێ دا:

_ پێش ئەوەی بخرێتە زیندانەوە شتێکی زۆر کەمی لەو هونەرە زانیوە... هەر بۆ ئارەزوو لەگەڵ نەخشەی خوشکی بە قوڕ باڵندە و ئاژەڵی دروست کردووە، بەڵام لە زیندان خەون و زیندەخەون بەو هونەرەوە دەبینێت، بە ڕادەیەک بەردەوام وای دەهێنێتە بەرچاو دەستەکانی لەناو قوڕێکی خووساودا بردووەتە خوارێ و دەیشێلێت... کاتێ زیندانییەکان دەیبینن، کە جووڵەی سەیر سەیر بەو پەنجانەی دەکات، وا دەزانن شێت بووە... هەندێکیان وەک بڵێی سەرچاوەی سەرگەرمیی خۆیانیان دۆزیبێتەوە، هەمیشە لێی دەڕوانن و پێی پێدەکەنن... یەک دووانێکیان ئۆفیسی زیندانی لێ ئاگادار دەکەنەوە، بەڵام بە بەڕێوەبەر دەڵێت وەک ژنی دووگیان بێزوو بە قوڕەوە دەکات... نایشارێتەوە ئەگەر زیندانەکە گڵ بووایە، ئێستا ئەو دیوارانەی بە ددان داڕماندبوو... دەرفەت دەهێنێت و داوایان لێ دەکات ڕۆژانە هیچ نەبێت لە جیاتی یەکێ لە ژەمەکان، تۆپەڵێ قوڕی بدەنێ، کە تا ماندوو دەبێت دەیشێلێت و دوایی وێنەی نان دەیخوات... ئەوان گاڵتەیان لە قسەکانی دێت، ئەگەرچی وەک شێت لە قەڵەمی نادەن، تاکو بۆ شێتخانەی ببەن... کاتێ ئازاد دەکرێت، پێش هەموو شتێک دەستەکانی تا ئانیشکی لە قوڕ دەنێت... بەو قوڕەوە بۆ لای خوشک و باوکە ئاسنگەرە قاچشکاوەکەی دەگەڕێتەوە... هەر بەو دەستە قوڕاوییانەوە ئەوان و هاوڕێکانی لە باوەش دەگرێت و ماچیان دەکات... هەر بەو دەستە قوڕاوییانەوە بۆ لای.........}.

پێوەندیی نێوان (مارینا) و (موفید) بۆ (وریا) مایەی نیگەرانییە، کەچی (گوڵدان)یش دەچێتە ناو ئەو هاوکێشەیەوە: {هەندێجار (گوڵدان)یش لەگەڵ خۆی دەبات... (موفید) ئەویشی زۆر بە دڵە، بەوەی لەبارەی هونەری سێرامیکەوە گفتوگۆی لەگەڵ دەکات و

سوود لە تواناکانی دەبینێت، لە کاتێکدا (گوڵدان) خۆی نایشارێتەوە لەوەتەی ئەوی ناسیوە گۆڕانێکی گەورە بەسەر ئاستی هونەری و تێگەیشتنیدا هاتووە... وێنەی (گوڵدان)م بەسەر یەکێ لە گوڵدانەکانەوە بینی و بەرچاوم تاریک داهات، کەچی هێشتا ویستم ئەو تووڕەییە لە هەناومدا بەند بکەم و نەهێڵم بتەقێتەوە... تا دەهات زیاتر سەرودڵی دەگرتم و بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ پێی دەگوتم ئەو ڕووبەڕووبوونەوەیەی نێوانمان درەنگ یان زوو هەر دەبێت ڕوو بدات... بۆ ساتێ بیرم لە کوشتنی کردەوە، بەڵام ویستم خێرا لەوە تێبگەم ئایا ئەمەیش هەر مانای چەمانەوەم نییە بۆ ئەو، بەو پێیەی دەبێت بۆ کاتێک بگەڕێمەوە، کە من بڕیومە و ئەو هێشتا پێی نەگەیشتووە... ئەمە دەبووە ڕێگر لەوەی بڕیارێکی ئاوا بدەم، ئەگینا هەموو ئەو مافانەی دابووە دەستم، تاکو سەری لە جەستەی جیا بکەمەوە...}.

(وریا) لە گێژاوێکی گەورەدایە و بەردەوامیش بە هۆی کوژرانی (ئارۆن)ەوە دەتلێتەوە: {(ڕاستییەکەی (مارینا)، (گوڵدان) و (موفید) هەر یەکەی بە شێوەی خۆی خەیاڵی داگیر دەکردم، ئەگینا دەمویست خۆم هێمن بکەمەوە و وردتر لەوە بکۆڵمەوە، ئاخۆ دوور و نزیک پێوەندیم بە کوشتنەکەیەوە هەیە... بۆ ئەمەیان پێویستم بە کەشێکی هێمن هەبوو، کە لەو بارودۆخە سەختەدا بە مەحاڵ دادەنرا...)}. هەروەها سەرنج لەم پەرەگرافەیش بدە: {سەرەتا هەر لەگەڵ گەڕانەوەمان لەو گۆڕستانەی بە نهێنی (ئارۆن)مان لێ ناشت، دەبووایە بزانم ئیدی ژیان بۆ منێکی هەرزەکار لە ماڵێکدا ژنێکی ئاوا ناسک و جوانی وەک (مارینا)ی تێدا بێت و ئەو جلە سەرنجڕاکێشانەیش لە بەر بکات، ئاسان نییە، بە چاوپۆشین لەوەی ئەو پێوەندییەی نێوانمان چ ناوێکی هەیە... بەکورتی دەبووایە نەهێڵم ئەو ژنە بە مەبەست و بێ مەبەست کەمترین کارم لێ بکات، چونکە دەمزانی هەر شتێک لەو بابەتە ڕوو بدات، ئەوا بۆم دەبێتە شکستێکی گەورە، بەوەی بۆ کاتێک دەگەڕامەوە، کە جێم هێشتبوو... لە لایەکی دی چاوەڕێم دەکرد، ئاخۆ چارەنووسی سەرەمێکوتەکەی سکی (گوڵدان) بە کوێ دەگات... تا ئەو کاتەیش زانیارییەکانم لەبارەی سکپڕی و منداڵبوونەوە سنووردار بوون، بۆیە بە چاکم زانی پەنا بۆ (مەزاهیر مەزهەر) ببەم، نەک هەر لەبەر ئەوەی ساڵێک لە من گەورەتر بوو، بەڵکو لەبەر ئەوەیش، کە سەری لەو شتانە دەردەچوو...}.

(مەزاهیر مەزهەر) ئەو کوڕەی بەشێک لە چیرۆکی ژیانیمان لە گۆڕستان گێڕایەوە، دیسان دەردەکەوێتەوە. ناهەقت نییە سەرت لێ تێک بچێت، ئەردەلان گیان، بەلام بەوە دڵخۆشم، کە دەتوانم پێوەندیی نێوان چیرۆکەکانت بۆ بدۆزمەوە. باز بەسەر زۆر شتدا هەڵدەدەم و دەگەمە ئەوەی، کە دەڵێت: {ئەو دڵنیای کردم مادام ماوەیەکی بەسەردا چووە و هیچی لێ دەرنەکەوتووە، مانای وایە سکی پڕ نەبووە... ئەگەرچی هێشتا گرفتی پەردەی کچێنییەکەی دەما و زوو زوویش بیری دەخستمەوە، بگرە بە شێوەیەک لە شێوەکان هەڕەشەیشی لێ دەکردم، بەلام ئەو هەواڵە گورزێک ڕووناکیی خستە دڵمەوە... لەمەیشەوە پێوەندیم لەگەڵ ئەو کوڕە بە تین بوو، کە پێشتر زۆر کەم یەکدیمان دەدواند...}.

(مەزاهیر مەزهەر) هەمیشە کوڕێکی دیکەی لەگەڵە، کە ناوی (نەوشیت کۆنترین)ە، بەلام ئەوانە بەردەوام دژی یەکن. تکایە سەرنج لەو ناوەیش بدە، کە ئەگەرچی سەیرە، بەلام بە مەبەست لێی نراوە: {ئەگەر (مەزاهیر مەزهەر) لەبەر درۆزنییەکەی پەسەند نەدەکرا، ئەوا چەند هۆکارێک وایان دەکرد (نەوشیت کۆنترین) نەچێتە دڵەوە... خۆ ئەو پێچەوانەی (مەزاهیر مەزهەر) زۆر ڕاستگۆ بوو، بەلام کەس بەرگەی ئەو قسەڕەقییەی نەدەگرت، تەنانەت من خۆم جارێکیان لێی تووڕە بووم و پێیم گوت: ((ناوی تۆ No shit بە ئینگلیزی واتە گوو مەکە، بەلام خۆزگە ناوت قسە-مەکە بووایە))... لەمەوە زۆر کەس بە (گوو-مەکە) بانگیان دەکرد... نازناوی (کۆنترین)یش هێندەی دیکە ڕەزای گران کردبوو... بەوەدا هەموو شتێکی بە مێژووی کوردەوە دەبەستەوە، گوایە کۆنترین نەتەوەی سەر ڕووی زەمینە و باشترین و جوانترین بوونەوەرن، ئیدی ئەو وشەیەی پێوە لکا...}. ئێستا قۆناغێکی نوێ لە ژیانی (وریا)دا دەست پێ دەکات: {ئیتر بووینە سێکوچکەیەکی سەیر... هیچ شتێکمان لە یەکدی نەدەچوو، جگە لە عیشقمان بۆ مەی، ئەگەرچی هەرگیز تا ئەو کاتە ڕێک نەکەوتبوو پێکەوە بخۆینەوە... دەمزانی ئەوان هامشۆی ڕەشماڵەکانی ئەو عەرەبانە دەکەن، کە لە قەراغی شار هەڵیانداون، بگرە (مەزاهیر مەزهەر) لەوێ زۆر خۆشەویستیشە... من ئەگەرچی پێشتر یەکێک بووم لەوانەی ئەو کارەیان بە قێزەون دادەنا، بەلام دوای ئەوەی تووشی ئەو بارە دەروونییە سەختە هاتم، بۆم دەرکەوت پێویستم بەو شوێنە هەیە، تاکو خۆمی لێ بەتاڵ بکەم و ئەو هەستە شەڕانگێزانە

نەتوانن لە خشتەم ببەن... هەستم دەکرد لەو ڕێگەیەوە خۆم لە (مارینا) و (گوڵدان) دەپارێزم و لە ڕووبەڕووبوونەوەی (موفید)یش دوور دەکەومەوە...}.

(وریا) لەو ڕەشماڵانە تووشی کچێک دەبێت، کە ناوی (عورێقە)یە. ئەو کچەیش چیرۆکی خۆی هەیە. گوناهی من چییە، ئەردەڵان گیان، چیرۆکەکان تێکەڵی یەکدی دەبن؟ ئیدی فێر دەبێت دزی لە (مارینا) بکات، بۆ ئەوەی دیاریی گرانبەها بۆ ئەو سۆزانییە بکڕێت: {هەموویانم دەدایە (عورێقە)، ئەو تیلمەیەی یەکەمجار لەژێر ڕەشماڵەکەیدا هێشتی جەستەم گەرمیی جەستەی هەڵبمژێت... (مەزاهیر مەزهەر) دەیگوت مادام دزینی شتومەک لەپێناو تیلمەدا چێژێکی ئێکجار گەورە دەبەخشێت، ئەوا دەکرێت وەک تریاک بە ئەدێکشن دابنرێت، چونکە مرۆڤی لەسەر ڕادێت... ئیدی وازهێنانی زەحمەتە، ئەگەر نەڵێم مەحاڵە... دەیگوت ئێمە هەمیشە پەنا بۆ خۆشەویستی دەبەین، تاکو خۆمان لە کۆتوبەندەکان ڕزگار بکەین، بەڵام لێرە تێدەگەیت هیچ شتێک هێندەی خۆشەویستی مرۆڤ ناکاتە کۆیلە... ئەوی پسپۆڕ لە بواری تیلمەلۆجیدا، دوو جۆر تیلمەی دەستنیشان دەکرد، تیلمەی شارستانی و تیلمەی کۆچەر... یەکەمیان، دەتبات و دووەمیان، دوات دەکەوێت... بۆ یەکەمیان نموونەی تیلمە موسڵاوییەکە و باوکی دەهێنایەوە، بەڵام بۆ دووەمیان ئاماژەی بە (سورەیا) دەدا، کە چۆن پێوەی لکاوە و لێی نابێتەوە... دەیگوت شتی هاوبەش لە هەردووکیاندا ئەوەیە، تۆ ناتوانیت خۆت ڕزگار بکەیت، مادام چێژ لە بەردەوامبوون دەبینیت... هەتا زیاتریش بیر لە ڕزگاربوون بکەیتەوە، زیاتر هۆگری دەبیت و پتر چێژی لێ وەردەگریت... هەر کەسێکت بینی کەلوپەلەکانی خۆی، ئینجا دزیبنی، یان کڕیبنی، دەداتە تیلمە، ئەوە بزانە ئەو کەسە چووەتە قووڵاییی ئەو پێوەندییەوە و لە هەوڵی خۆڕزگارکردندایە... هەست دەکات هەموو ئەو سۆز و خۆشەویستییەی دەیداتێ، بەس نییە و دەیەوێت بە پێشکەشکردنی دیاریی گرانبەها، ئەو بۆشاییە پڕ بکاتەوە، کە وا دەزانێت لەنێوان خۆی و تیلمەکەیدا دروست بووە... ئا، ئەوەتا گرفتەکە، لە لایەک دەتەوێت لە دەستی ڕا بکەیت و لە لایەکی دی ترست هەیە بۆشایی لەنێوانتاندا دروست بوو‌بێت... بەم شێوەیە خۆشەویستیی نێوان تیلمە و تیلمەباز، پێچەوانەی خۆشەویستیی نێوان ژنومێردی ئاسایی، ئەبەدییە و کۆتاییی نایەت... پێی لەسەر وشەی (خۆشەویستی) دادەگرت و دەیگوت، بەڵێ، خۆشەویستی، نەکەی نکووڵیی لێ بکەیت، وریا، کە خۆشەویستیی ڕاستەقینەت تەنیا لە تیلمەدا دەست

دەکەوێت، مـادام لەو پێوەندییەدا هیـچ دەرگەیەک، هیـچ پەنجەرەیەک و هیـچ درزێـک نادۆزیتەوە پێیـدا بچیتە دەرێ و سەر لە هەنگاوەکانت دەرناکەیت، ئـاخۆ دەتبەن، یـان دەتهێننەوە... نەخێر، دەتخولێننەوە... بخـولێرەوە، بخـولێرەوە، گیانەکەم، چونکە بەوەدا دەزانـم تـۆ لە ناخمـدا غەرق بـوویت و هیـچ شـتێکت لێـوە دیـار نییە، ئەگەر بکەوێتە دەرەوەمەوە... لەگەڵ هەموو ئەمانەدا (عورێقە)ی مـــن تێکەڵییەک بـــوو لە تیلمەی شارســتانی و تیلمەی کۆچەری، بۆیە ئازارەکـــانم کتـــومت لە هیـــی (مەزاهیر مەزهەر) نەدەچوون... ئەو لە یەک کاتـدا دەیـبردم و دوایشـم دەکەوت... هەڵیـدەبڕیم و شۆڕیشـی دەکردمەوە... وەک بڵێی بە وردی مانـای (خولانەوە)م بـۆ ڕاڤە بکـات... نـاوی ڕاستەقینەی خـۆی (عێـراق) بـوو... لە مـانگی ئۆگسـتی یەکێک لە ساڵەکانی دەیەی دووەمـی سەدەی بیسـتەم لە نەخۆشـخانەیەکی بەغـدا و لەژێر دەسـتی دۆکتـۆرێکی ئینگلیـزی لە دایـک دەبێـت... بەڵام بـۆ ئەوەی وەک تیلمەیەکی کۆچەری بێتە بەرچاو، بـۆ (عورێقە)ی کـورت دەکاتەوە... خۆشەویستەکەی لەگەڵی ناپـاک دەردەچێت... تووشـی نائومێدییەکی گەورە دەبێت... دڵی لە دایکوباوکی دەشکێت و پەنا بۆ مامی دەبـات... ئەو چـاوی تـێ دەبڕێت و زوو زوو پەلاماری دەدات... (شوێنی چڕنووک و گازەکـانی ئەو پیـاوە دڵڕەقەی لەسەر ڕانە نەرم و مەمکە برۆنزییەکانی پێشـان دەدام و فرمێسکی هەڵدەڕشت... دەیگـوت هەرچەنـد لێیـان دەڕوانـم قێـز لە خـۆم و لە دنیـا دەکەمەوە)... ئیـدی بەرگەی ئەو ژیانە نـاگرێت و سەر هەڵـدەگرێت، تـاکو لێـرە لە باوەشـی (عورێبە)دا خـۆی دەگرێتەوە... لەبارەی ژیـانی خۆیەوە کۆمەڵێک چیرۆکـی ئـاوا تراجیـدیی بـۆ دەگێڕامەوە... (مەزاهیر مەزهەر) دەیگـوت یەکێ لەو شـتانەی ئێمە بە تیلمەوە دەبەسـتێتەوە و دەسـت و قاچمـانی پێـوە شەتەک دەدات، ئەو چیرۆکە تراجیدییانەن، کە لەسەر زمـــانی هەر یەکێکیانەوە دەیانبیســـتین، چونکە هەر تیلەمەیەک دەڵێیـــــت خـــــاوەنی کۆمەڵێک لەو چیرۆکانەیە... مـــــادام ڕاستەقینەشن و هەڵبەستراو نین، ئەوا کـاتێ دەیانگێڕنەوە، نەک هەر ناچاریت گوێیـان لـێ بگریت، بەڵکو بـێ ئەوەی ئاگـات لـێ بێـت وا دەزانیت ئەو ڕووداوانە بەسەر خۆتـدا هـاتوون... ئەمە سەرەتا، بەڵام هێنـدەی پـێ نـاچێت سیحری گێڕانەوە وات لـێ دەکـات هەسـت بکەیت هەموو ئەو تاوانانە دەسـتی تۆیـان تێدایە، بگـرە هەر خـۆت بکەریـانی... ئێستا کـاتی ئەوە هـاتووە پـێ لەو گوناهانەت بنێیت و ویژدانت دادگـایی بکەیت، بەوەی چۆن هێنـدە دڵـڕەق بـوویت و ئەو مرۆڤەت بەم شێوەیە چەوساندووەتەوە... کەواتە ڕێگە

بدە با ناخت سۆزی لێ هەڵبقوڵێت، تاکو ئەو گوناهانە بشواتەوە و ئیدی چیت ماوە لە ژیان، بە دڵێکی پاکەوە بۆ قەرەبووکردنەوەی ئەوی تەرخان بکە...}.

لێرەدا سەرنج لە ناوی (عورێبە) و (عورێقە) بدە و بزانە ئەوانە مانایان چییە. {پێوەندیم بە (عورێقە)وە زیاتر ئەوەی لا دەچەسپاندم، کە نازانم چۆن بیر لە خۆم و لە دەوروبەرم دەکەمەوە... ڕاستییەکەی تەنیا یەکەمجار لەگەڵی جووت بووبووم، ئەگینا دوای ئەوە بە گێڕانەوەی ئەو چیرۆکانەی هەوەسی دەکوشتم، بەڵام بە هێزێکی پەنهان بۆ خۆیی ڕادەکێشام، یان پاڵی پێوە دەنام... وەک گوتم نەمدەزانی لە چ ڕێگەیەکەوە بە خۆیەوەی دەبەستمەوە... هەرچەند بمویستایە لێی جیا ببمەوە، تۆمەتی ناپاکیی دەخستە پاڵم... هەڕەشەی لێ دەکردم، ئەگەر زوو زوو سەری لێ نەدەم، ئەوا دێتە ناو شار و ڕیسوام دەکات... ئەم خەسڵەتە لە سەرجەم تیلمەکانی تری جیا دەکردەوە، چونکە ئەوان بە هیچ شێوەیەک بۆ ناو شار دانەدەبەزین، گوایە تیلمەی کۆچەری کاتێ بێتە ئاوەدانی و خەڵک لەوێی ببینن، ڕەواجی کەم دەبێتەوە، یان هەر نایمێنێت... زانیاریی تەواوی لەبارەمەوە هەبوو... دەیگوت دەچێتە لای (مارینا) و هەموو شتێکی بۆ دەگێڕێتەوە...}. (وریا) لە کۆلیجی یاسای بەغدا وەردەگیرێت و واز لە (عورێقە) دەهێنێت، بۆیە (عورێقە) خۆی دەسووتێنێت، کە ئەمە ئازارێکی گەورەی (وریا) دەدات. (مەزاهیر مەزهەر) ساڵی پێشوو لە هەمان کۆلیج وەرگیراوە، بەڵام لەبەر خاتری (سورەیا)، کە ئەویش یەکێکە لە سۆزانییەکانی (عورێبە)، دەستی لێ هەڵدەگرێت و ناچێتە بەغدا. بێگومان ئەو بەشەی باس لە ڕەشماڵانە پڕە لە دیمەن و دایەلۆگ، بەڵام ناکرێت بیانگێڕینەوە. گرنگ ئەوەیە تۆ بزانیت ڕەوتی گێڕانەوەکە چۆن دەچێتە پێشێ. ئێستا (وریا) گەیشتووەتە بەغدا و لای (ئیمرا بابل) ژوورێکی دەست کەوتووە. ئەو ژنە خزمی (مارینا)یە و دنیایەک چیرۆکی تراجیدیی هەیە: {وەک دەزانی لای پوورێکی دایکی (مارینا) لەگەڕەکی دێرینی تەورات دەژیام... لە نهۆمی سەرەوە ژوورێکی دابوومێ... (ئامیرا بابل) ژنێکی پیر بوو... تەمەنی دەگەیشتە هەشتا، بەڵام هێشتا لە پێ نەکەوتبوو... ئەگەر پێویستی بکردایە، دەیتوانی بەشێکی زۆری مێژووی ژیانی خۆی و بنەماڵەکەیشی بگێڕێتەوە، بەڵام تا بۆی بکرایە بە لای ئەو ڕابردووەدا نەدەچوو... مەبەستم ئەوەیە ئەگەر ناچار نەبووایە، باسی نەدەکرد، ئەگینا دەمزانی لە ناخی خۆیدا بەردەوام لەگەڵی دەژیێ...}.

(وریا) پێمان دەڵێت: {(ئامیرا) ئەگەر تا بۆی بکرایە قاچی نەدەخستە ئەودیوی دەرگەی حەوشەوە، لەبەر ئەوە نەبوو، کە نەیدەتوانی بڕوات، بەڵکو لە ماوەی ئەو حەوت هەشت گرێیەی تەمەنیدا چەرمەسەریی زۆری لە دەرەوە دیبوو... ساڵی 1941، ئەو ساڵەی (دانیال)ی کوڕی (مارینا) و (ئارۆن) دەکوژرێت، موسڵمانەکان زۆر لەناکاو بەسەر جووەکانی ئەو گەڕەکە و دەوروبەری دادەدەن و خوێنی سەدان کەسیان دەڕێژن... بەشێکیان منداڵ و پیرن... کۆمەڵ کۆمەڵ دەیاننێژن... بەوەندە ناوەستن و ماڵ و دووکانەکانیشیان بە تالان دەبەن... ئەگەر مرۆڤ تاکو ئەمڕۆیش گوێی لە وشەی (فەرهوود) دەبێت، ئەوە ماناکەی لە (فر یهود)ەوە هاتووە... لەو شاڵاوەدا مێردی (ئامیرا)، دوو کچی، دوو زاوای و سێ کچەزای بەر دەکەون... ڕاستییەکەی تاکو دوو ساڵ پێش ئەوەی من بچمە ئەوێ، جووەکان زۆربەی دانیشتووانی گەڕەکەکەیان پێک دەهێنا، بەڵام لەگەڵ دامەزراندنی دەوڵەتی ئیسرائیلدا بە کۆمەڵ کۆچیان کرد... وەک لە کتێبی (نزهة المشتاق في تاريخ يهود العراق)دا دەمخوێندەوە، بەپێی ئەو سەرژمێرییەی ساڵی 1920 کراوە، ژمارەی جوو لە بەغدا پەنجا هەزار کەس بووە و کەرتی بازرگانییش هەر ئەوان بە دەستیانەوە گرتووە... خۆم بە چاوی خۆم دەمبینین چۆن شتومەکەکانیان بە هەرزان دەفرۆشت و بە نائومێدی ملی ڕێیان دەگرت... تەنیا چەند کەسێکیان مانەوە... دەمتوانی بە ڕوونی شوێنەواری ترس نەک هەر بە ڕووی خەڵکەکەوە، بەڵکو بەسەر خانووبەرە، پەرستگا، گۆڕستان و شەقامەکانیشیانەوە ببینم... خزمە نزیکەکانی (ئامیرا)یش وەک ئەوانی دیکە ناوماڵی خۆیان (ئەوەندەی توانیبوویان لە فەرهوودەکەی چلویەک ڕزگاریان بکەن)، بە هەندێک پارە دەگۆڕییەوە و دەهاتنە لای، تاکو لێی بپاڕێنەوە، بەشکو لەگەڵ خۆیانی ببەن، بەڵام کاتێ پیرەژن بەو دەنگە نووساوەی پێی لەسەر مانەوە دادەگرت، ئیدی ئەوان هەر ئەوەندەیان بۆ دەمایەوە جەستە لاوازەکەی لە باوەش بگرن و چەند دڵۆپێک فرمێسک بەسەر قژە بەفرینەکەی و ڕوومەتە چرچەکانیدا بڕێژن... هەندێک لەوانەم پێشتر دەناسی، بەوەی لە هەولێر دەهاتنە سەردانمان، بەڵام ناسین لە کاتێکی ئاوادا هیچ مانایەکی نەبوو... کەم و زۆر لەوانەی پێشوو نەدەچوون... دەتگوت مرۆڤی سەردەمە زووەکانن، بۆ نموونە ئەوانەی ئوور و بابل و دوای دوو سێ هەزار ساڵ ساڵ زیندوو بوونەتەوە... کاتێ دەڕۆیشتن بە منیان دەگوت تاکو لێرەم ئاگام لێی بێت... (ئامیرا) دوایی پێی دەگوتم:

_ کەس ناتوانێت ئاگای لە کەس بێت، مادام کەس ناتوانێت ئاگای لە خۆی بێت... لەو هەشتا ساڵەی تەمەنمدا قسەیەک زۆر لام بێمانا بووبێت، ئەوە بووە: ئاگات لە فلان بێت، یان با فلان ئاگای لێت بێت.}.

ناکرێت لەو ڕووداوەی گەڕەکی (تەورات)دا ئاماژە بەوە نەدەین، کە چ ماڵی (مامۆستا ئەحمەد ئەلشەمسی) و چ (ئەبو عومەر)یش نەک هەر دژی کەلتووری تالانکردن دەوەستنەوە، بەڵکو بەرگرییش لە جووەکان دەکەن: {(هالە) بۆی گێڕامەوە چۆن ئەو کاتەی بەسەر ماڵی (ئامیرا)یان داداوە، باوکی بەرگریی لێ کردوون، بەڵام نەک هەر سوودی نەبووە، بەڵکو هێندەیان لەویش داوە، تاکو هەردوو قاچیان لە کەڵک خستووە... هەر لەو ڕۆژەدا (ئەبو عومەر)، ئەو پیاوەی دوای سی ساڵ خزمەت لە بواری تاپۆدا، خانەنشین کرابوو، دارتاشخانەیەکی لە سووچی کۆڵانمان کردبووەوە و هەندێجار بە قاتێکی ڕەش و سیدارەیەکەوە لای (مامۆستا ئەلشەمسی)م دەبینی، سەری لە چوار شوێن دەشکێت، چونکە ویستوویەتی کتێبخانەی ماڵی (ئامیرا) بپارێزێت و نەهێڵێت ئەو هەموو کتێب و مانیسکرێپتە کۆنە لەو بەردەمە بسووتێنن... دواتریش کوڕێکی خۆی و دوو برازای لەگەڵ (ڕاقیە) و (هالە)دا دەنێرێت، تاکو لەو گەڕەکانە بگەڕێن، بەو هیوایەی تابلۆکانی (ئامیرا) بۆ ماڵ بگەڕێننەوە، بەڵام تەنیا چەند پارچەیەکیان دەدۆزنەوە، کە بە دەست منداڵانەوە دەبن و یارییان پێ دەکەن......}.

باز بەسەر کۆمەڵێک ڕووداوی دیکەدا هەڵدەدەم و دەگەمە ئەوەی چۆن پێوەندی لەگەڵ (هالەی مامۆستا ئەحمەد ئەلشەمسی)ی دراوسێیان دەبەستێت، کە هونەرمەندی شێوەکارە و لە (ئامیرا بابل)ەوە فێری ئەو هونەرە بووە: {یەکەمجاریش من پێم خستە ماڵیانەوە هەر بۆ بینینی ئەو تابلۆیانە بوو، کە دەتوانم بڵێم (هالە) بە زۆر بردمی... دەمویست بە هەموو شێوەیەک خۆم لەوە بە دوور بگرم پێوەندیم لەگەڵ ئەو کچە پەرە بستێنێت، نەک لەبەر ئەوەی بە دڵم نەبوو، بەڵکو دوای ئەو شکستانەی لە هەولێر تووشیان هاتبووم، دەبووایە پشوویێک بدەم و نەهێڵم لەوە زیاتر کێشەکان ڕێگەم پێ بگرن، ئەگینا زۆر جار دەگەیشتمە ئەو باوەڕەی خۆشم دەوێت، بگرە بێ ئەوەی لە هۆکارەکەی تێبگەم لەودا ئاسوودەییەکی سەیرم دەبینی... هاوکات دەترسام ئەمە تەنیا هەستێکی فریودەرانەی ناخم بێت، تاکو بیەوێت ئەو ڕابردووەم لە بیر بباتەوە، کە

نایشارمەوە هەوڵم دەدا بە هەر شێوەیەک بێت تێیبپەڕێنم و پێ بخەمە ناو زەمەنێکی نوێیەوە... لەو ڕابردووەدا لانی کەم دەستم بە خوێنی مرۆڤێک سوور بووبوو... بۆیە دەڵێم لانی کەم، چونکە هێشتا ساغ نەبووبووەوە ئاخۆ (ئارۆن)یش من کوشتوومە، یان کێ... ئەو دەفتەرەی لای پۆلیس هێشتا وەک تارمایی دەهاتەوە بەرچاوم و بە لاوەم دەنا... بە خۆمم دەگوت ئەوەندەی ژیانم ماوە بۆ ئەوە نییە بە ڕابردوومی ببەستمەوە، چونکە ئەگەر وا بێت، ئاوا مانای وایە بە دوای هیچ شتێکی نوێدا ناگەڕێم، بەڵام نەشمدەزانی ڕێک دەمەوێت چی بکەم...}.

لێرەدا خاڵێکی زۆر گرنگ هەیە دەبێت بیزانیت، ئەویش ئەوەیە (وریا) بڕیار دەدات هەرگیز بۆ هەولێر نەگەڕێتەوە، ئەگەرچی (مارینا) هەوڵی دنیای لەگەڵ دەدات. سەیرەکە ئەوەیە (مارینا)یش بڕیاری داوە لە ژیانیدا نەچێتە بەغدا: {(مارینا) نامە لەسەر نامەی دەنارد و دەیگوت دەبێت بە خێرایی بگەڕێمەوە... گەیشتە ئەوەی بنووسێت: ((تۆ دەبێت بگەڕێیتەوە، وریا، چونکە پێویستە هەندێک نهێنیت پێ بڵێم، کە بۆ تۆ گرنگن و ڕەوتی ژیانت بە تەواوی دەگۆڕن... ئەگەر لە دەمی منەوە نەیانبیستیت، ئەوا لە هەموو ژیانتدا دەمێکی دیکە نادۆزێتەوە یەک وشەت لەو بارەیەوە پێ بڵێت... وەک چۆن لە من زیاتر هیچ کەسێکی دی ئەو نهێنییانە نازانێت، ئەوا بێجگە لە تۆیش ئامادە نیم لەژێر هەر فشارێکدا بێت بۆ یەک گیانلەبەر، تەنانەت بۆ بێگیانیش بیاندرکێنم... هەر لەبەر ئەوەیشە لە نامەدا نایاننووسم، دڵەکەم))... ئەمانە لە لایەک تەفرەیان دەدام و بۆ گەڕانەوە پاڵیان پێوە دەنام و لە لایەکی دیکە هەستم دەکرد ڕێک لەو پەیامە دەچن، کە کاتی خۆی (موفید) لە ڕێگەی تۆوە بۆی ناردبووم، گوایە دەیەوێت بە هەر شێوەیەک بێت بمبینێت و نهێنییەکانم بۆ بدرکێنێت... دەمزانی ئاسان نییە و من بە هۆی ئەو کەللەڕەقییەمەوە لە بەشێکی زۆری نهێنیی ژیانم، کە لای (مارینا) و (موفید)ن، بێبەش دەبم، بەڵام ددانم بە خۆمدا دەگرت و نەمدەویست تا ئەبەد بۆ هەولێر بگەڕێمەوە... کاتی خۆی داواکەی (موفید)م ڕەت کردەوە، چونکە بۆم دەردەکەوت ئەمە مانای چەمانەوەمە لە بەردەمی ئەودا، مادام دەبێت بۆ زەمەنێک بگەڕێمەوە، کە جێم هێشتووە، لە کاتێکدا ئەمە بۆ ئەو بە بردنەوە دادەنرێت، بەوەی باز بەسەر زەمەنێکدا هەڵدەدات و دەچێتە ناو زەمەنێکی دیکەوە... بەکورتی ئەوەی وای کرد بڕیار بدەم نەیبینم، زەمەن بوو، نەوەک شوێن... بەڵام ئەوەی نەیدەهێشت (مارینا) ببینم شوێن بوو،

نەوەک زەمەن، ئەگەرچی هەستم دەکرد ئەو دووانە تەنیا لە ڕواڵەتدا جیاوازن، ئەگینا وەک ناوەرۆک هەمان مانایان هەیە...}. ئەگەرچی (هالە) زۆر پێی خۆشە پێوەندیی خۆشەویستی لەگەڵ (وریا) ببەستێت، بەڵام (وریا) نایەوێت: {ڕاستییەکەی نەمدەویست بە هۆی منەوە تووشی نائومێدی ببێت... ئەگەرچی زۆر جار دەهاتە سەرم بە مەبەستی سەرگەرمی پێوەندیی لەگەڵ دابمەزرێنم، بەڵام دەترسام نەتوانم وازی لێ بهێنم، یان کاتێ وازی لێ دەهێنم وەک (گوڵدان)، (عورێقە) و ئەوانی دی ئازارم بدات و بە شێوەیەک لە شێوەکان بە ڕابردووەوە بمبەستێتەوە... نایشارمەوە لە دۆخێکی نالەباردا دەژیام... نە لە خۆمم ڕادەبینی دڵداری بکەم و نە بۆم دەکرا سەر لە تیلمەکانیش بدەم، لە کاتێکدا بەغدا لەو سەردەمە لە بواری تیلمەلۆجیدا ماوەی زێڕینی خۆی بەسەر دەبرد و تیاترۆخانەکان هەمیشە جمەیان دەهات، بگرە هامشۆی تیلمە و دامەزراندنی پێوەندی لەگەڵیاندا وەک جۆرێک لە ئەتەکێت سەیر دەکرا و دەوڵەمەندەکان شانازییان پێوە دەکرد...}.

لێرەدا چیرۆکی ئەو سۆزانییانەی بەغدا دەست پێ دەکات، کە وڵات بە ڕێوە دەبەن. بازیان بەسەردا هەڵدەدەم و دەگەمە ئەوەی (وریا) لەبەر ئەوەی دژی ڕژێمە، بڕیاری گرتنی بۆ دەردەچێت و خۆی ڕزگار دەکات. زانکۆی بۆ تەواو ناکرێت، چونکە هێشتا سالێکی ماوە. دەگاتە ئەڵمانیا، بەڵام ئێمە نامانەوێت لە ڕووداوەکانی ئێرە دوور بکەوینەوە. (هالە) بۆی دەرکەوتووە چەند سیخوڕێک دوای (وریا) دەکەون و ژیانی لە مەترسیدایە. سەیر ئەوەیە {هەر لەوساوە ئەو کچەم دیبوو، هەستم دەکرد لە یەکێ دەچێت، پێشتر زۆرم بینیبێت، بەڵام نەمدەزانی کێیە... ئەو ئێوارەیە بۆم دەرکەوت شێوەی (هەرناز)ی زۆر تێدایە، کە یەکێک بوو لە دەنکەکانی (مونیر بۆتانی)، ئەگەر نەڵێم خۆشەویستترینیانی بوو... نەمدەزانی بۆچی پێم ناخۆشە هەمان ناوی (دایکی گوڵدان)ی لێیە... ئایا لەبەر ئەوە بوو ئەوانی بە بیر دەهێنامەوە، لە کاتێکدا هەوڵم دەدا بە هەر شێوەیەک بێت لە خەیاڵی خۆمیان بسڕمەوە...؟! بە هەرحاڵ پێم خۆش بێت، یان ناخۆش ئەو ژنە باڵابەرزە قژکورتە، کە زۆربەی کات بە پاڵتۆیەکی سووری گرانبەها و جووتێ گوارەی گەورەوە دەمبینی، ناوی (هەرناز) بوو... مێردەکەیشی بە یەکێک لە کاربەدەستە گەورەکانی دەوڵەت دەژمێردرا...}.

حەز دەکەم لێرە سەرنج لە چەند شتێک بدەیت: یەکەم، ناوی (هەرناز)، کە بێمەبەست نییە. دووەم، گەڕانەوە بۆ هەولێر. سێیەم، دەرکەوتنی (مونیر بۆتانی)، کە یەکێکە لە کارەکتەرە گرنگەکانی ڕۆمانەکە. (مونیر بۆتانی) کێیە؟ {ناوی خۆی (مونیر شەوقی بەگ) بوو، بەڵام ئەو (بۆتانی)یەی خستبووە شوێنی ناوی باوکیەوە، چونکە یەکەم، حەزی لە نازناوی (بەگ) نەدەکرد، بەوەی نەیدەویست وەک دەرەبەگ بێتە بەرچاو... دووەم، سەرنجی کچانی پێ ڕادەکێشا و سێیەم، خۆی لە سیخوڕەکان دەپاراست، بەتایبەتی ئەو لە خێزانێکی دیار بوو... ئەگەرچی (مونیر) باوەڕی بە پێوەندیی خزمایەتی نەبوو، کەچی (ئەبڵە پەرهەنگ)ی دایکی کاتێ زانی من کوڕی (پەریهان)ی پوورزایم، توند توند لە باوەشی گرتم و بردمیە بەشی دواوەیماڵەکە، تاکو بە مێردەکەی و (لیلی Lily)ی کچیم بناسێنێت...}.

بزانە ئەردەڵان گیان، بۆ هەر کوێ بچیت ڕووبەڕووی پرۆسێسی ناونان دەبیتەوە، بەڵام وازی لێ بێنە و حەز دەکەم ئەم پەرەگرافەیش لەبارەی (ئەبڵە پەرهەنگ)ەوە بخوێنیتەوە: {لە تەمەنی دوازدەساڵی لەگەڵ دایکوباوکی دەچێتە ئیستانبوڵ و هەر لەوێش شوو بە (شەوقی بەگ)ی خزمی دەکات، کە یەکێکە لە ئەفسەرە گەورەکانی عوسمانی... پیاوێکی دڵڕەقە... هەموو ڕۆژێ لێی دەدات و خوێن لە دەمولوتی دەهێنێت... دوای ئەوەی (مونیر) لە دایک دەبێت، جیا دەبێتەوە و لەگەڵ ئەو پیاوەی ئێستای ژیانێکی دیکە پێک دەهێنێت، کە باوکی (لیلی)ـە...}.

ئەم پەرەگرافەیش پێویستە بخوێنرێتەوە: {کاتێ ماڵیان بۆ هەولێر گەڕاوەتەوە، تازە تەمەنی (مونیر) گەیشتووەتە دە ساڵ... ئەگەرچی خۆی بە کۆمۆنیست دەزانی، نەخێر، ئەگەرچی خۆی بە ڕابەری کۆمۆنیستەکان دەزانی، بەڵام هەڵسوکەوتی لە هیی ئۆرۆستۆکراتییەکان دەچوو... جارێکیان بە سەرخۆشی پێی گوتم لە شارێکی وەک هەولێر، کە نە دەکەوێتە سەر هیچ دەریایەکەوە و نە ڕووبارێکی پێدا دەڕوات، پیاو دەبێت ئەو کەموکورتییە بە ژن پڕ بکاتەوە... ئیدی لەمەوە بەردەوام ئەو تیۆرییەی دووپات دەکردەوە... ئەو وەک (شارل بۆدلێر) هەمیشە خەونی بە دەریاوە دەبینی و زوو زوویش شیعرە بەناوبانگەکەی ئەو شاعیرەی دەگوتەوە، کە بە ناوی (دەریا)وە نووسیویەتی و باس لە جووڵە بێکۆتاییەکانی دەریا دەکات: ((ئەی دەریا، هیچ کەس ناتوانێت لەو

گەنجینەیە تێبگات، کە تۆ لە ناخی خۆتتدا شاردووەتەوە))... دەیگوت ئەگەر ڕۆژگارێ لەم شارە سەر هەڵبگرێت، ئەوا تەنیا بیر لە یەک هۆ بکەرەوە، ئەویش نەبوونی دەریایە لێرە، بەڵام بۆ ئەوەی بزانیت بۆ کوێ سەرم هەڵگرتووە، ئەوە تەنیا یەک شار بهێنە بەرچاوت، کە دەکەوێتە سەر دەریا...}. (مونیر بۆتانی) ئەو تیۆرەی داتاشیوە و هەموو هاوڕێکانی دەیڵێنەوە. ئەگەر ئەو گرووپە هەر خۆیان کۆمۆنیستی زۆر سەیرن، تەنانەت گرووپەکانی دیکە بە کۆمۆنیستیان نازانن، ئەوا (وریا) هەست دەکات ئەم خۆی سەیرترینانە: {پێوەندیی (مونیر) و من لە هیی هەموو ئەوانە جیاواز بوو، کە هامشۆیان دەکرد، نەک لەبەر ئەوەی دایکمان پوورزا بوون، نەخێر، ئەو دوژمنی ئەو پێوەندییانە بوو، گوایە بەرهەمی قۆناغی دەرەبەگایەتین و مرۆڤ دەکەنە کۆیلەی سۆز، بەڵکو لەبەر ئەوەی هەردووکمان شێتی مەی بووین و بە حەزێکی سەیریشەوە ئەدەبمان دەخوێندەوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەیشدا جیاوازیمان زۆر بوو، بگرە جیاوازییەکانمان دەکەوتنە سەرووی لەیەکچوونەکانمانەوە... ئەو دوای بڕینی نۆ کلاس واز لە خوێندن دەهێنێت، چونکە دەگاتە ئەو باوەڕەی مرۆڤ لە قوتابخانە نەک هەر فێر نابێت، بەڵکو مامۆستاکان هەمیشە ڕێگرن لەوەی خوێندکار دەرەوەی کتێبەکانی پرۆگرامی تایبەت بە خوێندن ببینێت، بگرە خوێندنگە تەمبەڵی دەکات و هەموو ئەو ئارەزووانەی دەکوژێت، کە بە سرووشتی خۆی بۆ زانینی هەن... بەم شێوەیە ئەو کوڕە گێرەشێوێنەی بەردەوام کێشەی لەگەڵ مامۆستاکان دروست دەکرد، واز دەهێنێت و خۆی بۆ خوێندنەوە تەرخان دەکات... زمانی تورکی، ئینگلیزی و عەرەبیی بە دروستی دەزانی و کتێبەکانی لە ژمار نەدەهاتن... نازانم ڕێککەوت بوو یان چی، کە هەر ئەو ڕۆژەی لە ڕێگەی ئەوەوە پێوەندیم بە حزبەوە کرد، بۆ یەکەمجاریش لەگەڵ (مەزاهیر مەزهەر) و (نەوشیت کۆنترین) چوومە ڕەشمالان و (عورێقە)م ناسی... ئەو دوو ڕووداوەی ژیانم تەنیا سێ سەعاتیان لەنێواندایە... ڕەنگە ئەمە وای کردبێت من هەمیشە وەک کۆمۆنیستێکی سەیر و جیاواز بێمە بەرچاو و لە هاوڕێیانم نەچم، ئەوە لە کاتێکدا ئەو گرووپەی ئێمە هەر خۆی لە هیچ گرووپێکی دیکەی کۆمۆنیستەکان نەدەچوو، تەنانەت لای (عادیل سەلیم) و (جەمال حەیدەری) و ئەوانی دیکە بە کۆمۆنیستی ڕاستەقینە دانەدەنراین}.

لێرەیشدا کۆمەڵێک چیرۆکی دیکە هەن و بازیان بەسەردا هەڵدەدەم. دەگەمە ئەوەی بڵێم (وریا) کاتێ هامشۆی ماڵی (مونیر بۆتانی)ی کردووە، واتە پێش ئەوەی لە زانکۆی بەغدا

وەربگیرێت، هەستی کردووە (لیلی)ی خوشکی دەیەوێت خۆی لێ نزیک بکاتەوە، بەڵام چونکە کۆمەڵێک کێشەی هەن، خۆی لێ دوور دەخاتەوە. (لیلی)یش لە زانکۆی بەغدا وەردەگیرێت، بەڵام لە کۆلیجێکی دیکە. (مونیر بۆتانی) لە سێدارە دەدرێت، بەڵام ئایا ئەمە بە ڕوونی گوتراوە؟ نەخێر، بەڵکو وەکو زۆر ڕووداوی دیکە شاردوومەتەوە، بەو مەبەستەی خوێنەر خۆی بیدۆزێتەوە. تکایە ئەم پەرەگرافە بخوێنەرەوە، کە بەشی دووەم لە ڕووی فیزیکییەوە لەوێ تەواو دەبێت: {زۆر جار دەڵێم ئەگەر لە زانکۆ وەرنەگیرامایە، ئەوا دوور نەبوو ئەو پێوەندییەی نێوانمان پەرەی بسەندایە و ......،......،...... نایشارمەوە دڵم بۆی لێی دەدا، بەڵام دەمویست ددان بە خۆمدا بگرم... من لە دەست (گوڵدان) ڕام کردبوو و (عورێقە) گرتبوومیەوە... لەو کاتەیشدا (لیلی) تەفرەی دەدام... سەیرە ناوەکەی لە هەر شتێکی دیکە زیاتر ئۆقرەی لێ دەبڕیم... جوانییەکەیشی وەک هیی براکەی زۆر تایبەت بوو... هەردووکیشیان لە دایکیان دەچوون... ئەگەرچی (لیلی)یش هەمان ساڵی من لە زانکۆی بەغدا وەرگیرا، بەڵام کۆلیجەکەمان جیاواز بوو... لەوێ دەمویست بە هەر شێوەیەک بێت خۆمی لێ بشارمەوە... زۆر جار سیمای دەهاتەوە بەرچاوم و ئەو ڕۆژانەم بیر دەکەوتەوە، کە وەک منداڵ لەسەر جۆلانەی ناوەڕاستی باخەکە دادەنیشت و من دەبووایە پاڵی پێوە بنێم... کاتێ بە هێزێکی گەورەوە بۆم دەگەڕایەوە، قژی درێژی وێنەی باڵی باڵندەی ئەفسانەیی لە هەوادا بڵاو دەبووەوە، بەڵام ئەو قردێلە سوورەی هەمیشە لە ملی دەبەست، کتومت لە چۆڕاوگەی خوێن دەچوو، وەک بڵێی لەو باڵندەیە ڕژابێت... ئەگەر زۆر بێبەزەییانە ڕێم لە شاڵاوی ئەو ئارەزووە دڕندەیەی ناخم نەگرتایە، ئەوا بێگومان پاڵی پێوە دەنام لە باوەشی بگرم و توند توند بە خۆمیەوە بگوشم، تاکو زمانم لە ناودەمی نقووم بکەم و هەموو گەرمیی گیانی هەڵبمژم، کە ئەو هەر خۆی ئەوەی دەویست، بەڵام بە ناچاری پاڵێکی قایمترم پێوە دەنایەوە و بێهودە درێژەم بەو عەزابە دەدا}

تاکو ئێرە باسی (لیلی)یە، بەڵام سەرنج بدە دەگاتە کوێ: {ڕاستە هەرگیز ڕێک نەکەوت (هالە)یش ئاوا لەسەر جۆلانە دابنیشێت، تاکو پاڵی پێوە بنێم، بەڵام هەستم دەکرد بە شێوەیەک لە شێوەکان ئەو یارییە پڕ لە ئازارە لەگەڵ ئەویشدا دەکەم... لە گەڕانەوەدا دەمویست لە باوەشی بگرم و هاوکات دەبووایە بەسەر ئەو ئارەزووە سەرکێشەی ناخمدا زاڵ ببم، تاکو بتوانم پاڵێکی قایمی پێوە بنێم و دیسان لە خۆمی دوور بخەمەوە، کە سێ

سـالّی ڕێکـی خایانـد... دوور نەبوو چـوار سـاڵ، بەڵکو زیـاتریش بخایەنێت، ئەگەر ئەو ڕووداوەی بەسەردا نەهاتایە}.

کـام ڕووداوە؟ دەرچـوونی بڕیـاری گرتنـی. جۆلانەی یەکەم، کە لە هەولێر پـاڵ بە (لیلـی)یەوە دەنێـت، ڕاسـتییە، بەڵام جۆلانەی دووەم، گوایە لە بەغـدا (هالە)ی بەسەرەوەیە، مەجازییە. وەک گوتمـان (هالە) دەیویست لێی نزیک ببێتەوە و ئەم پاڵی پێوە دەنـا: {ڕاستییەکەی ئەمەیش هەر لە جۆلانە دەچوو، بۆیە هەستم دەکرد هێشتا یارییەکە بەردەوامە... پەت هەر پەتە، ئینجـا بە درەختەوە شـۆڕ بکرێتەوە، یـان بە بنمیچـی زیندانەوە... تـۆ قنگـتی بخەیتە سەر، یـان ئەو لە ملـی تـۆ بئـاڵێت... لە هەردووکیاندا شتێک هەیە ناوی لەقاندنەوە و شتێکی دیکەیش هەر لەوێ ئارەزووی پێ دەگوترێت... چاک دەزانم (لیلی) وەک من خۆشی و ئازاری پێکەوە دەچەشت، کاتێ پاڵم پێوە دەنا، بەڵام نازانم ئەوسا (مونیر بۆتانی)ی برایشی هەمان هەستی لە بەرانبەر ئەو پەتە و جۆلانەچییەکەدا هەبووە}.

خۆزگە ئەردەڵان گیـان، سەرنجت دەدا چۆن ئەو دوو شتە پێکەوە دەبەسترێنەوە. پەتی جۆلانە و پەتی سێدارە. جۆلانەچییەکە ئەو جەلادەیە، کە پەتی لە ملـی (مـونیر بۆتـانی) گیر کردووە. گێڕانەوەکە بەردەوامە: {من خۆم لەو یارییە شاردەوە، بۆیە بۆم نییە وەڵامی پرسیارێکی ئاوا بدەمەوە... ئەوەی ئەوسا شەرم لەگەڵ دەکرد ئارەزووێکی دیکە بوو بە ناوی (گەڕانەوە)... دەمویست تـا لە توانامدایە بەرگەی شاڵاوی ئەو ئارەزووە شەڕانگێزە بگـرم و بـۆ هەولێر نەگەڕێمەوە، ئەگەرچی هیـوای ڕزگـاربوونم لەوێ زۆر زیـاتر بـوو... (مارینا)یش چەند کەسێکی ڕاسپاردبوو، تاکو بە ساغی بۆ ماڵەوەم بهێننەوە... نەخێر، هەر لەسەر ئەوە سوور بووم ڕێگەیەکی دیکە بگرم... ئێستا نزیکەی بیست ساڵە (مارینـا) لە ژیاندا نەماوە، تاکو بزانم چیی پێ دەگوتم، کاتێ بە پیری لەم شارە وشکەی دەبینیم، کە نە دەکەوێتە سەر هیـچ دەریایەکەوە و نە ڕووبارێـک شەقی دەکـات، (سوهە)ی بـرام، بەڵام ئێمە وا لەم شوێنە بە یەکدی گەیشتووینەتەوە، بێ ئەوەی تاقە ژنێک شک ببەین ئەو کەموکورتییەی پێ پڕ بکەینەوە... تۆ سووری لەسەر ئەوەی بڵێیت کاتی خۆی ئێرە (کازینۆی منداڵان) بووە، بەڵام من ئەوە یەکەمجارە ناوی دەبیستم... ئەوەندە دەزانم لەم شوێنە گۆمێک هەبوو... ئێواران (مەیسوون)مان دەهێنا، تاکو تێر تێر ئاوی لێ بخواتەوە.}.

شتێک ماوه بیگێڕمەوە، کە بۆیە خستمە دواوە، تاکو سەرت لێ تێک نەچێت. ئەویش ئەوەیە (تیشکەشان)، کە هاوسەری (سوهاد)ـە، پێشتر یەکێک بووە لەو ژنانەی (مونیر بۆتانی) پێوەندیی لەگەڵ بەستوون. پاساوی (مونیر) بۆ ئەمە چییە؟ ئەو پێی وایە دەبێت پێوەندیی سێکسی لەگەڵ ژنی کاربەدەستە گەورەکانی دەوڵەت ببەستێت، بەو مەبەستەی ئەو پێوەندییە نابەرانبەرییەی نێوانیان هەڵبوەشێتەوە. دیارە (تیشکەشان) یەکەمجار ژنی بازرگانێکە و لێی جیا دەبێتەوە، ئینجا شوو بە ئەفسەرێک دەکات و لەژێرەوە پێوەندیی بە (مونیر بۆتانی)یەوە هەیە. دواتریش لە داخی (مونیر بۆتانی) (سوهاد) هەڵدەبژێرێت، کە دە ساڵ لە خۆی منداڵترە. لەم دایەلۆگەدا ڕوونتر تێڕوانینی (مونیر بۆتانی) دەردەکەوێت: {ئەو جارەی (ئەمیری دادە مەیسوون) ڕەخنەی لێ گرتم، گوایە (هاوار)ی برای لە ڕەشمالان دیومی؛ لێیم پرسی:

_ جیاوازیی نێوان ئەوەی من دەیکەم لەگەڵ ئەوەی مونیر بۆتانی دەیکات، چییە...؟!

ئەو وەک بڵێی وەڵامەکەی لە بەر کردبێت، پێی گوتم:

_ جیاوازییەکەیان ئاسمان و ڕێسمانە... ئەو تەنیا لەگەڵ ژنی دەوڵەمەندەکان پێوەندی دەبەستێت، بۆ ئەوەی لە مێردیان جیا بکاتەوە و ئەنجام ئەو پێوەندییە نابەرانبەرەی نێوانیان هەڵبوەشێنێتەوە، کە تەنیا پیاوی تەمبەڵ و ورگن پارێزگاریی لێ دەکەن... شارێکی وەک هەولێر نە دەکەوێتە سەر دەریاوە و نە ڕووبارێکی بە ناودا تێدەپەڕێت، ئەگەر لەو ڕێگەیەوە نەبێت، چۆن دەجووڵێت...؟! ئاخر پێم ناڵێیت چۆن ئەو شارە وشک و وەستاوە دەجووڵێت...؟! بەڵام تۆ دەچیت لەو ڕەشمالانە لەگەڵ ژنی نەگبەتی کۆچەری ڕادەبوێریت... دەزانم پارەیان دەدەیتێ، دەسا کێشە ڕاستەقینەکە لێرەوە دەست پێ دەکات، بەوەی ئەوانە بەو بڕە پارەیە دەخەڵەتێنیت، تاکو لەسەر ئەو ژیانە دواکەوتووە بەردەوام ببن... ئەوانە ئەگەر ئەو پارەیەی کەسانی وەک تۆ بەنجیان نەکات، ئەوا ناچار دەبن بۆ شار کۆچ بکەن و لەوێ بە گژ دامودەستگاکاندا بچنەوە، کە ئەمە بۆ جووڵاندنی شارێک، نە بکەوێتە سەر هیچ دەریایەکەوە و نە ڕووبارێک شەقی بکات، ڕێگەیەکی تەواو گونجاوە... شتێک نییە وەک لادێ پارێزگاری لە شاری وشک بکات... نا، باشترە بڵێم شاری وشک وەک فریشتە لە لادێ دەڕوانێت و وا دەزانێت لە تەنگانەدا

ڕزگـاری دەکـات، بۆیە هەموو ئەو شـارانەی وشکن دەرگەیان بـۆ لادێیـی و ئـەقڵی لادێیـی کراوەیە.}

ئەمە هەوڵێک بوو بـۆ دۆزینەوەی جەمسەری چیرۆکەکانی بەشـی دووەم، کە تـۆ پێت وایە کەس بـۆی نادۆزرێنەوە. دەتـوانم بە هەمان میتـۆد ئەوانەی بەشـی سێیەمیشـت بـۆ دەستنیشان بکەم، بەڵام هیوادارم خـۆت پێیانـدا بچیتەوە. خـۆ ئەگەر پێویستی کـرد، ئەوا بەڵێن بێت لە گوتاری سەربەخۆدا بۆی دەگەڕێمەوە. لێرەدا تەنیا هێندە دەڵێم:

من وەک نووسەری ڕۆمانەکە نامەوێت لەوە زیاتری لەبارەیەوە بڵێم، بەڵام وەک گوتوومە بە خۆشحاڵییەوە دەگەڕێمەوە، ئەگەر چ تـۆی ئـازیز و چ هەر کەسێکی دیکە بـۆ دایەڵۆگ بانگم بکات.

ئەردەڵان گیـان، ئەگەر ئێسـتا لێـم بپرسـیت: (ئەم گوتـارەی مـن چ سـوودێکی پـێ گەیاندیت؟)، ئەوا بەم شێوەیە وەڵامت دەدەمەوە:

یەکەم: زیـاتر بـۆم دەرکەوت ڕەخنە بە زمـانی میللـی دانامەزرێت. میتـۆدی ویژدانـی میتـۆدێکی لەکارکەوتووە و توانـای ئەوەی نییە نهێنیـی تێکسـت چ فیکـری و چ ئەدەبی، بەتایبەتی تێکستێک لەسەر کۆمەڵێک پرۆبلەماتیک دامەزرابێت؛ بدۆزێتەوە.

دووەم: هێنـــدەی دیکە بایەخی پرۆسێســـی نووســـینم بـــۆ دەرکەوت، کە تاکە ڕێگەی تێپەڕاندنی زمانی ڕۆژانەیە و ناهێڵێت ڕەخنەگر بڕیاری پۆزەتیـڤ و نەگەتیڤ دەربکـات، بگـرە ئەوەی بەسەردا دەسەپێنێت بـۆ لێکدانەوەی هەر چەمکێک لەو چەمکانەی ئیشـیان پـــێ دەکـــات؛ بـــواری جیـــاوازی مەعریفەیان بـــۆ بگەڕێت و لینکەکانیان بدۆزێتەوە. پێچەوانەی ئەوانەی لێـرە و لەوێ بە زمـانی ڕۆژانە پێمـان دەڵێـن (نووسـین) کوتوبەنـد دەهێنێـت، مـن جەخت لەسەر بۆچوونەکانی (دێریـدا) دەکەمەوە و دەڵێم نەخێر، نووسین ئازادیمـان پێ دەبەخشێت. ئەوانە وا لـە (نووسـین) دەڕوانـن دوا فـۆرمی ئایدیاکەنە، لە کاتێکدا ئەوە نووسـینە نـاهێڵێت ئایـدیاکان دوا فـۆرمی خۆیـان وەربگـرن. ئەوە نووسـینە دەتـوانێت سـێنترالیزم و دوالیـزم تێـک بشـکێنێت، بەوەی پرۆسێسـێکی دینـامیکی و ئینفینیتییە، کە (دێریدا) بەشێکی زۆری ژیانی خۆی بۆ ئەو کەیسە تەرخان دەکات و پێی

وایە (نووسین) جیاوازی دەهێنێتە کایەوە.[43] ڕێنووس و خاڵبەندی ڕێیان بۆ خۆش کردووم لە ڕووی سیمۆلۆجییەوە وشەکانی خۆم ببینم، تاکو بتوانم لێیان تێبپەڕم. بۆ نموونە کاتێ کردار وەک ئاوەڵناو نانووسم، ئەوا مانای وایە ئازادی و سەربەخۆیی بە هەر وشەیەک ڕەوا دەبینم. چاک دەزانم هەندێک نووسەر زمانیان بۆ ڕێنووس و خاڵبەندی کورت کردووەتەوە و نایەنەوێت لەوە زیاتر تێبپەڕن، بگرە وەک توندوتیژیی سیمبۆڵی بۆ شکاندنی بەرهەمی داهێنەرانیان بە کار دەهێنن، بەڵام من لە دیدگایەکی زۆر جیاوازەوە لە نووسین دەڕوانم. ڕێنووس و خاڵبەندی دوو ئێڵەمێنتی نووسینن، بەڵام هەموو شتێک نین. سەرچاوەی هەردوو تێڕوانینە باوەکە زمانی ڕۆژانەیە. ئەوانە پشتیان بە هیچ سەرچاوەیەکی فەلسەفی و لینگویستیکی نەبەستووە، بەڵکو وەک پێی ڕاهاتوون هەموو شتێک وەسف دەکەن، ئاوا لە باسکردنی زمانیشدا پەنا بۆ وەسف دەبەن. کاتێ ڕێنووس، خاڵبەندی و ڕەگەزەکانی دیکەی زمان دەبنە کۆتوبەند، کە بمانەوێت بەسەر ئەوانی دیکەیاندا بسەپێنین. لەم ڕوانگەیەوە من ڕێم بە خۆم نەداوە دەستکاریی وشەکانی تۆ بکەم و هەموویانم وەک خۆیان نووسیوەتەوە، ئەگەرچی تۆ بێ ئەوەی مەبەستت بوو بێت، ئەوانەی منت گۆڕیون.

سێیەم: یارمەتیی دام بە چاوێکی دیکە ڕۆمانەکە بخوێنمەوە و هەندێ نهێنیی تری تێدا ببینم، کە پێشتر نەمدیبوون، لە کاتێکدا من هەر بەرهەمێک بڵاو بکەمەوە، ئیدی نایخوێنمەوە و یەک کتێبی خۆمم بە شێوەی فیزیک لا نییە، بۆیە پەنام بۆ ئەو ڤێرژنە برد، کە بە وۆرد نووسیومە. هەر لەبەر ئەوەیشە کاتێ لێرە و لەوێ ئاماژەم بە تێکستەکە داوە، ژمارەی لاپەڕەکانم نەنووسیون.

_ چوارەم: خوێنەر لەو دایەلۆگەماندا بەشدارە و ئەویش دەتوانێت بۆچوونی خۆی دەرببڕێت.

بێگومان لەپاڵ ئەمانەدا خاڵی دیکەیش هەن. دواجار دەڵێم ڕاستگۆیی و ڕاشکاویی تۆ بوون منیان خستە بەردەم ئەم ئەزموونە نوێیەوە. ئەوەی من لێوەی دواوم تەنیا ئەم گوتارەتە و هیچ پێوەندیی بەوانی دیکەتەوە نییە. ناکرێت من هەموو ڕابردووت لەم

43 http://www.dengekan.info/dengekan/gshty/12119.html

گوتـارەدا بـبینم، کە دەزانـم توانـای تـۆ لـەوە گـەورەترە و بـەرهـەمـی لـەمـە باشـترت هـەن. هیوادارم ئـەم ئـەزموونـە بۆ تۆیش سوودی هـەبووبێت.

ئـەگـەر بپرسیت (ئایا گوتـارێکی مـن، کە لـە هـەزار و پێنجسەد وشە تێناپەڕێت، دەبێت تـۆ هێندەی لـەبارەیـەوە بنووسیت؟)، ئـەوا بـەم شێوەیـە وەڵامت دەدەمـەوە:

تـۆ وەک گـوتم کۆمـەڵێک چـەمکت وێنـەی تـەنی فیزیکـی لێـرە و لـەوێ فـڕێ داوە، بـەڵام مـن ویسـتوومە لـەسەر ئـەو چـەمکانـە بوەسـتم و وردیـان بکـەمـەوە، کە ئـەو پرۆسێسە زۆری دەوێت. باوەڕم وایە ئـەگـەر تۆیش بتـەوێت ئاستی ئـەم گوتارەی من تێبپەڕێنیت، پێویستت بە زیـاتر دەبێـت. مـادام بۆچوونـەکانمان لـە چوارچێـوەی دایـەڵۆگـە و بـە مـەبـەسـتی تێپەڕاندنـە، مـن وەک ئـەزموونێکی کاریگـەر لێـی دەڕوانـم، ئـەردەڵان گیـان. ڕەنگە لـە داهـاتوویش بە شێوازی دیکە بـۆ ئـەم ئـەزموونـە بگـەڕێمـەوە. ئـەوەی بـۆ مـن گرنگە ئـەوەیە لـە ڕێـی دایـەڵۆگـەوە پرسیاری نـوێ بـورووژێنم. تـاکو ئـەو ساتـەی بزانـم دایـەڵۆگ توانـای بـەخشینی شتی نوێی هـەیە، لـەگـەڵیدا بـەردەوام دەبم.

شاد و سەرفراز بیت.

برات کاروان کاکەسوور